

VÄNERSBORGS SÖNERS
GILLES

ÅRSSKRIFT
1966

Trettiofemte årgången

TIDSKRIFT FÖR
VÄNERSBORGS MUSEUM

Vänersborg 1966 Carlssons Eftr. AB

Broarna kring staden

Från 1640-talets vänersborgsbroar till 1960-talets.

Genom tre stadsportar stod en gången tids vänersborgare i förbindelse med det omgivande landskapet: Västgötatullen, där vägen ledde mot öster, Edstullen; som inledde Edsvägen söderut längs Göta älv, samt Dalbotullen; genom vilken man kom till Dalsland och rikets västra gräns. På samtliga vägar som bar till och från Vänersborg måste resenären, då som nu, passera över broar alldeles inpå staden. Vänersborg ligger ju i själva verket på en ö. I väster och i norr är det Vassbotten och Vänern som bildar en skarp vattengräns, i öster och i söder skär Göta älv, respektive Karls grav loss Vänersborg från Västergötlands "fastland".

Sedan långt tillbaka i tiden, då ännu Göta älv utgjorde gränsen mellan Sverige och Norge, gick förbindelsen mellan grannländerna på flottar eller färjor på ett par ställen i älvens övre lopp, där vattnet flöt lugnt mellan de många och forsande fallen. I en gammal handling omtalas hur ett sändebud från kungen i Norge på väg till en av götarnas rikshövitsmän i Skara mer än ett halvt tusen år innan Vänersborgs grundläggning tog vägen genom våra trakter över Naglums sund, d. v. s. ungefär vid nuvarande Stallbacka. Detta var på 1000-talet, alltså även långt innan Brätte fanns och då man använde övergångsställen över Göta älv vid bl. a. Onsjö, Malöga samt Forstena-Gäddebäck. På detta senare ställe fanns ännu långt fram på 1870-talet en gästgivaregård, som tillkommit under det gamla färjelägets tid.

Trafiknätet i dagens Vänersborg upptar sammanlagt sju broar — om man då också räknar den s. k. Residensbron som en särskild bro fastän den numera ingår som en sektion av Nya Dalbobron. Förutom dessa båda är ytterligare två landsvägsbroar: Gropbron och Rånnumsbron (eller Nyebron). Därtill kommer de tre järnvägsbroarna: Klaffbron, "Stålbron" vid Vargön, samt Järnvägsbron över gamla hamnkanalen vid Vänersborgs järnvägsstation.

Kuriöst nog har flertalet av dessa Vänersborgs broar var och en på sitt sätt och vid skilda tidpunkter betecknats som unika sevärdheter och tekniska underverk. Några har till och med väckt internationell uppmärksamhet. Dessa byggnadsverk rymmer några intressanta glimtar västgötsk kulturhistoria, åtskilliga avsnitt ur kapitlet om de tekniska framstegen i vårt land, samt därtill traditioner från trakten och ett knippe anekdoter — kanske mer eller mindre trovärdiga, men för den skull värda att påminnas om.

De sannolikt äldsta av detta dryga halvdussin broar i och kring Vänersborg torde vara Dalbobron från 1649 och Rånnums bro, vilken tillkom 1657 (Möjligt är dock att Gropbron över Karls grav kan vara ungefär samtida med Dalbobron). Bron vid Rånnum anses som den äldsta bron över Göta älv och anlades drygt tiotalet år efter Vänersborgs grundläggande. I början av 1700-talet byggde här Kristoffer Polhem en bro av ganska sensationell konstruktion, och ungefär 150 år senare uppfördes över samma fors i Göta älv en av världens första järnvägsbroar av stål.

Dalbobron har under sekler väckt förundran både hos utländska och inhemska besökare i Vänersborg, inte minst genom sin för dåtida förhållanden imponerande och ovanliga längd. Den nuvarande Nya Dalbobron av år 1963 är också av rekordformat och ståtar med den längsta broklaffen i sitt slag i norra Europa. Även Dalbobrons grannbro, f. d. UVHJs klaffbro, som tillkom under första världskriget, fyllde de dåtida kvalifikationerna som Europas största klaffbro.

Rent gissningsvis kan man förmoda att den gamla Residensbron, som ombyggdes 1945—1948, fram till dess kunde göra anspråk på rekord i sin klass; fanns det så pass sent någon annan lika centralt belägen och starkt trafikerad bro som manövrerades på ett lika primitivt sätt...

Men det är otvivelaktigt just Residensbron som — om uttrycket tillåtes — så att säga slår en bro mellan Lilla Paris och Vänersborg; förenar dikt och verklighet. Det var denna centralt belägna svängbro som tillhörde den idyllskapande rekvisitan i Birger Sjöbergs och Fridas kanalgenomflutna småstad, där, beroende på årstid och klimat, små snipor i sakta mak drev ut mot det öppna

DAHLS LAND.

B

vattnet, eller där skutor, galeaser och små ångare, inskrämda av den mörkt svallande sjön, sökte skydd i hamnen.

En översikt över broarna som omger Vänersborg kan, inte bara med hänsyn till den alfabetiska ordningen, lämpligen börja med Dalbobron, då denna bro både intimt hör samman med stadens historia och utgör en del av själva stadsbilden.

DALBOBRON

För många av de resenärer från in- och utland som vid skilda tider besökt och passerat Vänersborg, tycks Dalbobron ha blivit ett av de få bestående minnena av staden. En tysk turist som på 1840-talet reste igenom Vänersborg, beskrev Dalbobron som "ett pannband över den härligt azurblå Vänern". Mindre lyriskt men desto mer tekniskt imponerad av bron blev t. ex. Vetenskapsakademins sekreterare Pehr Elvius (som verksamt medverkade bl. a. vid 1700-talets slussbyggnader i Trollhättan). Även 1960-talets turister har funnit Dalbobron vara en sevärdhet och en förträffligt och högt belägen utsiktspunkt.

Men det har runnit mycket vatten under många Dalbobroar sedan den första långa bron över sundet mellan Vänern och Vassbotten kom till...

De första anteckningarna om Dalbobron daterar sig till tiden för Vänersborgs grundläggande 1644. Då omtalades bron som "den långa bryggan över Huvudnäs sund mellan Västergötland och Dal". Till brons ursprungliga funktion hörde bl. a. att den skulle ingå i Vänersborgs försvarsverk på den tid då staden var ett fäste vid rikets västra gräns och då Danmark-Norge var en inte alltid vänligt sinnad granne. Dalbobron anlades efter påtryckningar av fortifikationsväsendet och byggdes under ledning av generalkvartermästaren Johan Wärnschöld, vilken hade hand om rikets befästningsanläggningar. Av allt att döma pågick byggandet av Dalbobron parallellt med anläggandet av bron vid Rånnum och enligt en anteckning var Dalbobron färdig att trafikeras under hösten 1649.

I motsats till vad fallet är nu, var Vänerns vattenstånd vid denna tid väsentligt mycket lägre. Större delen av Dalbobron, vars längd i mitten av 1700-talet uppskattades till drygt 2.000 fot,

d. v. s. cirka 700 meter (!), låg därför inte över vatten. Endast vid själva det sund vilket förband Vassbotten och Vänern gick bron över vatten. Mellan dessa vattendrag sköt en lång landtunga av sand ut i Vänern, ett område som ännu långt fram på 1800-talet kallades Sanden.

Vid västra tullporten i Vänersborg började Dalbobron med en vindbrygga. Denna hade anbefallts av Wärnschöld, eftersom hela den dåvarande befästa staden var omgiven av en staketliknande försvarsmur samt en vallgrav. (Angående försvarsanordningarna vid denna tid i Vänersborg, vid Gropbron samt vid Rånnums bro se *Sture Johanson*: "Historien bakom herr Gyldenlöves klocka" i Vänersborgs Söners Gilles årsskrift 1964).

Brons västra landfäste uppges ursprungligen ha legat något nordligare än nuvarande brofästet norr om Dalaborgsparken och där slutit an till landsvägen mot Dal vid den gamla Djupedalsliden, där f. ö. ännu ett stenvalv över Djupedalsbäcken visar resterna av en smärre bro. Innan den nuvarande trafikkanalen tillkom på 1910-talet och före det att vattenståndet i Vänern blev reglerat, kunde man torra somrar med lågt vattenstånd köra av vägen vid gamla badplatsen i Djupedalen — d. v. s. där promenadvägen mot Sprängningen och Bastungen börjar — och ta en genväg med hästskjutsar över den torrlagda sanden mot svängbron nedanför Residenset.

Över segelrännan vid nuvarande gamla hamnkanalen inne i Vänersborg låg fram till 1840-talet en s. k. balansbro, vilken genom ett system av högt liggande bågformiga träbjälkar kunde öppnas för fartygspassage. Balansbron ersattes senare av en järnbro, som med ett kuggsystem vevades för hand. Bråttom fick dock varken de kanal- eller landsvägsfarande ha, eftersom det tog mellan fem och tio minuter att öppna bron. Drygt 40 år var denna bro i bruk, innan man 1873 tog i bruk den svängbro som försvann först 1945.

Liksom vid Rånnumsbron ägde staden rätt att ta brotull av de vägfärde över Dalbobron. Sysslan utarrenderades, men färde-
männen fick förtroendet att själva lägga ner slantarna i en låda vid ena brostolpen. Brovakten var således inte över hövan sträng i sin ämbetsutövning, men i hans åligganden ingick också att se

till att inte några för tungt lastade fordon fördes över bron, eller att inte någon vårdslös skeppare törnade emot och skadade bron.

Ett irriterande missöde inträffade emellertid vid ett tillfälle då ett planklastat fartyg just i själva brohålet körde fast, genom att

Dalbobron vid slutet av 1870-talet. Själva svängbron, som då nyss ersatt den tidigare gamla balansbron, syns inte på fotografiet, men den lilla byggnaden i förgrunden är en skyttepaviljong.

lasten förskjutit sig. Inte bara segelleden korkades till, utan det blev totalstopp även för landsvägstrafiken. Ett av de fordon som stoppades framför bron var postskjutsen från Stockholm och Karlstad på brådsakande färd vidare mot Skara. Den uppretade diligenskusken lyckades få brovakten och den olyckliga båtbesättningen att gemensamt flytta om några av de förargliga plan-

korna så att dessa bildade en landgång över båten till andra sidan bron, varpå postskjutsen äntligen kunde rulla vidare igen.

Området som kallades Sanden skulle enligt uppgift för ungefär 250 år sedan ha utgjort ett torrlagt större område, vilket sträckte sig cirka 300 meter från bron. På Sanden låg exempelvis på 1700-talet ett skutbyggeri, här hölls senare årliga marknader och här hade t. o. m. Göta artilleriregemente en excercisplats. Mot vilka mål detta "kustartilleri" inomskärs riktade sina kanoner är okänt, kanske mot målflottar ute i Vänern. Vissa tider hade även Vänersborgs brandkår sprutövningar på Sanden — ett ändamål som området bör ha varit ypperligt väl lämpat för. För ett sekel sedan låg här en skyttepaviljong.

Sent på nyårsaftonens kväll 1773 inträffade en naturkatastrof som blev ödeläggande för Dalbobron. En jättevåg störtade med våldsamt kraft utifrån Vänerns vattenvidder in mot Vänersborg och slog hela den då delvis stenförstärkta långa Dalbobron i spillror. Då svallvågen drog sig tillbaka spolade den samtidigt med sig stora mängder av det sandlager, som utgjorde den grund bron vilade på. Det har antytts att det snarare var en smärre jordbävning än storm och vindar som orsakade den förödande flodvågen. Det uppges att Vänerns vattenyta vid Vänersborg vid tillfället steg omkring 10 fot, d. v. s. cirka 3 meter, över den normala.

Redan åtskilliga år innan denna ödesdigra händelse inträffade hade man börjat vidtaga åtgärder för att göra Dalbobron bättre motståndskraftig mot de våldsamma nordoststormarna höstar och vårar. Förstärkningsarbetet bestod främst i att man försåg vissa brosektioner med stenskoningar. Som arbetskraft utnyttjades bl. a. huvudparten av de ryska krigsfångar från Karl XII:s fälttåg i öster vilka på 1710-talet hade blivit inhysta i Vänersborg. Även stadens borgare jämte folk från häradena runt omkring fick göra nödtvungna dagsverken på Dalbobron. Dessa förstärkningsarbeten rapporterades slutförda våren 1759. Men bara drygt ett dussin år senare visade det sig således att detta arbete varit förspilld möda — efter nyårskatastrofen 1773 var Dalbobron egentligen en ruinhög av sten och bräder.

De närmaste åren efter det att bron raserats fick trafiken bitvis gå på en provisorisk träbro. Dessutom tog man både småbåtar och färjor till hjälp. Trafiken löpte mycket otillfredsställande och inte minst lär postförarna bitterligen ha klagat hos myndigheterna. Särskilt vid blåsigt väder var det att jämföra med hasard att föra posten till eller från Vänersborg via Dalbobron, påpekades det. Tidvis ombesörjdes trafiken mellan Vänersborg och Dal medelst en färja över själva segelleden. Färjeläget låg vid det hittillsvarande Fisktorget nedanför Residenset.

Broarna kring staden, Dalbobron inte minst, vållade Vänersborgs myndigheter ständiga bekymmer och dryga utgifter som inte brotullen räckte till att täcka. Efter brokatastrofen 1773 kom det till långt utdragna förhandlingar om vem som skulle svara för brons återuppbyggnad och fortsatta underhåll. Både de syddalsländska häradena, Väne härad och Vänersborgs stad tvistade om saken. Men sedan både landshövdingen och Göta hovrätt blandats in, nådde man sommaren 1785 en kompromiss och beslöt att göra gemensamma kraffttag för att sätta bron i trafikabelt skick. Som kompensation beslöts att dalborna skulle slippa betala brotull.

Omkring 1790 var den nya Dalbobron färdig och man hade då åstadkommit ett imponerande brobygge, "ett pannband över den härligt azurblå Vänern", som den ovan citerade tyske resenären uttryckte det. Genom att sandbotten på långa avsnitt visade sig vanskelig att bygga på, fick bron en någon annorlunda sträckning än tidigare. Vid västra profästet hade man därför flyttat anslutningsvägen så att passagen mot Dal kom att gå via Blåsut, genom vars berg man sprängt fram Blåsutbacken, vilken kom bort som genomfartsled vid den nya högbrons tillkomst 1963.

Den Dalbobro som kom i trafik strax före sekelskiftet 1800 vilade på tre kraftiga men glest utplacerade stenkistor, eller brokar. Vid denna tid stod Sanden bara tillfälligtvis under vatten, men brons läge var vid högvatten alltför mycket utsatt. Det förekom således att stormvågorna spolade bort stycken av den nu ganska bastanta stenskoningen. Först efter vågbrytarnas tillkomst under 1910-talet minskade dessa risker.

Minnesgoda blåsutbor kommer dock ihåg hur nordosten vårar och höstar höjde vattenståndet nära nog i nivå med körbanan. Man kunde då knappast ta sig torrskodd över den långa bron. Det gällde att springande parera vågorna och göra hastiga undanmanövrer för att undvika att bli helt överspölad av brottsjöarna.

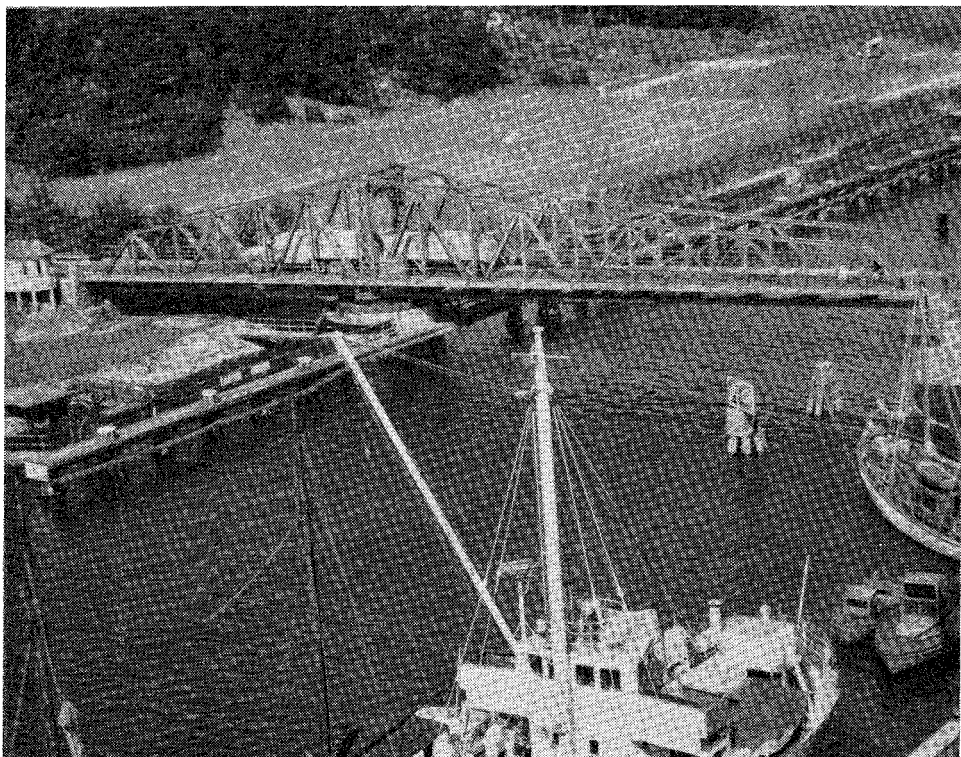
Det omfattande projektet med att under 1910-talet utvidga Trollhätte kanal tillförde staden ytterligare ett par broar: Dalbobrons svängbro vid Blåsut samt Klaffbron över järnvägen vid Kasen. För Vänersborgs del betydde kanalprojektet också att den genomgående sjötrafiken drogs bort från Vänersborgs hamn och följde den nyanlagda segelleden utefter Blåsutstranden och Dalbobergen. Denna väsentligare riktning innebar att kanalen dels kom att genombryta UVHJs banvall och dels Dalbobrons stenbarriär.

Trollhätte kanalverk och dess huvudman Statens Vattenfallsstyrelse fick svara för anläggandet av de båda nya broarna. Redan under 1820-talet hade emellertid Vänersborgs stad och direktionen för det dåvarande Trollhätte kanalverk nått överenskomst om att kanalverket skulle överta såväl utgifter som inkomster rörande stadens hamn och broar.

För den nya öppningsbara sektionen av Dalbobron vid Blåsut planerade man till en början olika lösningar, innan man slutligen bestämde sig för en olikarmad svängbro. Detta förslag visade sig vara det billigaste. Andra alternativ var dels en enarmad, dels en dubbelarmad klaffrullbro.

Svängbrons konstruktion utarbetades närmare av kaptenen vid Väg- och Vattenbyggnadskåren Ernst Nilsson (som f. ö. konstruerade såväl den nästan identiskt lika Gropbron, samt Klaffbron och dessutom ytterligare några nya broar över kanalen i Trollhättan). Som entreprenör antogs Motala Verkstads Nya AB för själva den rörliga brodelen, medan Asea och L M Ericsson skulle utföra de elektriska installationerna. Kanalverket skulle i egen regi svara för arbetena med landfästena och den bärande bropelaren. Det skulle dock visa sig att gångna århundradens negativa erfarenheter av den lösa sandgrunden längs Dalbobron kvarstod, och pålningsarbetena kunde därför inte genomföras programenligt.

Tidigt på våren 1912 började man anlägga en provisorisk landsväg på Blåutsidan, som en förberedelse till den blivande nya landsvägsanslutningen. Samtidigt höll man på med pålning och kunde efterhand börja gjuta landfästena. Under juni månad sam-

Dalbobrons svängbro, som byggdes 1916 och revs nästan precis 50 år senare.

ma år började järnkonstruktionen till svängbron anlända från Motala och i oktober hade man hunnit så långt att bron då var färdigmonterad och kunde börja injusteras. Vid årets slut återstod egentligen bara de avslutande arbetena med det elektriska maskineriet. För detta byggdes en särskild transformator i korsningen Blåsutbacken—Kasenallén. I början av år 1913 togs så Dalbobrons nya svängbro i bruk. Den hade en längd av 60 meter, körbanan var drygt 4,5 meter, jämte en gångbana av en meters bredd

på ena sidan. Manövreringen skedde som nämnts på elektrisk väg och öppnings- respektivet stängningstiden var 90 sekunder.

Dalbobrons hela körbana mellan de båda svängbroarna stensattes under år 1924.

Men efter något tiotal år hade trafikintensiteten över bron tilltagit så starkt att det visade sig angeläget med en bro som både var bredare, bärkraftigare och dessutom mer snabbmanövrerad. Redan på 1930-talet diskuterades därför möjligheten av att uppföra en högbro, som skulle medföra att antalet broöppningar kunde minskas.

Först cirka 30 år senare kom högbron till stånd, Nya Dalbobron, som med sin mäktiga broklaff — vilken motsvarar höjden av ett 26-våningshus — är en av de allra längsta i vår världsdel.

I samband med diskussionerna på 1930-talet om breddningen av Dalbobrons svängbro berördes också problemen med de båda andra broarna i själva Vänersborg; Residensbron och Gropbron. Staden hävdade att Vattenfallsstyrelsen skulle stå fast vid sitt drygt 100 år gamla åtagande att svara för broarna i staden, vilket dock Vattenfall motsatte sig och hänvisade till den förändrade situationen. Sommaren 1943 enades man dock om att Trollhätte kanalverk, d. v. s. Vattenfall, skulle åta sig underhållet av Dalbobron och Gropbron — vilka samtidigt enkelriktades — medan Vänersborg med hjälp av statsbidrag skulle bygga om Residensbron och Järnvägsbron över gamla hamnkanalen. Dessa båda broar gjordes fasta, sedan man 1945 avlyst trafiken genom kanalen.

Det blev knappast någon populär åtgärd att med hjälp av ljussignaler enkelrikta Dalbobron. Vägtrafikanterna fick nu inte bara finna sig i att stanna för att släppa fram båtar, utan också för att släppa fram bilar och bussar. Enkelriktningen föranleddes bl. a. av att den tyngre landsvägstrafiken gjorde det riskabelt för två tunga fordon att mötas ute på bron. T. ex. vid den svenska militära uppmarschen mot norska gränsen våren 1940 fick man erfara vilket hinder broarna vid Vänersborg utgjorde. Tunga artilleripjäser måste kopplas loss från dragfordonen och man tvingades att först köra över de bogserande bilarna, och sedan med hjälp av långa trossar släpa över kanonerna.

Oräkneliga är förvisso de timmar som i fåfäng väntan spillts framför bommarna vid Dalbobrons båda svängbroar under gångna år. Värst drabbades förstås blåsutborna, vilka ständigt i sin res-tid in till stan per buss, bil, eller cykel tvingades kalkylera med att bli hindrade av broöppningar. Hade man t. ex. tågtider att passa, kunde det ofta bli mer nervöst än spännande att räkna ut hur snabbt båtarna hann passera och hur snart bron skulle kunna stängas.

För några kategorier blev detta med osäkerheten vid broöver-farten en faktor som kunde utnyttjas i positiv riktning. Exempel-vis eleverna vid läroverket och flickskolan kunde genom bron få alibi för sen ankomst — ingen kunde ju kontrollera om man med rätt eller orätt gav bron skulden.

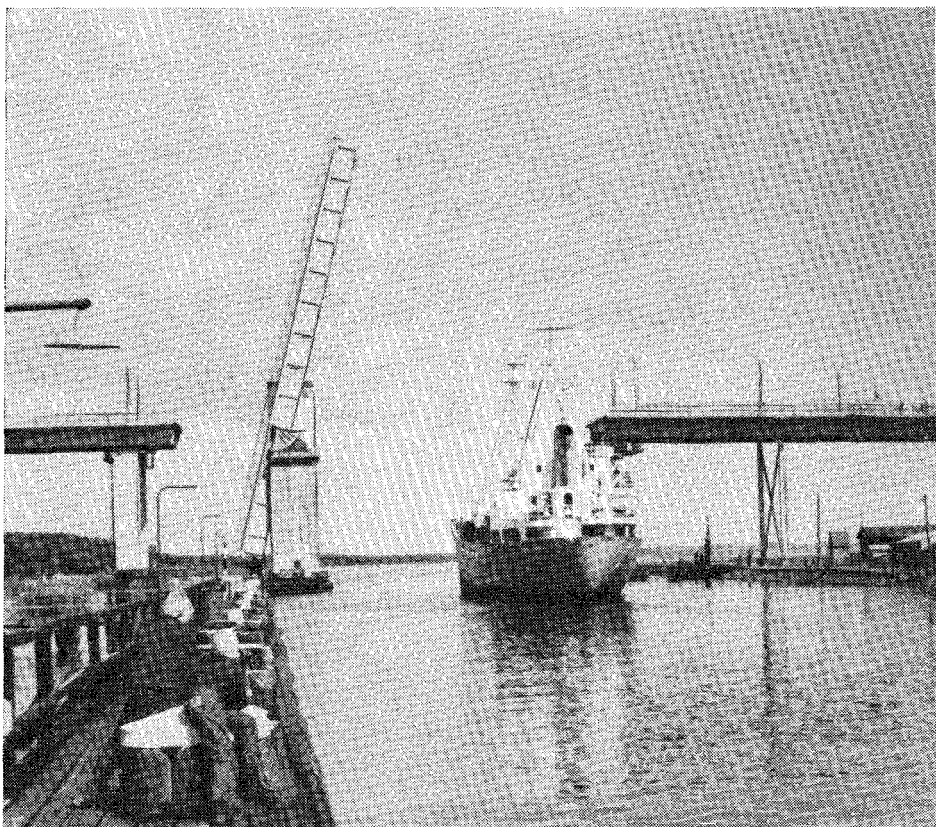
Det berättas för övrigt om en skolyngling från nedre Blåsut — han är numera vad man kan kalla en man i staten — som litet väl ofta tog chansen att skylla sin sena ankomst till läro-verket på mellankommande sjöfartshinder. Den misstänksamme lä-raren krävde därför att ynglingen skulle uppvisa intyg från bro-vakten.

En dag drabbades verkligen den unge mannen av att bommarna fälldes just som han skulle cykla ut på bron. När båten passerat och landsvägstrafiken kunde löpa normalt igen, stack pojken en lapp i handen på brovakten och förklarade lärarens yrkande. Mannen på bron tillmötesgick önskemålet, och med gott samvete trampade den försenade eleven iväg mot lärdomsanstalten. Där uppstod givetvis den väntade situationen vid inträdet i klassrum-met; läraren for ut i arga förebråelser, men eleven stack seger-viss fram sitt "intyg". Till elevens stora häpnad blev det emeller-tid både fortsatt ovett och därtill anmärkning.

På lappen hade brovakten — som kände sin pappenheimare — med kantig stil plitat: "Han kom försent ändå"!

Vid särskilt ogunstiga förhållanden kunde f. ö. en trafikant från Blåsuthållet mot Trollhättan få finna sig i att tvingas vänta först vid Svängbron nedanför Blåsutbacken, sedan vid Residensbron och därpå ytterligare vid Gropbron — inte sällan då för samma båt som hindrat passagen över Dalbobron strax innan.

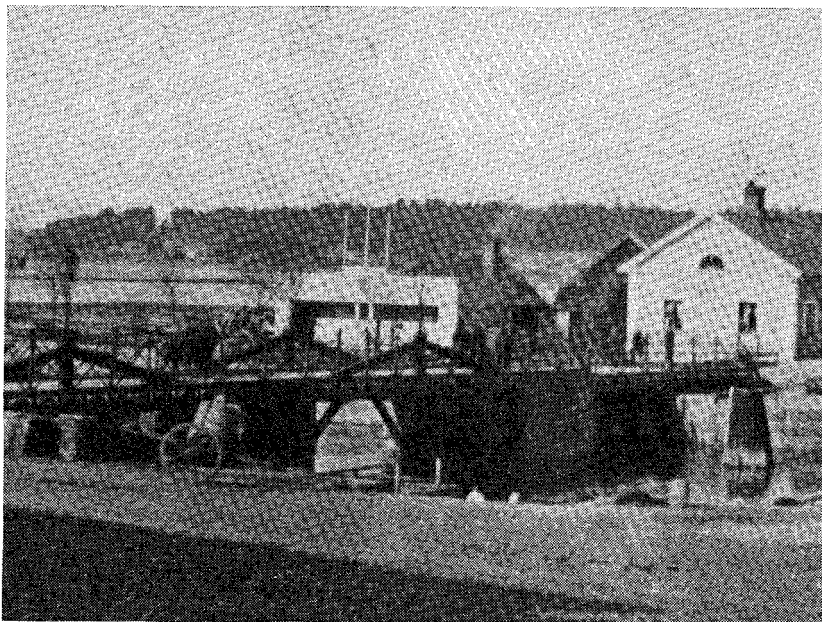
Den senaste och nuvarande högbron — som väl under lång tid framöver får heta Nya Dalbobron — invigdes med pomp och ståt i december 1963. Endast ytterligare en bro i Europa uppges ha en broklaff som är av större dimensioner än denna. Själva klaffen

Nya Dalbobron, högbron som togs i bruk i december 1963, är ett imponerande byggnadsverk. Då bron invigdes fanns det endast en bro i Europa som hade en broklaff som var längre än Dalbobrons.

är cirka 50 meter lång. Körbanans bredd är närmare 18 meter och har fyra filer, mot den gamla svängbrons enda. Dessutom har manövreringstiden blivit väsentligt avkortad och broklaffen kan fällas upp, respektive ner på knappt en fjärdedel av den tid det tog för att öppna eller stänga svängbron.

Genom att brons körbana ligger 19 meter över vattenytan kan ett stort antal fartyg passera utan att bron behöver öppnas. Man räknar med att antalet broöppningar per år har nedbringats från närmare 9.000 år 1962 till ungefär 4.000 under år 1966.

*Kanalbron vid Residenset hade detta utseende före ombyggnaden 1873.
I bakgrunden Blåsut.*

Entreprenör för brobygget, som inleddes under hösten 1959, var Skånska Cementgjuteriet och den östtyska firman M. A. N. svarade för leveransen av broklaffen och övriga järnkonstruktioner. Kostnaden för högbron blev i runt tal 12 miljoner kronor.

RESIDENSBRON, ELLER SVÄNGBRON

Den ursprungliga och egentliga bron över segelleden genom Vänersborg, var alltså den bro som fram till 1945 hette Residensbron. Den gamla 1600-talsvindbryggan i Vänersborgs försvarsmur och långt senare balansbron och dess efterföljare, ersattes som ovan nämnts 1873 av en svängbro. Denna öppnades och

stängdes för "handkraft" på så sätt att brovakten ställde sig på den rörliga delen, lade en grov tross runt axlarna och drog, genom att vandra baklänges, isär de båda brohalvorna. Trots att bron sannolikt var mycket väl balanserad, måste detta ändå ha varit något av ett kraftprov. Men så var också brovaktarna vid Residensbron på 1930—40-talen, en hel dynasti med "Manne ve brona" som huvudman, både resliga och välbyggda män.

Av helt naturliga skäl var det Residensbron som för generationer av vänersborgare både före och efter sekelskiftet var stadens bro — Svängbron, som var den mest centralt belägna bron, omedelbart nedanför Residenset och på ömse sidor omgiven av hamnen och dess dragvägar. Här låg en klappbrygga, överbyggd med tak; senare stod här en grönmålad tidnings- och tobakskiosk, prydd av drakhuvuden och snickarglädjedekor. Och därintill en stenho för bönderna att vattna sina hästar i före hemfärden mot Dal eller åt Öxneredshållet.

Efter dåtida förhållanden var det en bro som var en av stadens statussymboler; det triangulära gjutjärnsräckverket var pampigt prytt med ett gyllenimiterat Oscar II-monogram och därtill riksvapnet.

En Frida-visa — "Den glada mjölkskjutsen" — ger för övrigt en utsökt detaljerad tidsbild med bron och kanalen. Allt talar väl där för att Birger Sjöberg i visan återgett bilden av Residensbron exakt efter förebilden:

*Svängbron dånar,
brovakten svär och ryter
och speglar sig röd i flaskan,
som blixtrar förbi.
Vattnet blånar,
en vimpel i vind sig knyter
på skutan, som gungar så makligt och fri.
Bukiga segel,
se i din spegel
och broräckets kungliga vapen också!
Lejon, som räcka
ut tungan och sträcka
på gyllene ramar, som hotar att slå!*

Ett originellt grepp förvisso att göra en blank mjölkflaska till skvallerspegel av ett förgånget Vänersborg. Från den tid då staden inte bara var en idyll, utan också en av rikets mera betydande sjöfartsstäder, där skutor, galeaser och ångbåtar med hemmahamnar nära och långt fjärran blåste signaler för bropassage.

Svängbron över hamnkanalen i Vänersborg i början av 1900-talet. Mitt på bron kan man urskilja kungamonogrammet ett O för Oscar samt en romersk tvåa.

Som nämnts var det under sommaren 1945 som den gamla hamnkanalen genom Vänersborg genom "underrättelser till sjöfarande" avlystes för trafik. Samtidigt påbörjades byggandet av den nya Residensbron i Kungsgatans förlängning. Den blev därmed också den första sektionen av den blivande Dalbobreons högbro vid dess östra landfäste. Den nya Residensbron, som är i betong och stål, togs i bruk 1948, varefter den gamla uttjanta bron skrotades.

Denna bro, 1873 års Residensbro, hade haft sitt landfäste vid Hamngatan nästan exakt mitt emellan Kungsgatan och Drottninggatan — således vid mitten av Residenset. Dessförinnan, på den

gamla tullportens tid och långt senare, hade uppenbart bron liksom nu utgjort en direkt fortsättning av Kungsgatan.

GROPPBRON

Under de allra första åren av 1600-talet påbörjades arbetet med Karls grav, men som segelled kom denna kanalstump inte i bruk förrän långt in på 1700-talet. Den ursprungliga avsikten med Karls grav var av allt att döma att få en flottningsled förbi Huvudnäsfallet, vid Göta älvs utlopp ur Vänern, och det var främst på tillskyndan av Karl IX som kanalbiten mellan Vassbotten och Göta älv tillkom. Namnet härstammar också från denne regent, vilken själv vid besök på platsen 1609 övertygat sig om fördelarna av kanalens tillkomst. Samtidigt ville han f.ö. ha en utredning om möjligheterna att gräva en kanal mellan Vassbotten och Uddevalla! Främst blev det tydligen dalslandsbönder och en del Brätteborgare som tvingades gräva sig igenom leråkrarna vid Tenggrenstorp och Nabbensberg — Vänersborg tillkom ju först åtskilliga år senare. Kanalsprängningen följde delvis en liten bäck.

Men när sedan Vänersborg blivit anlagt får man förmoda att behovet av en bro över kanalen ytterligare ökades. Någon anteckning om när så skulle ha skett tycks inte vara känd. Bron måste helt naturligt ha varit av stor betydelse, eftersom den ledde ut till Edsvägen, som under långa tider var en synnerligen betydelsefull transportväg för bl. a. järnet från Värmland och Bergslagen som först fördes på båt så långt Vänern räckte, d. v. s. ner till Vassbotten, och vid Brätte och Korseberg lastades om på hästforor och kördes förbi fallen ner mot Göteborg och vidare till exportländerna på andra sidan haven.

Känt är emellertid att bron vid Gropbron blev illa åtgången midsommaren 1676, då den svenske militärbefälhavaren general Hans Georg Mörner förgäves sökte försvara Vänersborg mot de dansk-norska trupper som anfördes av fältmarskalken Ulrik Fredrik Gyldenlöve. Bron ingick då i en förpost till Vänersborgs försvarsverk och Mörner lät sitt folk sätta bron i brand för att söka stoppa fienden. Denne lyckades dock storma över bron, trots att lågorna svedde både fotfolk och rytteri. De anfallande släckte elden och reparerade tydligen bron nödtorftigt för att kunna ta över

även sina hästar och kanoner. (Slaget vid Gropbron, som pågick i fyra timmar, finns utförligare skildrat i VSGÅ 1964. Se "Historien bakom herr Gyldenlöves klocka")

Vad som senare hände med Gropbron är höljt i historiens dunkel. Tveksamt är förresten om namnet Gropbron var känt vid denna tid. I varje fall kände tydligen inte Gyldenlöve till det, för på ett kopparstick som visar slaget om Vänersborg 1676, kallas platsen för denna drabbning "Die Redoute für König Carls graf", och angav således att det här låg en mindre skans, en redutt. Sannolikt återuppbyggdes eller reparerades bron över Karls grav ungefär samtidigt som den vid samma tillfälle brändas bron vid Rånnum.

Ovisst är också om namnet Gropbron betecknar enbart själva bron, eller även innefattar bebyggelsen närmast kring bron. Detta senare förhållande är som bekant giltigt nuförtiden och har tydligen varit så under tämligen lång tid. (Kanske rent av Karls "grav" från början bara var en "grop"). Som ett kuriosum kan i sammanhanget nämnas att efter Vänersborgs brand 1834 boktryckaren Johan Quist flyttade resterna av sitt tryckeri till Gropbron. Några år efter branden finns därför Gropbron angivet som tryckort på vissa kungörelser och andra handlingar från detta tryckeri. Ett förhållande som man kan förmoda vållat åtskilligt med huvudbry vid bl. a. universitetsbiblioteken och andra institutioner vilka tog del av och registrerade nyutkomna trycksaker...

Uppgifterna om ödena för bron vid Gropbron tiden efter förstörelsen under Gyldenlövefejden och så långt fram som till sekelskiftet 1900 är ytterligt sparsamma. Några episoder som visar brons uppenbarligen ganska ofta miserabla tillstånd finns dock noterade. I mitten av 1810-talet skulle bron ha brakat ihop med den påföljden att en person förolyckats. Det framgår dock inte om vederbörande drunknat eller omkommit på annat sätt; eftersom bron av allt att döma var en vind- eller balansbro, kan ju någon stock eller balk ha trillat ner och slagit den olycklige i huvudet.

En liknande incident, som dock inte lär ha vållat någon personskada men som kunnat få minst sagt obehagliga följder, inträffade något år senare då general Hans-Henrik von Essen —

en av den svenska krigsmaktens dåvarande toppmän och sannolikt densamme som var ståthållare i Norge — passerade Gropbron. Just som det höga följets vagnar rullat över bron, störtade densamma ned i Karls grav. Uppenbarligen gjorde von Essen med rätta skäl för benämningen ”en försiktig general”, ty vid återfärden, upplyses det, begagnade han sig av båt!

Anledningen till den höge militärens besök i trakten kan förmodligen varit att han haft ärende till Nygårdsängen, invid Nabbensbergs tegelbruk, där Västgöta-Dals regemente under lång tid hade sin excercisplats. Militären hade alltså stor anledning att ofta färdas över bron vid Gropbron, och det kan väl förmodas att bron tidvis utsattes för hård belastning av denna orsak.

För de styrande i Vänersborg vid denna tid var det säkert med djup tillfredsställelse man kunde konstatera att skyldigheten att underhålla Gropbron låg hos direktionen för Trollhätte kanalverk. Magistraten i Vänersborg hade nog med penningbekymmer för underhållet av Dalbobron och Nyebro vid Vargön.

Enligt anteckningar i handlingar hos Statens Vattenfallsstyrelse bl. a. blev en likarmad svängbro placerad över Karls grav vid Gropbron 1899. Den bestod av två spann om vardera nio meter. Emellertid måste långt dessförinnan en öppningsbar bro ha funnits här, eftersom fartygstrafiken genom Karls grav inletts redan våren 1778. Den första slussen vid Brinkebergskulle hade förresten färdigställts redan år 1752. Seglationen genom Karls grav började i betydande skala först hösten 1800, sedan slussarna i Trollhättan då officiellt öppnats.

Den bro som byggdes vid Gropbron 1899 var av vissa uppgifter att döma av i stort sett samma utseende och utförande som den tidigare byggda Residensbron. När sedan efter 1910 i samband med kanalutvidgningen nya svängbroar skulle byggas både vid Gropbron och i Dalbobron, blev dessa båda broar i sin tur så gott som exakt likadana.

För att kunna bredda Trollhätte kanal måste omfattande muddringsarbeten göras i Karls grav. Samtidigt muddrade man också upp den del av Vassbotten samt den sträcka längs Blåsutstranden där den nya farleden skulle gå. Dessa arbeten påbörjades sommaren 1910 och utfördes av en dansk firma. Jämsides härmed

började man också iordningställa landfästena för den nya svängbron vid Gropbron, nästan omedelbart intill det dåvarande broläget, men åt Vassbotten till.

Liksom ifråga om Dalbobrons svängbro uppdrogs åt samme konstruktör, VoV-kapten Ernst Nilsson, att rita även denna bro.

Gammalt och nytt vid Gropbron. Till vänster svängbron från 1912 som nu tjänat ut. I bakgrunden reser sig de båda snabbgående broklaffarna till den nya breda bron, som eliminerar den irriterande flaskhalsen vid södra infarten till Vänersborg. Öppnings- respektive stängningstiden är endast något över en minut för denna fyr-fiuga bro.

Man valde också samma typ av bro. Som entreprenör för Gropbrons järnskelett antogs Göteborgs Nya Mekaniska Verkstad, medan det tyska bolaget AEG fick svara för elektrodelen av maskineriet.

Landfästena hade blivit färdiga mot slutet av 1911 och under 1912 anlände järndelarna per pråmar från Göteborg. Hopmonteringen påbörjades på våren och den 6 augusti 1912 stod nya Gropbron — den nu rivningsmogna — redo att öppnas för trafik. Brons längd var inte fullt 55 meter och bredden närmare 6 meter. Den seglingsfria bredden blev liksom vid Klaffbron för järnvägen och Dalbobron 30 meter.

Under några månader hösten 1912 låg såväl den gamla som den nya bron sida vid sida över Karls grav. Först i slutet av december lyfte ett par stora pråmkranar bort den gamla bron och förde den kanalvägen ned till Trollhättan. Där lades den f.d. Gropbron vid den s.k. Holmen nedanför Slussarna.

Efter ombyggnaden invigdes officiellt den nya Trollhätte kanal den 25 okt. 1916 av kung Gustaf, som tillsammans med bl. a. kronprinsen och prins Carl besökte Vänersborg och Trollhättan. Den första båten genom de nya broarna i Vänersborg — Gropbron, Klaffbron och Dalbobron — passerade samma eftermiddag på väg upp i Vänern.

Den nya Gropbron som blev klar att trafikeras hösten 1966 ligger ytterligare något närmare Vassbotten än sina närmaste föregångare. Bron blir en dubbel-klaffbro med en fri spännvidd av 34 meter och broklaffarna når en höjd av 33 meter i uppfällt läge. Totala brolängden, inklusive landfästen, är nära 90 meter. Kostnaden belöpte sig på knappt 7 miljoner kronor. Arbetet med själva bron utfördes av stockholmsföretaget Christiani & Nielsen och klaffkonstruktionen svarade Bröderna Hedlund, Stockholm, för.

RÄNNUMSBRON

Landsvägsbron över det s.k. Huvudnäsfallet i Göta älv vid Vargön kallas både Rånnums bro och Nyebro i äldre handlingar. Visserligen låg Göta älv förhållandevis långt utanför Vänersborg, men det blev ändå borgarna i den 1644 anlagda staden som ganska omedelbart fick kunglig befallning att bygga en bro vid Rånnum. Redan vid denna tidpunkt för 300 år sedan kom emellertid valuta-restriktioner i vägen och brobygget skulle ställas på framtiden. Men när så försvarsstrategiska aspekter strax därpå kom in i bilden, krävdes att en bro snarast byggdes över Göta älv. Den

skulle ingå i det försvarsverk mot Norge, där Vänersborg blev huvudort. Befästningsexperten Johan Wärnschöld gjorde ritningarna till bron vid Rånnum och såg till att arbetet kom igång under sommaren 1657. Närmast ansvarig för brobygget var en "importerad" holländare, Jan Jakobson Kuyl (vars sonson senare blev adlad till Kuylenstierna och huvudman för denna ätt).

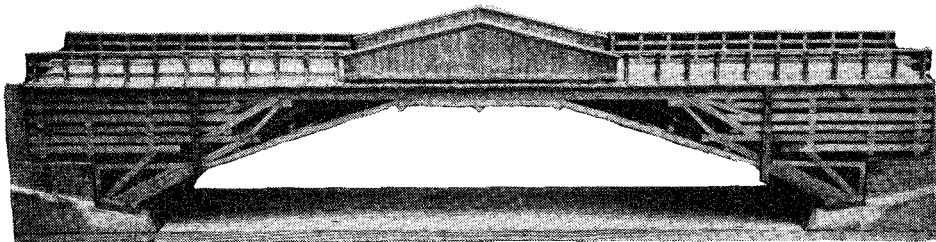
De som fick svara för huvudparten av arbetet med Rånnumsbron var emellertid stadsborna i Vänersborg. Dessa ålades att utföra dagsverken vid byggplatsen och fick dessutom fälla och forsla fram virke. Arbetsslönen skulle visserligen utgå från Fortifikationsverket, men Kuyl fick låna pengar hos borgmästaren Hans Belfrage i Vänersborg, då statsverket hade ont om medel.

På rekordtid — knappt en månad — hade man emellertid fått Rånnums bro färdig. Den var stabilt och kraftigt byggd och enligt de instruktioner Wärnschöld gett skulle bron hålla att transportera såväl rytteri som lätta kanoner. Vid båda landfästena anlades försvarsskansar, avsedda att möta ett anfall västerifrån.

De fruktade anfallen kom också tämligen snart. Vid det ovan bl. a. under avsnittet om Gropbron refererade slaget under Gyldenlövefejden om Vänersborg midsommaren 1676 stod en drabbning även vid Rånnums bro och de svenska försvararna brände också denna bro. Detta föranledde Gyldenlöve att starkt beklaga förstörelsen av "den kostliga bryggan". Först 1682 rapporteras bron återuppbyggd igen och det var nu borgarna i Vänersborg som fått svara för arbete och kostnader. Vid ännu ett tillfälle blev bron eldhärjad, möjligen avsiktligt eller genom olyckshändelse, och 1694 åter satt i farbart skick. Denna senare insats medförde att Vänersborg som kompensation för utgifterna vid brobygget befriades från skatt till kronan under två år.

Kristoffer Polhem, det svenska teknikernillet, började i början av 1700-talet projektera en bro över Huvudnäsfallet. Denna bro ersatte den tidigare och vid det laget tydligt skräpiga bron. År 1718 var Polhems bro färdig och den ansågs då som ett av sin tids märkligaste ingenjörsarbeten. Polhem hade utformat den som en s. k. spännverksbro och den var helt byggd i trä. Uppgifterna om denna Rånnumsbro är något motstridiga. Enligt Erik Dahlbergs Sueciaverk — där ju inte sällan illustrationerna på ett över-

drivet sätt avviker från verkligheten — var hela bron bågformad. Enligt modeller som bl. a. finns i Tekniska museets Polhemsamlingar i Stockholm och hos Vattenfall hade bron ett helt annorlunda utseende. Modellerna visar en bro vars körbana är helt

Som ett av Kristoffer Polhems mästerverk på brobyggnadsområdet betecknades Nyebro, d. v. s. Rånnums bro vid Vargön. Här en modell av bron, utförd på uppdrag av Vattenfallsstyrelsen då den nuvarande bron tillkom 1931. Polhems bro togs i bruk 1718.

plan och har på mitten längs sidorna spännverk, ställda uppåt i en trekant.

Denna Polhemsbro är bl. a. omtalad av Linné, som passerade den på sin Västgötaresa 1746. "Bron låg över Göta älv, där floden var smalast, och gjorde ett högt fall", skriver Linné. "Hon var rätt väl byggd över forsen utan stenkar". Linné anger att en byggmästare Hillerström skulle ha uppfört Rånnums bro. Självfallet gör Linné också en intressant naturiakttagelse från bron:

— Vid denna bro på östra sidan utstötte en liten klippa med kant, och formerade en liten vinkel eller vik neder åt strömmen, där laxen stannade och sökte vila, under det han näppeligen kunde arbeta sig uppför en brusande fors. Här var artigt att stå på bron, och både se laxen stå i sitt arbete, och fångas med håv.

Ända fram till år 1902 upptogs det brotull vid Nyebro. Först vid denna tidpunkt slapp Vänersborgs stad stå för underhållskostnaderna, vilka då istället lades på Väne-härad. Såväl gående som åkande fick erlägga bropenning och avgiften utgick efter antalet fötter eller hjul; en styver (cirka $\frac{1}{2}$ öre) per fot eller hjul. Det kostade alltså två styver att promenera över bron, den som red fick följaktligen betala fyra; färdades man i häst och vagn blev det således att erlägga åtta styver.

Den av Polhem anlagda bron försvann inte definitivt förrän 1931, men hade naturligtvis under de gångna två århundradena både blivit restaurerad och delvis ombyggd. När bron revs 1931 fann man t. ex. en stock som bar årtalet 1788.

Den avgörande orsaken till att en ny bro anlades vid Vargön var att man då började inleda det omfattande arbetet med Vänerens reglering. Bl. a. måste älvfåran breddas just vid själva broläget. Den nya bron uppfördes parallellt intill den gamla, men fick en väsentligt ökad spännvidd, bredare körbanor och en större bärförmåga. Bron byggdes i betong och stål och är cirka 90 meter lång, samt vilar på tre betongpelare. Denna bro, som alltfört är i bruk, invigdes 1931.

Det var Vattenfallsstyrelsen som stod som byggherre och lät sätta upp en minnesplatta på bron av följande lydelse:

Rånnums bro byggdes år 1657 av Wärnschiöld över den då 30 meter breda strida älven. Här stod Gyldenlöve år 1676 färdig att infalla i Västergötland. Bron brändes då till landskapets räddning. Nyebron anlades år 1694. Den ersattes 1718 av Polhem med en djärv spännverksbro som väckte färdemännens farhågor och dock bestod i tvenne århundraden. Älvfåran vidgades år 1931 för Vänerens reglering. Kungl. Vattenfallsstyrelsen lät då bygga en bro av järn och betong i den gamla träbrons ställe.

För det framtida vägnätet kring och genom Vänersborg projekteras en ny bro istället för den nuvarande Vargöbron. Enligt ett förslag skulle denna nya bro gå parallellt med järnvägsbron — ”Stålbron” — och ingå i en vägsträckning, som från en plats invid Gropbron via Mariero leder trafiken österut i utkanten av fabriksområdet i Vargön.

”STÅLBRON”

Den av broarna i och kring Vänersborg som på sin tid kanske tilldrog sig den största uppmärksamheten bland internationell teknisk expertis, är sannolikt Uddevalla-Vänersborg-Herrljunga-banans järnvägsbro över Göta älv vid Vargön — alltså en parallellbro till Polhems märkliga bro, belägen några hundra meter uppströms. Järnvägsbron konstruerades av majoren vid Väg- och Vattenbygg-

nadscorpsen, Claes Adelsköld och den utfördes vid Bergsunds mekaniska verkstad i Stockholm.

1866 var det man invigde denna märkliga bro, som exempelvis en ledande brittisk tidskrift "The Engineer" då ägnade ett specialnummer åt. Adelskölds ritningar till bron ställdes också ut på en internationell industriexpo och utländska studiedelegationer kom till Sverige för att beskåda vad järnvägsbyggaren landshövding Eric Josias Sparre kallade för "det Adelsköldska snillet mest lysande triumf".

Det som gjorde denna bro i järnvägarnas begynnelse så unik var dels att den var den första bro i världen som byggdes av ett så okänt och föga pålitligt material som stål, och dels att konstruktionen avvek från den gängse, genom att ett halvcirkelformat fackverk undertill gav bron bärighet. Detta gjorde att bron såg ut att ligga upp och ner. Ett rykte om att bron genom misstag av Adelsköld kommit att placeras med "botten upp" spreds också i trakten. Adelsköld uppges ha funnit detta så lustigt, att han själv bidrog till att ge spridning åt det falska ryktet.

Major Claes Adelsköld var uppenbarligen snillrik — trots att folket i "Stålbrons" grannskap hade sina tvivel om hans rätta klokskap. Då han av landshövding Sparre i Vänersborg fått uppdraget att dra en järnvägslinje från Uddevalla via Vänersborg till Herrljunga, ett arbete som igångsattes våren 1864, mötte Adelsköld ett av sina mest svårbemästrade problem strax öster om Vänersborg; övergången av Huvudnäsfallet i Göta älv. Forsen var här närmare 50 meter bred och dessutom så strid att det var otänkbart att placera en stödpelare mitt emellan landfästena. Detta skulle alltså starkt försvåra broslagningen, och en bro av gjutjärn skulle bli alldeles för tung att manövrera på plats.

Det var då Adelsköld kom på idén att använda sig av stål och att tillämpa en annorlunda princip för bärfastheten. Han lär ha fått denna snilleblix till helt plötsligt en nyårsnatt, då han till sin hustrus förskräckelse plötsligt störtade upp ur sängen för att istället ta plats vid ritbordet. Under arbetet med UVHJ-banan var f. ö. Adelsköld med sin familj bosatt i Vänersborg under ett par års tid.

En februaridag 1866 var det dags för majoren Adelsköld att omsätta första ledet av sitt vågade experiment i praktiken. De första brobalkarna av stål hade levererats från Stockholm och skulle nu placeras på sina landfästen. På ömse sidor om älven hade man riggat upp höga master, vilka bar upp ett system av linor och block, med vars hjälp man skulle hissa de drygt 40 meter långa stålbalkarna till väders och bogsera dem över den skummande forsen. För att Adelsköld och hans medhjälpare skulle kunna ge order till arbetslagen på båda sidor om älven, hade han fått låna ett par grupper militära signalister, vilka med flaggor och "telegrafiska tecken med händerna" förmedlade ordergivningen. Dånet från fallet dränkte alla röster.

Det här evenemanget för 100 år sedan hade lockat betydande publik ut till broslagningsplatsen i den arla morgonen. En förutseende man var källarmästare Göthberg på Hotell Wictoria i Vänersborg. Han hade låtit forsla ut ansenliga mängder förnödenheter i form av mat och dryck och hans varor rönt uppenbarligen strykande åtgång.

Överförandet av broreglarna blev en triumf för Adelsköld och när den första stålbalken bundit samman älvränderna bröt jublet löst; man hurrade och man skålade i Göthbergs champagne.

Adelsköld var alltså dagens man, men den som kom att svara för dagens sensation blev källarmästarns unga hustru. Just som stålbalk nummer ett lagts ned, men ännu ej gjorts fast vid brofästena och medan folket fortfarande hurrade, tog sig denna kvinna för att oförskräckt kliva ut på den regnhala, sviktande och bara tre decimeter breda stålskenan. Och så balanserade hon till åskådardhopens oförställda häpnad helt lugnt iväg ut över den dånande och skummande forsen.

Lyckligt framme på Vargösidan vände hon sig mot sin publik, vinkade glatt och tog den naturligaste vägen tillbaka — alltså ännu en balansgång över stålbalken och åter till utgångspunkten!

I sina memoarer berättar Adelsköld att både han själv och de övriga som bevittnade balansakten blev, "liksom slagna av stelkramp". Alla var övertygade om att det rörde sig om ett självmordsförsök. Den som uppenbarligen var närmast till att avlida vid tillfället i fråga, var den våghalsigas man. Källarmästare Göth-

berg hade, då han såg sin unga fru vandra ut över fallet, svimmat och blivit "svartblå i synen, synbarligen död av slag", skriver Adelsköld. Det lyckades dock hustrun att efter hand väcka maken till liv igen medelst att hålla en hink vatten över honom och att tömma ett glas konjak i hans hals.

Sedan nu de första bärande broreglarna kommit på plats över älven påbörjades omgående monteringsarbetet. Ungefär ett halvår senare ansågs "Stålbron" klar för trafik. Vid de balansprov som gjordes visade det sig att bron tålde gott och väl dubbelt den beräknade tyngden.

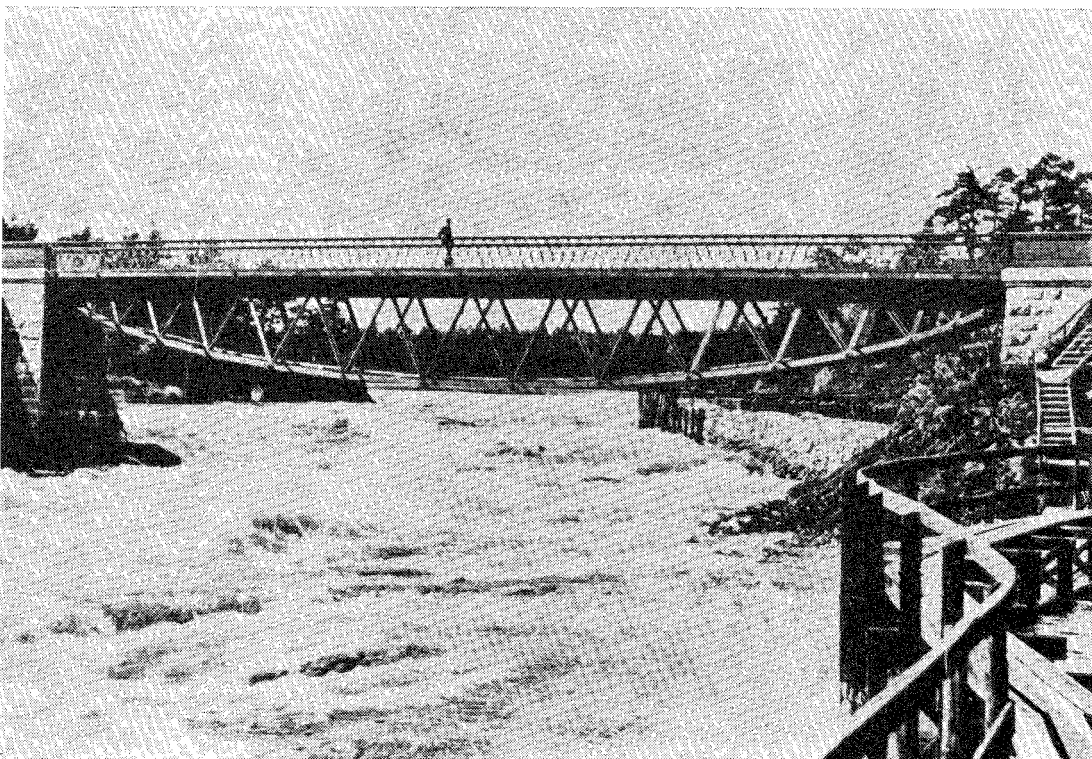
Landshövding Sparre beundrade med rätta Claes Adelsköld för dennes utomordentliga insatser vid järnvägsbyggandet. Sin stolthet över "Stålbron" — vilken ju spred glans även åt UVHJ och banans upphovsmän, enkannerligen i hög grad hr greven själv — uttryckte landshövdingen bl. a. genom att utanordna en gratifikation till Adelsköld på 10.000 kronor. Dessutom hyllade landshövdingen Adelsköld (och kanske även sin egen initiativkraft) i ett högstämt tal efter den första invigningsturen på järnvägen i oktober 1866. Invigningsfesten hölls på Hotell Wictoria i Vänersborg — om den äventyrliga och djärva källarmästarfrun vid detta tillfälle balanserade något annat än serveringsbrickor, framgår inte av referaten — och då hr greven och landshövdingen Sparre högtidstalade, yttrade han med syftning på "Stålbron": " - - vi hava slagit en boja av stål över den brusande forsen, som i sitt vanmäktiga raseri endast förmår att på densamma kasta — sitt skum"!

Landets första bro av stål kom alltså att uppföras vid Vänersborg och ännu långt efter det att den Adelsköldska broskapelsen litet varstans fått efterföljare har namnet "Stålbron" bevarats bland folket i trakten. Ursprungligen hade UVHJ en mindre spårvidd än vad som var standard för de flesta andra banor. Det var Sparres idé och ett sätt att nedbringa kostnaderna. Spårvidden kallades därför "snålsparrig"! Men redan 1899 övergick man till normal spårvidd, vilket även innebar viss ombyggnad av "Stålbron".

Ätgärderna vid Vänerns reglering spelade in även för "Stålbrons" vidkommande och i samband därmed höjdes bron 1930

cirka 70 centimeter. I annat fall hade de nedhängande reglarna vid högvatten kommit att stå under vattennivån i älven.

Så sent som i maj 1947 ersattes den ursprungliga "Stålbron" med en järnvägsbro, givetvis också den byggd i stål, men med en

Som ett av ingenjörskonstens mest geniala brobyggnader betecknade samtiden "Stålbron" som förde UVHJ banan över Göta älv. Bron byggdes för precis 100 år sedan och konstruerades av järnvägspionjären major Claes Adelsköld.

mera traditionell överbyggnad. Samtidigt hade ytterligare en ny kanalarm tillkommit, Sjöbodakanalen, och därför fick ytterligare en bro byggas för järnvägen, alldeles i anslutning till den första bron. Båda dessa är av exakt samma utseende och utförande och uppfattas som en och samma bro, fastän delad. De nya broarna

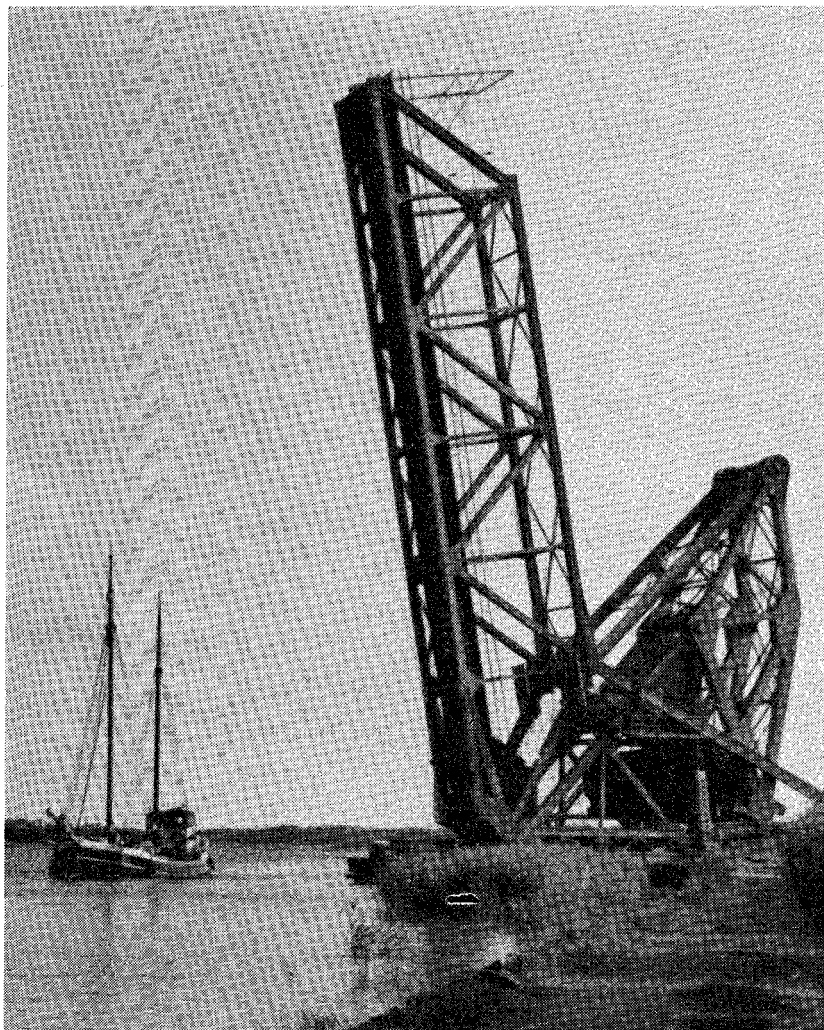
hade tillverkats av Kockums Mekaniska Verkstad i Malmö. Bytet av bron utfördes på en enda natt.

KLAFFBRON

Den nya sträckningen av Trollhätte kanal genom Vassbotten i ett västligare läge än tidigare då kanalen gick genom hamnen i Vänersborg, gjorde det nödvändigt att bryta igenom UVHJs banvall vid Kasen och anlägga en öppningsbar bro där. Som ovan nämnts började man sommaren 1910 muddra för den nya farleden. Vänersborgs stad träffade avtal med kanalverket om att man med muddringsmassorna skulle fylla ut det grunda området mellan Dalbobrons stenlagda barriär och UVHJs banvall. Därvid uppstod alltså det s. k. Lilla Vassbotten, det nuvarande området med en del industrier, hamnen etc. Industriområdet kom att planeras efter förslag som framkom i en pristävling som Elfsborgs Läns Annonsblad utlyste hösten 1916. För slammet som togs upp ur Vassbotten och Vänern fick Vänersborg betala en viss avgift.

Samtidigt som Vassbottenområdet steg ur sjön, lade man också upp underlaget för den blivande järnvägsbrons landfästen. Denna bro var ursprungligen tänkt som en svängbro, men det visade sig att grundförhållandena även här var ogynnsamma för denna typ av bro. Istället bestämde man sig för en klaffbro. Vid denna tid hade just en amerikansk ingenjör lanserat ett nytt system för enarmade klaffbroar. Principen byggde på att själva brotornet, då bron öppnades liksom kunde vikas ihop, så att brospannet likt en tapp sköts in däri. Konstruktionen byggde också på principen att en motvikt balanserade klaffens-spannets hela tyngd.

Ritningarna för Klaffbron utarbetades av VoV-kaptenen Ernst Nilsson (vilken som nämnts även ritat bl. a. Dalbobron och Gropbrons svängbroar); och i februari 1914 utlämnades arbetet på entreprenad. Fyra svenska och fem tyska firmor kom in med anbud och det blev den tyska J. Gollnow & Sohn i Stettin som antogs som entreprenör. Ett annat tyskt företag, Siemens-Schuckert, skulle utföra det elektriska arbetet. Anbudssumman var 161.043 Reichsmark och beloppet skulle utbetalas till Stettinföretaget i tysk valuta.

Klaffbron över nya trafikkanalen togs i bruk 1916. Denna järnvägsbro är nu den äldsta av broarna i Vänersborg och har inte undergått några nämnvärda förändringar det halvsekel den varit i bruk. "En i alla lägen ful silhuett", skriver Jonas Wallin i sin UVHJ-historik, men man kan nog ha delade uppfattningar om det påståendet.

Landfästena till Klaffbron var färdiga i juli 1915, men kriget hade försenat den tyska firman, så att först i september detta år började de första delarna av järnkonstruktionerna anlända. Monteringsarbetet påbörjades omedelbart och man började också gjuta motvikten, som utgöres av ett järnskelett, omgivet av armerad betong.

Inte förrän i augusti 1916 hade arbetet avancerat så långt att det cirka 30 meter långa brospannet kunde provbelastas. Det visade sig kunna tåla en tyngd av mer än 80 ton. Efter besiktning blev bron den 25 augusti 1916 godkänd för trafik och kunde sedan strax därefter tas i bruk, sedan järnvägsspåren anslutits.

Manövreringen av Klaffbron sköttes länge av personal i en manöverhytt i själva brotornet. Sedan några år sker nu manövreringen från Nya Dalbobron. Manöverorganen där är synkroniserade med järnvägens ställverk så att signalerna visar på stopp och vissa växlar läggs om till skyddsspår på ömse sidor om Klaffbron innan bron kan öppnas. Därmed låser också brovakten på Dalbobron berörda delar av järnvägens ställverk och ger sedan klartecken för tågens passage.

Kontraktet med den tyska firman tecknades inte många månader innan första världskriget bröt ut. Enligt den leveransförsening på drygt ett halvt år som kriget medförde, skulle Vattenfall enligt kontraktet vara berättigad till ett skadestånd på 45.000 RM. Trots detta framhöll den tyska firman i en skrivelse till Vattenfallsstyrelsen i januari 1918 att räkningen nog skulle komma att ökas med 88.500 RM som kompensation för de merkostnader kriget medfört för leverantören. Man påpekade vidare att man inte utnyttjat sina möjligheter att på grund av kriget åberopa force majeure-klausulen, utan "av ambitionsskäl" fullföljt leveransen då man inte ville strandsätta Vattenfallsstyrelsen och järnvägsbolaget. Dessutom framhölls att eftersom kursen på den tyska riksmarken sjunkit, detta gynnat den svenska beställaren. Kursförlusten uppskattas till närmare 60.000 Reichsmark.

Vattenfallsstyrelsen menade nu att trots skadeståndskravet på 45.000 RM, det ändå vore rimligt med viss ersättning för de extra-kostnader leverantören oförskyllt lidit. Den tyska valutan hade endast försämrats utanför Tyskland och av den anledningen ville

man bara godkänna ersättning för viss del av den påtalade kursförlusten.

Slutet blev nu att Vattenfallsstyrelsen hos regeringen begärde att få betala ut 17.000 RM utöver det kontraktsevenliga beloppet. Detta med speciell hänvisning till att "genom kursfallet Vattenfallsstyrelsens kostnader för bron minskat betydligt mer än som motsvarade 17.000 RM".

Kungl. Maj:t fann anledning att utan invändning bifalla Vattenfalls hemställan...

Denna järnvägsklaffbro över Trollhätte kanal i Vänersborg har jämte Gropbron under sina 50 år varit den enda av Vänersborgs många broar som berörts av endast obetydliga yttre förändringar. I stort sett har man bara monterat in el-ledningar över spåret i samband med bandelens elektrifiering under 1940-talet. En knepig detalj innebar lösandet av kopplingsförfarandet för luftledningen vid brons ändrade läge vid öppning och stängning.

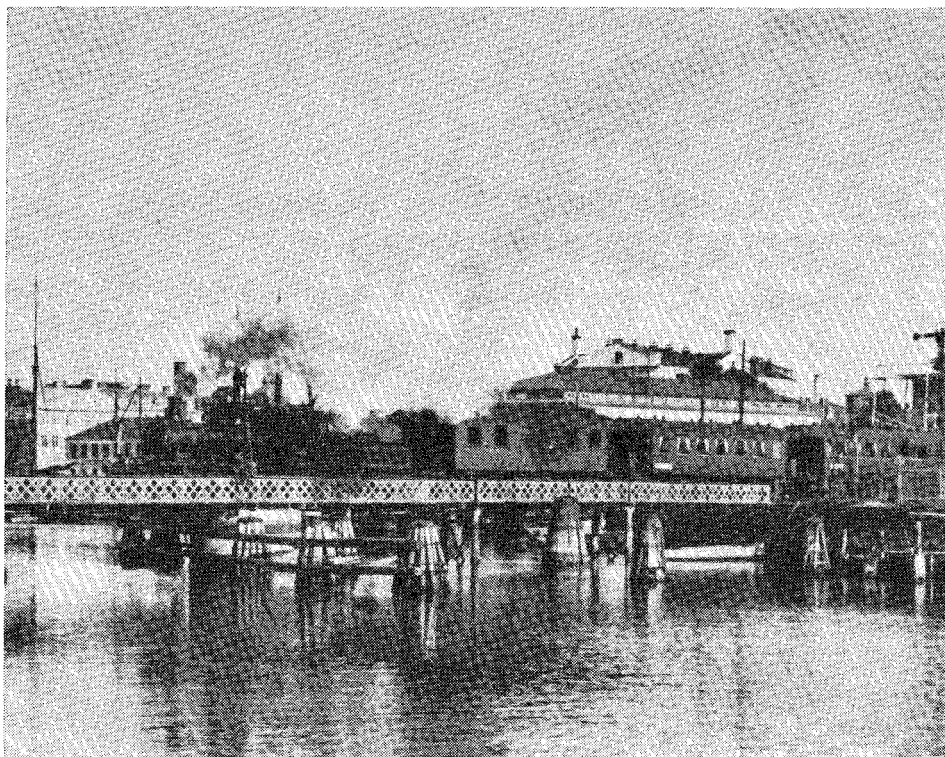
Klaffbron torde också få bestå i sitt ursprungliga skick länge ännu och några ändringar av bron uppges inte vara aktuella.

JÄRNVÄGSBRON ÖVER GAMLA HAMNKANALEN

När Uddevalla-Vänersborg-Herrljunga järnväg anlades åren 1864—1866, måste man bygga en svängbro över hamnkanalen i Vänersborg, omedelbart intill stadens järnvägsstation. Denna bro torde — fränsett järnvägsspåren — i princip ha varit av samma typ som gamla Residensbron, några hundra meter åt Vänern till. Bron ingick på sätt och vis i Vänersborgs bangård och vid sidan av spåren fanns också en smal plattform för gångtrafikanterna och bangårdspersonalen. För att använda sig av denna genväg måste man dock ha s. k. brobiljett. Man kunde även lösa en sådan gångbiljett ända från Öxnered — till samma pris som en färdbiljett med tåg!

Ursprungligen hade man speciella brovakter vid järnvägen, utrustade med en plåtskylt med ordet "Brovakt" i uniformsmössan. I deras åligganden ingick bl. a. att se till att bron hölls smord, att det fanns rovolja i signallyktorna för bron och tända dem etc. Men de fick också delta i stationskarlarnas sysslor. En känd befattningshavare vid bron var "Brovaktar-Erik" — d. v. s.

Erik Johansson — vilken fått en gata uppkallad efter sig, Brovaktarbacken på Blåsut, där han bodde. Han var originell, men ansvarsmedveten och visade sådan iver i tjänstutövningen att han flera gånger plumsade i kanalen — sista gången strax före det att

Järnvägens svängbro över gamla hamnkanalen tillkom 1866 och ersattes 1945 med en fast betongbro, sedan kanalen avlysts för trafik. I många år fick stationspersonalen vid Järnvägsstationen i Vänersborg agera brovakter.

han 1912 vid 75 års ålder pensionerades. Då hade han vaktat sin bro ända från järnvägens första tid, 1867.

Senare ingick det i de ordinarie stationskarlarnas åliggande att ha "bro-turer" under sin tjänstgöring. Åtskilliga av de SJ-tjänstemän, som var anställda vid Vänersborgs järnvägsstation

så sent som under 1940-talet, har även fått pröva sin styrka genom att med handkraft öppna respektive stänga bron.

Liksom Residensbron blev även Järnvägsbron ersatt av en fast betongbro åren 1945—1947, efter det att den gamla kanalen stängts för seglation.

Sedan ungefär 20 år glider således inte längre genom kanalen några "skutor guppande med ved och bräder på" som tutar på brovakten och ger karaktär åt Frida-miljöns Lilla Paris. Men mellan Residensbron och Järnvägsbron har staden som bekant ordnat en småbåtshamn, som gör det möjligt för vänersborgarna att över "Kanalens plaskande böljor" låta sig i motorbåtar av såväl äldre gedigna modeller, som tjutande plastracerbåtar föras ut mot Vänerns öppna vattenvidder.

Lilla Paris-traditionen bäres alltså vidare — anpassad till den nya tidens krav på snabbare och effektivare kommunikationer till sjöss och lands. Sin "Cantilena comunale", som i Kriser och krasar är en Vänersborgstrogen variant på Lilla Paris-motivet, inleder Birger Sjöberg med ett par diktrader som åt staden med broarna ger stämning och idyll från seklets början:

*Med en maklighet, som sinnet söver,
skutan glider genom öppna bron.
Varsamt vattnet fransas fram i fören...*

Denna rogivande avspändhet har nu inget utrymme i realismens tidsålder, då broarna blivit trafikmaskiner som i en allt mer glupande takt fyller sin uppgift att sluka både fartyg och landsvägsfordon, vilka allt snabbare forsar fram längs farlederna, eller allt hastigare rullar över körbanorna.

Sture Johanson

GILLEBRODER!

När Du får årsskriften i Din hand, tänker Du då på att den är en länk mellan Dig och Gillet och Din kära hemstad?

Vad vet Du om Vänersborg? Kan Du visa en främling omkring här och beskriva dess sevärdheter? Kan Du Din stads historia, som inom parentes är mer fängslande, än man kan ana? Om inte, lär Dig allt detta och verka för att denna stad, som Du förvisso anser underbarast bland alla städer i Svea rike, blir känd och uppskattad av främlingen! Visa honom och lär honom njuta av vår stads charm och skönhet!

Och Du Gillebroder i förskingringen! Propagera för Vänersborg! Tala om för Din omgivning, vad vår stad har att bjuda av sevärdhet och naturskönhet! Berätta om Skräcklan och allt det andra! Gör Vänersborg till ett populärt resemål!

Allt detta är Du skyldig Din gamla hemstad!

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE.

Halvord Lydells årskrönika

1915.

Aldrig förr har jag behöft vira in mig i filter, när jag skulle äta lutfisken på julafton. Men den osedvanligt kalla julen — ja, hela december — 1915 i förening med svårigheten att i dessa krigstider få riktigt kol har åstadkommit detta kusliga förhållande.

Och i filter sitter jag nu, juldagen, i mitt Burmanshörne vid mitt skrivbord med den gröna duken och bläckhornet och pigg-svinspennskaftet och nästan tom hjärna.

Kriget har pågått hela tiden, sedan vi sist voro samlade, och det pågår. Segern har så gott som uteslutande hållit sig på den ena sidan, Tysklands, och England har haft sina Gallipoli-, Mesopotanien- och Salonikiäventyr, och det fattiga folket, inte minst i de neutrala länderna, får betala, vad det kostar. Vi svenskar ha dock haft den turen att bli så där tämligen lika förolämpade från båda hållen, och det har hållit ihop oss, så att vi inte blivit indragna i slaktandet av världsdelens bättre pojkar.

Man kan lätt förstå, att under dessa förhållanden inga svårigheter ha uppstått vid avglömmandet av årets hundraårsminne av kongressen i Wien 1815, som gick glatt och lustigt för sig och slutade i "helighet".

När solen började skina i maj månad, ställde Italianos in sina positiv och gipsgubbar och gick i kriget, och sedan ha de hållit på hela tiden att storma samma alper. Att di fick en jordbävningsknäck den 13. januari, som höll på att slita av hela stövelskaftet på mitten, hade tydligen inte kommit dem att tappa modet. Bara de nu inte tappa något annat. T. ex. Venedig och Tripolis.

Härom dagen träffade jag en "nyinflyttad på stan". Hade varit här i tre veckor. "Då är Ni väl invald i stadsfullmäktige", sa jag. "Nej, ännu inte". "Åh", sa jag, "om ytterligare tre veckor blir Ni det. Träna då. Myggsilning kan Ni, men kamelslukning. Börja att sluka småmöss, dock inte sådana som vi ympade in Ratin på under rättkriget i våras, ty då kunde Ni få ont i magen". Detta är ju en liten kommunalhistoria. En annan som timat, är bältespännarnas uppställande. Det lyckades verkligen, t. o. m. så bra, att vi torde vara n:o 1 beträffande den gruppens placering. Jag är riktigt nöjd, och för en gångs skull är det inte ironi...

Staden har därigenom blivit verkligt förskönad, och den franska stilen har inte blivit förstörd genom de kroniga gångarna. Tvärtom. Denna trädgårdsstil rör sig också med cirklar, och det gjorda smakade meraktigt — man skulle önska att "plantagets" alla fyra sidor bleve liknande behandlade. Jag har här gjort en liten illustration till den idén. Se här. (Tyvärr är illustrationen förkommen. Red.)

På lilla Vassbotten skulle man önska industri. Man är väl praktisk. Men så ser jag i några tidningar att tomter där äro att "arrenderas". Bara arrendera. För min del tycker jag detta är att annonsera att man ingen bättre industri vill ha. I alla händelser är det att annonsera, att man inga tomter säljer. Och bättre industrier behöver stenhus, men bättre affärsmän och industriidkare bygga inte sådana på ofri grund. Vi kunna alltså ta itu och försköna på lilla Vassbotten också. Är det någon som har en idé?

Vi ha bland annat tänkt göra något ute vid Brätte. För min del tycker jag, att källans iordningställande skulle kunna paras ihop med en minnessten. Jag var där ute med vandrareföreningen den 10. oktober, och alla tyckte vattnet var bättre än vårt eljest så goda vattenledningsvatten. Samtidigt sågo vi Wassända gamla kyrkogård prydd med ett gräsligt Golgatekors, alldeles som om någon mördats på platsen. Det fanns inte en, som inte ryste till, och om jag inte själv som barn hade sett att Kruse, han som "i detta livet var mera vis än lärd", för länge sedan övergått till spridda ben och kotor, skulle jag tro, att där hade vi en, som måste vända sig ideligen under sin häll. Så förskönas!

Det skall bli intressant att se, hur länge det dröjer, innan det här landet är fullständigt förfäat av den alltmer överhandtagande sentimentaliteten. Jag är ingen profet, men tecknen är så tydliga. Om en käring sätter sig ned och skriver riktigt sentimentalt om stormyrtöser och dunungar och sådant, vips blir hon insatt i svenska akademien. Ja, jag bara frågar vart detta ska ta vägen. Landet är fullt av sentimentala "välgörare". Och socialfilosofer. Ju dummare och okunnigare en individ är, ju mindre han har att bygga på, desto mer skall han filosofera, predika, mästra och råda. Usch, vad jag börjar bli led påt.

För vårt gille har inträffat en högst märklig sak. Vår ordförande har blivit stadgad. Ja, det stod i en av våra tidningar strax efter hans födelsedag i början av april. Eller kanske det stod att han började bli. Jag minns inte så noga, men det är ju ganska vackert i alla fall. Och nu skall han sluta med kassörskapet, så att vi får ha honom för oss själva, och det blir ju utmärkt.

Den 26/12. Jag ser att jag var litet vresig i går. Idag, annandagen, har jag varit ute i skogen. Verklig nordisk vinter. Det har inte varit så kall december på 150 år som nu, då Strömberg hade spått varmare än normalt hela månaden. Så går det med väderleksprofeter.

Jag har uppställt en ny teori angående det förhållandet att staden så många, många år av hit inflyttade, som lyckats taga makten, hållits nere så här. Det är brackeimmunitetsteorien. Ni vet, att om vi fara till varmare länder, så får vi malaria. Vi är nämligen ej immuna mot malaria. Om sydlänningar komma hit, få de lungsot. De äro ej immuna däremot som vi. Nu antar jag, att en gång i tiden en brackehärd uppstått här. Själva ha vi blivit immuna, men inte så de som flytta hit. Det är därför de välsigna oss med för smala broar och djävulskapet att i själva kommunal-skattemaximum annonsera att vi inte *vill* sälja tomter åt industri: Fastän vi infödda vill!

Brackebacillen är den ödesdigraste av alla, ty den angriper så omedelbart. När Cartesius kom till Stockholm år 1650 för att föreläsa filosofi och matematik för jordens mäktigaste majestät, vår stads grundläggarinna, drottning Kristina, så dog han inte förrän efter åtta månader. Av Stockholmsbacillen och kylan, när han ti-

digt om morgnarna skulle stå i iskalla slottsgemak och punktera ut kroklinjer och asymptoter, medan jordens mäktigaste majestät stod framför kaminen med upplyftade kjortlar och värmdes sig därbak.

Brackebacillen angriper genast. Och det värsta är, att de inte dö av den. Nej, de bli tjocka och feta och må bra. Emellertid måste denna bacill ha sina bärare, ni förstår, som håller kulturen vid liv. Och här duger det inte att skylla på råttorna. Nej, det måste nog vara ett eller annat exemplar av vänersborgarne själva, mer eller mindre rena i börden. Och det är dem en framtida stadens historieskrivare får hålla sikte på, om han skall komma någon väg. Jag hoppas, att jag med dessa ord varit honom till hjälp.

Nu råkade jag visst nämna vår grundläggarinna drottning Kristina litet vanvördigt. Men det ansågs inte så farligt på den tiden. Om vi kunde få ihop en liten byst av detta stora snille med det aristokratiska Vasaanletet och de stora uttrycksfulla ögonen, skulle det vara vår högsta ära, liksom det är vår ordförandes ära att ha börjat fonden. Det skulle allt pryda upp vårt plantage. Det skulle enligt min mening vara en liten bronsbyst på en rätt hög sten med stadens vapen på. Och bysten borde vara en gjutning efter Sebastien Bourdons porträtt, som ni kan se i denna del av Arkenholz, som jag tagit med, Där Tonjes kopparstick visar Bourdongporträttet. Se här.

Om, vi, Vänersborgs Söners Gille, verkligen vilja pryda vår stad, vår silverblå prinsessa, så kan ingenting gå upp mot en sådan byst av den märkliga Sveadrottningen, som mottog ett ohållbart Östersjövälde. Det bleve då ej blott en prydnad av rang, det bleve också en prydnad med historiskt minne. Och den tusenlapp, som avgjutningen kostar, kan mången vänersborgsson avvara. Den skulle mottagas med tacksamhet liksom en stor heder för vår stad. Med önskan om en Kristinabyst åt prinsessan Vänersborg slutar jag dessa krokota rader.

Halvord Lydell.

Handelsbanken jubilerar.

Den 1 febr. 1865 öppnades Enskilda Banken i Vänersborg. Dessförrinnan hade Kungl. Maj:t den 13 dec. 1864 beviljat oktroj för denna bank och fastställt dess reglemente. Konstituerande bolags-sammanträde hade hållits den 12 nov. 1864 under landshövding Erik Josias Sparres ordförandeskap. Det tecknade aktiekapitalet uppgick vid starten till 1.698.000 riksdaler varav emellertid inom den fastställda inbetalningstiden blott 1.500.000 riksdaler inbetalts. Bankstyrelsen bestod av följande ledamöter:

Landskamreraren J. M. Ryding, Vänersborg
Rådmannen A. J. Landström, Vänersborg
Friherre N. A. Silfverschiöld, Koberg
Possessionaten J. F. Dahllöv, Torsered
Handlanden H. Carlin, Borås
Häradshövdingen A. W. Hessle, Alingsås
Handlanden L. J. Brun, Vänersborg
Bokhandlanden F. A. Zettergren, Vänersborg samt
Possessionaten A. Ehrengrenat, Önafors

Bakom tillblivelsen av Enskilda Banken i Vänersborg döljer sig intressanta sammanhang. Det torde vara på sin plats att beröra några av dem.

Mitten av 1800-talet innebar för Vänersborgs del en enorm utvecklingsperiod. Under 1850-talet ökades således stadens befolkning med inte mindre än 25 % — den relativt sett största folkökningen i stadens historia. En jämförelse med andra städer t. ex. Uddevalla, som samtidigt genomgick en synnerligen positiv utveckling och Borås, som den tiden hade mindre folkmängd än de andra städerna — år 1860 Borås 2988 invånare mot Uddevalla 4629 och Vänersborg 4076 — visar, att Uddevallas befolknings-

ökning under samma tid uppgick till 18 % under det att Borås' siffra stannade vid mer blygsamma 9 %.

Befolkningsökningen hade givetvis många orsaker, men otvivelaktigt torde näringslivets raska utveckling i högsta grad varit en verksam faktor. År 1844 hade Trollhätte kanal ombyggt och fått ett helt nytt slussystem. Detta möjliggjorde sjöfart av helt annan omfattning än tidigare, en sjöfart som blev en av kärnpunkterna för den kommande utvecklingen. I samband med ombyggnaden av Trollhätte kanal utfördes även i Vänersborg en rad arbeten. Man uppmuddrade segelleden, utlade dragvägar eller s. k. jetéer, samt bytte ut den gamla vindbryggan mot en dragbro. De följande åren 1845—1846 påbörjade man dessutom kajanläggningen i hamnen, som utfördes i norr till Drottninggatan, i söder till Vattugränd. År 1848 färdigbyggdes kajen i söder ända till Sundsgatan. Finansieringen av dessa anläggningar var ett svårt ekonomiskt problem, men genom ökade hamnavgifter kunde arbetena fortsättas. Under mitten av 1850-talet genomfördes ytterligare hamnarbeten. År 1857 hade Vänersborgs kaj i norr nått till Kronogatan och i söder till Verkstadsgränd, där stadens varv låg. Vissa arbeten erfordrades dock utöver dessa, framförallt gällde det ytterligare vågbrytare för nordlig storm. Den första vågbrytaren hade uppförts redan under 1830-talet, men den hade visat sig otillräcklig. År 1856 beslöts därför att man skulle bygga en ny vågbrytare, som dock blev färdig först år 1877.

Genom de förbättrade hamnförhållanden och framför allt genom den goda kontakten med västerhavet växte Vänersborg lavinartat som sjöfartsstad. Redan år 1845, alltså året efter Trollhätte kanals ombyggnad övertog Vänersborg från Karlstad rollen som Vänerns största hamn. År 1835 hade Vänersborg 20 fartyg, Karlstad 19, men de senare hade större lastkapacitet, Kristinehamn 8, Lidköping 6, Mariestad 4 och Åmål 12. År 1850 hade motsvarad siffra blivit Vänersborg 39, Karlstad 16, Kristinehamn 14, Lidköping 13, Mariestad 6, Åmål 6. Nu hade Vänersborg också det största tonnaget nämligen inte mindre än 779 mot Karlstads 479 svåra läster.

Av detta framgår att varvsindustrin också blomstrade i Vänersborg. Man byggde skonertar, briggar och barkskepp av ny typ:

lättare, gedignare kravellbyggda snabbseglande fartyg, som också var avsedda för havssegling i st. f. de tidigare klinkbyggda tungmanövrerade vänerskutorna. Nya fraktmöjligheter hade tillkommit samtidigt. Förutom de tidigare frakterna av järn och trä hade också spannmålsfrakterna blivit en viktig faktor. Det var som bekant "den stora havretiden" då man påstod, att man på de mellansvenska slätterna bara såg "Himmel och hav-re". Havren gick till England inte minst till hästarna i gruvorna. Genom den industriella utvecklingen i detta land steg efterfrågan oerhört. Allt fler fartyg började följaktligen lasta spannmål från de stora jordbrukarområdena kring staden direkt för London och andra engelska hamnar i Vänersborgs hamn. Samtidigt dök alltfler främmande fartyg under engelsk, holländsk och tysk flagg upp i Väneren.

Några siffror kan belysa:

Fartyg ej hemmahörande i Vänersborg

1858—59 gick intet sådant fartyg på utländsk hamn från Vänersborg

1860 var 6 fartyg destinerade på utländsk hamn från Vänersborg

och 1861 var 9 fartyg destinerade på utländsk hamn från Vänersborg

Till inrikes ort avgick från Vänersborg

1858 6 fartyg ej hemmahörande i staden,

1859 16 " " " " "

1861 21 " " " " "

1867 45 " " " " "

Vänersborgs egen flotta var emellertid under samma tid än mer imponerande.

År 1859 avgick 55 fartyg hemmahörande i staden i inrikes sjöfart, inget i utrikes sjöfart

år 1861 avgick 49 fartyg hemmahörande i staden i inrikes sjöfart, 4 i utrikes sjöfart

år 1867 avgick 55 fartyg hemmahörande i staden i inrikes sjöfart, 11 i utrikes sjöfart.

Samtidigt som Vänersborg hade en så lysande konjunktur i fråga om handel och sjöfart blomstrade också stadens affärs- och hantverksliv. Men all denna blomstring krävde mer och mer investeringar och större kapital. Tiden var alltså mogen för en rationell lösning av kapitalfrågorna, m. a. o. inrättandet av en storbank. Man hade också samtidigt förmånen att som landshövding ha en klarsynt person, som också var en av de handlingskraftigaste och initiativrikaste landshövdingar som länet någonsin haft, Erik Josias Sparre. Han tillträdde sin befattning år 1860 och var genast beredd att ingripa på de mest skiftande områden. Han förstod betydelsen av förbättrade kommunikationsleder och han insåg nödvändigheten av en industriell utveckling, samtidigt som han också hyste intresse för det kulturella livet — skolornas utveckling etc. Det var också han som — såsom inledningsvis framhållits — tog initiativet till den nya bankens inrättande, väl medveten som han var av behovet av denna.

Redan tidigare hade dock viss bankrörelse drivits i mindre skala i staden och såväl sparbank som affärsbank hade funnits. År 1863 genomfördes emellertid en del viktiga reformer inom svensk banklagstiftning. Det gällde främst förändring av rätten till sedelutgivning. Härmed var förutsättningarna givna för den nya banken. Och så kom alltså den nya banken till stånd under namnet Enskilda Banken i Vänersborg den 1 febr. 1865. Även i H. Maj:t Carl XV:s öppna brev på "Oktroj för Enskilda Banken i Vänersborg", dagtecknad "Stockholms Slott den 13 September 1864" skymtar man landshövding Sparres initiativförmåga. Det var givetvis han, som var den pådrivande kraften bland de inom Elfsborgs län bosatta personer, som uppvaktade majestätet. "Vi med Guds Nåde, Sveriges, Norriges, Göthes och Wendes Konung göra vederligt, att, sedan åtskilliga inom Elfsborgs län bosatta personer, hvilka öfwerenskommit om bildande af ett bolag för bedrifvande af bankrörelse, i sådant afseende genom utsedda Kommitterade hos Oss i underdånighet anhållit om Oktroj för en Enskild Bank i Wenersborg med rätt att utgifva egna banksedlar samt derjemte till Nådig stadfästelse ingifvit underdånigt förslag till bolagsreglor för en sådan bank, enligt hvilka, bland annat, dess grundfond skulle utgöra högst 3 millioner Riksdaler Riks-

mynt, så hafve Wi som ansett den ifrågasatta bankinrättningen vara nyttig för det allmänna samt funnit de föreslagna bolagsreglorna upprättade i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Wår

Sedel utgiven av Enskilda Banken, Vänersborg, år 1865.

Nådiga Kungörelse den 20 Maj innevarande år, angående Enskilda Banker med rätt att utgifva egna banksedlar, och endast i vissa fall erfordra någon jemkning, härigenom velat, med villkor att berörda bankinrättning inom ett år från denna dag kommer till stånd och öppnar sin rörelse, för densamma under benämning "Enskilda Banken i Wenersborg" i Nåder bevilja Oktroj på en tid af tio år, räknade från dess öppnande...".

Av detta brev framgår alltså också, att bankens grundfond skulle vara högst 3 millioner Riksdaler och under dess första sex år uppgick den till 1,5 millioner Riksdaler Riksmünt, som ovan nämnts. Sedan minskades den till 1 million kronor, och bibehölls härvid åren 1889 — 1903.

År 1903 ökades grundfonden åter genom nyemission med 500.000 kronor och år 1907 på liknande sätt med ytterligare 1 million. År 1912 fortsatte man på denna väg med ännu en nyemission denna gång på 1.250.000 kronor. Efter detta ökades grundfonden undan för undan bl. a. i samband med övertagan-

det av andra bankföretag så att den år 1920 uppgick till 10.048.500 kronor.

Till reservfonden skedde avsättningar i enlighet med gällande föreskrifter. År 1890 uppgick således reservfonden till blygsamma 50.000 kronor men år 1925 hade den nått ansevärda 5.024.250 kronor, d. v. s. 50 % av grundfonden, vilket lagenligt var högsta tillåtna avsättningssumma för reservfonden.

Denna reservfond kom väl till pass under 30-talets svåra depression. Kreugerkraschen drabbade som bekant hårt de flesta av landets banker. För Vänersborgsbankens del medförde krisen så stora förluster, att man tvingades anlita reservfonden, som efter saneringen endast uppgick till 674.250 kronor. Sedermera gjordes årligen föreskrivna avsättningar till reservfonden och år 1943 uppgick den till 1.575.000 kronor.

Verksamheten vid huvudkontoret började alltså den 1 febr. 1865, och bankens drivande och arbetande kraft framför andra var landskamreraren J. M. Ryding, som vid valet erhöll 865 röster. Hans närmaste konkurrenter rådmannen N. A. Landström och friherre N. A. Silfverschiöld fick 859 resp 836 röster. In i styrelsen kom man på 351 röster men utslagen blev man på 348 röster. Det är då att lägga märke till att rösterna var mycket olika fördelade. Landshövding Sparre hade t. ex. ensam 50 röster under det att t. ex. Ryding hade 13, Landström 10 och Silfverschiöld 5 röster beroende på aktieinnehav. Den 1 aug. samma år, alltså 1865, kunde man öppna avdelningskontor i Alingsås och Ulricehamn. Året därefter 1866 öppnade man ett motsvarande kontor i Uddevalla.

Det var också en ganska stolt styrelse som kunde avgiva sin första verksamhetsberättelse. I denna heter det bl. a.: "Då Lottegarne uti Enskilda Banken i Wenersborg nu för första gången samlas till ordinarie Bolagsstämma, är det den nuvarande Styrelsen en kär pligt att, jemte uttalande af sin välkomsthelsning, dels framlägga ett resumé öfver de åtgöranden som för bankens organisation och förvaltning egt rum..., samt dels framställa den förhoppning att såväl nu förestående som framtida gemensamma

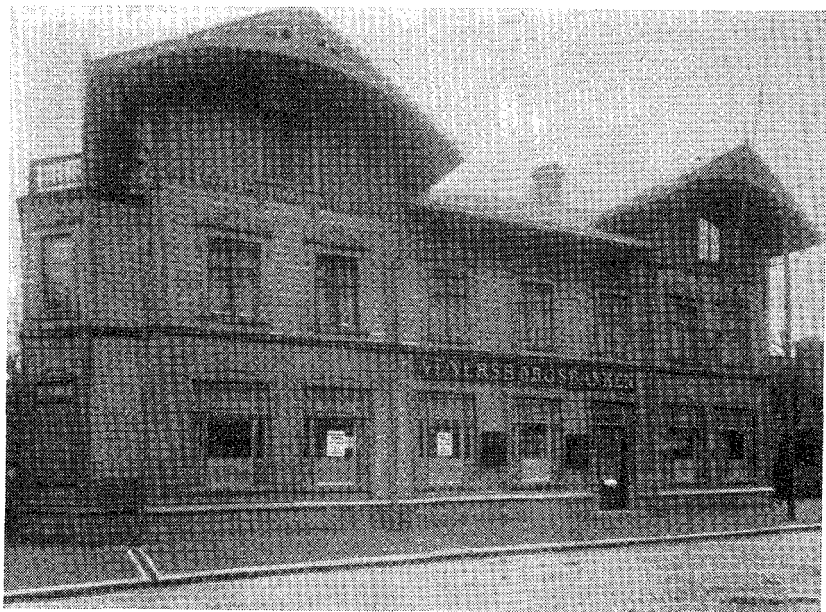
öfverläggningar måtte syfta på och bidra till ett sannt affärs-
mässigt utvecklande af vår bank". så tilläggs det: "Den tid är
icke mer, då bankernas snart sagt enda åtgörande behöfde bestå
uti: att föranställa om fabricerandet af ett tillräckligt parti
kreditsedlar, att mot högst möjliga fördel utminutera dessa till
ödmjuka suplikanter" ... Nej, fortsätter man: "På denna basis
kan bankaffärer icke numera uteslutande byggas... "Man har
härtill följande recept att komma med: "Bankerna måste under
sådana förhållanden, i stället för att föreskriva lagar för en af
dem beroende allmänhet, bekväma sig till, hvad som väl ock sy-
nes vara deras åliggande, att tillmötesgå denna allmänhet, dels
medelst att mot möjligast fördelaktiga villkor emottaga dess, för
dagens behof öfverflödiga besparingar, dels ock genom att mot
fullkomlig, men ingalunda till en viss form bestämd säkerhet på
andra händer utlemna dessa besparingar" eller som man i korthet
sammanfattar dessa bankernas elementa: banken skall "uppträda
såsom förmedlare mellan öfverflödet och behovet...".

Det är således inte att förvåna sig över, att banken gick framåt.
Redan första verksamhetsåret kunde man uppvisa en omslutning
av 3 millioner och denna siffra ökades sakta men säkert för varje
år. År 1900 hade man nått en omslutning av ca 9,5 millioner
kronor, 1905 ca 13,5, 1910 ca 23,9, 1915 38,5, 1917 55,5 och
1918 82,9 millioner. År 1919 passerade man 100 millioner med
siffran 110,2 millioner och år 1920 hade man nått rekordsiffran
117,4 millioner kronor. Sedan följde stagnation och i samband
med den stora krisen gick omslutningen starkt nedåt. 1930 103,8
millioner, 1935 endast 89,1 millioner. Därefter följde åter en upp-
gång 1940 94,2 millioner och år 1942 hade åter 100 millionstrecket
passerats med 108,3 millioner.

År 1874 då man beviljade ny oktroj hade den förändringen
genomförts att lotternas valör ändrats från 1.000 till 500 kronor
i samband med övergången till nytt myntslag, kronor, och 1918
ändrade man från 500 kronor till 100 kronor.

Ytterligare avdelningskontor hade under tiden öppnats, 1871 i
Trollhättan, 1872 i Lidköping och 1876 i Mellerud. Kontoren i
Uddevalla, Lidköping och Mellerud indrogs dock, men år 1903
öppnades åter kontor i Mellerud. År 1936 övertogs Aktiebolaget

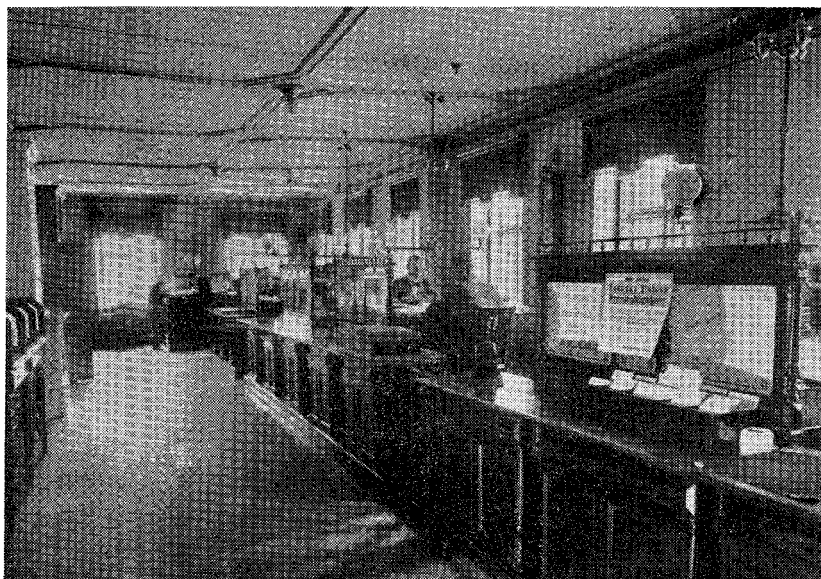
Bohus-bankens rörelse varigenom man åter fick kontor i Bohus-staden. År 1903 öppnade man också kontor i Ämål och Lilla Edet och år 1907 i Brålanda och Dals-Ed. År 1908 övertogs Herrljunga Kreditbolags rörelse, varigenom man fick avdelningskontor

Vänersborgsbankens filial, Trollbättan.

i Herrljunga och 1912 övertog man Bjerke härads folkassa varigenom banken fick kontor i Sollebrunn och Stora Mellby. År 1913 var det dags att öppna kontor i Vårgårda och 1915 i Högsbyn och Upphärad. Året därefter 1916 tillkom kontoren i Blidsberg och Långhem och samma år övertogs Ale härads lån- och sparkassa, varigenom man fick kontor jämväl i Älvängen och Lödöse. År 1918 öppnades avdelningskontor i Bengtsfors, i Frändefors och i Surte, varjämte man genom övertagande av Aktiebolaget Vara bank och Valbo härads kreditbolag fick kontor i Vara och Färgelanda. Genom övertagande av den rörelse, som bedrivits av Aktiebolaget Borås Folkbank tillkom 1919 avdelningskontor i Borås och Fristad. Detta år övertogs även Aktiebolagen Värmland Folkbanks

rörelse med kontor i Karlstad, Ambjörby, Arvika, Filipstad, Gräsmark, Klässbol, vilket dock nedlades år 1923, Mosstakan, Skillingsfors, Stömme, Sunne, Torsby och Västanberg. Flera kontor nedlades eller överläts dock åren 1925 och 1926, såsom de i Ambjör-

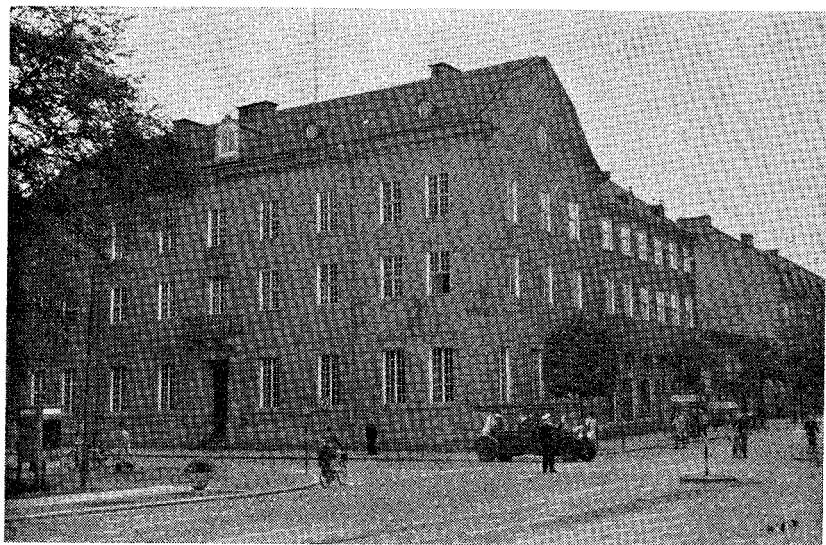
Interiör från Vänersborgsbankens filial, Trollhättan.

by, Filipstad, Fristad, Länghem, Mosstakan, Skillingsfors, Stömme, Sunne och Surte, men samtidigt öppnades nytt kontor i Säffle. År 1940 öppnades expeditionskontor i Vargön och 1942 i Surte. Banken hade 1943 utom sitt huvudkontor kontor på 31 andra platser.

Redan första verksamhetsåret 1865 hade rörelsen lämnat en nettovinst på ca 69.000 kronor, varför lottägarna kunde tillgodoräkna sig 4 %. År 1866 utdelades 6 % och åren 1867, 1868 8 % vartdera. I allmänhet har sedan utdelningen hållits vid 6 à 7 %. År 1874 gavs emellertid 9 % och 1875 hela 10 %. År 1879 skedde ingen utdelning. Under 1900-talet har utdelningen varit 7—10 %, för år 1919 till och med 11 %. Åren 1932 — 35 före-

kom ingen utdelning, och därefter utdelades fram till 1943 5 à 6 %.

År 1902 är ett viktigt datum i bankens historia. Detta år upphörde man nämligen att utgiva egna sedlar.

*Den monumentala bankbyggnaden i hörnet Edsgatan—Kungsgatan,
uppförd 1921 efter ritningar av Ivar Tengbom.*

År 1934 är ett annat minnesvärt år. Då ombildades banken från solidarisk bank till bankaktiebolag och i samband därmed ändrades firmanamnet till Aktiebolaget Vänersborgsbanken.

År 1943 är ännu ett viktigt år. Då uppgick banken i Aktiebolaget Svenska Handelsbanken, Sveriges största bankföretag.

Bankens första kontor var beläget på nedre botten i handlanden Bruns hus, Kungsgatan 19, och där hölls öppet alla söcken-dagar 10—11. Man disponerade hälften av bottenvåningen. Personalen var liten: en kamrer, en kassör, en ombudsman och en bok-hållare. På 1870-talet flyttades huvudkontoret till handlanden

Orups fastighet vid torget, samma tomt där sedermera Sparbanken uppfört sitt bankhus. Banken var inrymd i fastighetens övre våning. År 1891 inköpte banken Göteborgsbankens fastighet Kungsgatan nr 17, som numera ägs av Hushållningssällskapet, och flyt-

Handelsbankens Vänersborgskontor, interiör.

tade in däri samma år. På grund av den alltmer ökade rörelsen inköpte banken emellertid den s.k. Almlöfska fastigheten i Hörnet av Kungs- och Edsgatorna och på denna tomt uppfördes det nuvarande bankhuset efter ritningar av professor Ivar Tengborn år 1921.

Under åren 1865—75 hade banken icke någon verkställande direktör. De i Vänersborg bosatta ledamöterna av centralstyrelsen tjänstgjorde i viss ordning som jourhavande och bankens kamrer var enligt instruktionen dess chef. Vid bolagsstämman 1876 beslöts emellertid, sedan vissa förskingringar av bankens medel uppdagats, att anställa en verkställande direktör, fil. dr. L. J. Wersander, Vänersborg, som vid sitt tillträde var en man i fyrtioårsåldern. Under dennes insiktsfulla ledning, återvann banken snart obetingat

förtroende, och rörelsen utvecklades alltmer gynnsamt, lungt och säkert. Wersander kvarstod i sin tjänst till sin död år 1902.

År 1903 utsågs till hans efterträdare kamreraren vid Skandinaviska Kredit Aktiebolaget i Göteborg Reinhold von Matérn. Under hans ledning utvidgades banken från ett ganska blygsamt företag till en medelstor provinsbank med stabilt anseende inom bank- och affärsvärlden. Samtliga de bankföretag, som uppgått i Vänersborgsbanken, har således förvärvats under von Matérns tid. Men även i övrigt växte rörelsen högst betydligt. Vid hans tillträde utgjorde omslutningen cirka 11 millioner och år 1932, von Matérns sista år var den 101,5 millioner. Bankdirektör Reinhold von Matérn avgick med pension år 1935. Men han hade då också tvingats uppleva den svåra ekonomiska krisen under början av 30-talet. För honom var det bittert att bevittna dess hårda konsekvenser för bankens del.

Von Matérn efterträddes år 1933 som verkställande direktör av Yngve Lindström, som under många år verkat inom Bank- och Fondinspektionen. Denne drabbades dock efter kort tid av ohälsa, och år 1935 avled han plötsligt.

Från år 1936 anställdes som verkställande direktör Rolf Steffenburg, som även han tidigare haft sin verksamhet förlagd till Bank- och Fondinspektionen. Steffenburgs chefstid utmärktes av en strävan att åter stabilisera och konsolidera företaget.

Efter det banken uppgått i Svenska Handelsbanken år 1943 har följande direktörer handhaft bankens ledning:

1943—50 Gunnar Bergman

1950—56 Martin Hahnsjö

1956—62 Lennart Nilzén samt

från 1962 nuvarande direktören Georg Ström.

Ordförandeposten inom centralstyrelsen har under årens lopp innehaft av följande personer:

1865—79 landskamreraren J. M. Ryding

1880—82 majoren H. B. Hegardt

1883—02 doktor L. J. Wersander
1903—14 fältintendenten C. Johansson
1906—09 landskamreraren O. H. Wibom
1910—13 häradshövdingen C. A. Strandmark
1914—22 adjunkten Kr. von Sydow
1923—29 godsägaren M. Breithaupt-Meyer
1930—31 apotekaren C. G. Bergquist
1932—40 överlantmätaren Teodor Andersson
1941—43 borgmästaren R. Sandén.

Under sin hundraåriga tillvaro har Vänersborgsbanken i sina olika former i mycket hög grad tjänat stad och bygd och verksamt bidragit till det ekonomiska framåtskridandet inom de trakter, där den bedrivit sin rörelse. Banken torde med andra ord väl fyllt de högstämda syften, som dess första styrelse presenterade i sin först framlagda verksamhetsberättelse: att tillmötesgå allmänhetens intressen och att "uppträda såsom förmedlare mellan öfverflödet och behovet...".

Sven Axel Hallbäck.

Årsredogörelse för Vänersborgs museum 1965.

Museet har under år 1965 besökts av över 10.000 personer. Detta är ett mycket glädjande faktum, så mycket mer som besöksströmmen flutit tämligen jämt under hela året utan allt för markerade toppar eller dalar.

Besöksstatistik för 1965.

Skolklasser <i>inom</i> länet, ej betalande	
211 klasser med 308 lärare och 4953 elever	5.261
Skolklasser <i>utom</i> länet, betalande	
16 klasser med 30 lärare och 409 elever	439
Sålda biljetter	1.394
Särskilda biljetter för utställningar ordnade av andra organisationer	429
Medlemmar, inbjudna	1.047
Tisdagar, fri entré	290
Studiecirklar	150
Restad, Källshagen, studiecirklar	356
Gruppbesök	312
Skoltävlingen "Tippa en tolv"	450
Föredrag, årsmöten	305
Summa antal besökare 10.433	

Statistiken visar alltså en markerad ökning ifråga om skolbesök och vad det gäller sålda biljetter. Till resultatet har givetvis de många utställningarna och arrangemangen under året bidragit.

3/1 Jul och Nyårsutställningarna "*Glimtar från Bohuslän*" och "*Gamla tennsoldater*" visades även efter nyår och då främst för skolor.

31/1—7/2 *Polsk kulturvecka*. Utställning: Polsk grafik och folkkonst. (I samarbete med ABF). 1.200 besökande.

- 3/2 *Föredrag* av professor Carl Axel Moberg över västsvensk stenålder (I samarbete med Föreningen Vänersborgs Musei vänner). 75 besökande.
- 8/2—14/2 8 *Verkligheter*. Konstutställning av en grupp. (I samarbete med Göta Älvdalens Konstförening. 365 besökande.
- 8/2 I anslutning till utställningen *diskussion* om den moderna konsten och dess förutsättningar. Närvarande bl. a. konstnärerna John Ahlgren, Åke Nilsson och Bernt Jonasson.
- 28/2—7/3 *Ragnar Högman*. Separat konstutställning. (I samarbete med Göta Älvdalens konstförening). 532 besökande.
- 14/3—20/3 ”I går, i dag”. Riksföreningen för Bildande Konst vandringsutställning nr 266. (I samarbete med Göta Älvdalens Konstförening). 563 besökande.
- 1/4 *Diskussion* om Vänersborg som kulturstad. (I samarbete med Vänersborgs Arbetarekommun). 125 besökande.
- 28/3—4/4 *Historisk utställning kring Gamla Lödöse*. (I samarbete med Föreningen Vänersborgs Musei Vänner). 200 besökande.
- 30/5—20/9 *Sommarutställning*. Glas från Strömbergshyttan, textilier från Mölnlycke.
- 24/10—31/10 K. *Ragnar Johannesson*, Separat minnesutställning. (I samarbete med Göta Älvdalens Konstförening). 428 besökande.
- 6/11—14/11 *Dalslands Konstförenings Jubileumsutställning*. (I samarbete med Göta Älvdalens Konstförening). 420 besökande.
- 13/11 *Föredrag* av dir. T. Detter om pärlor och ädelstenar. (I samband med Västra Sveriges Tandläkareförenings konferens i Vänersborg). 50 besökande.
- 18/11 *Föredrag* av intendent Carlo Derkert, Stockholm, Från Picasso till pop-konst. (Föredraget flyttat till Läroverkets aula på grund av utrymmesskäl. I samarbete med Vänersborgs Humanistiska Förbund, Göta Älvdalens Konstförening och Fredrika Bremerförbundet). 550 besökande.

28/11—5/12 *Grekisk kulturvecka*. Nationalmuseets vandringsutställning "Grekisk och Romersk Antik". (I samarbete med Göta Älvdalens Konstförening, Vänersborgs Musei Vänner, ABF, Vänersborgs Godtemplarråd och Sparbanken i Vänersborg). 1.246 besökande.

26/12 Jul och Nyårsutställning *Tropiska och svenska fjärilar och insekter*. I samband med vernissagen föredrag av lasarettstandläkare Uno Holmer, Uddevalla. (I samarbete med Föreningen Vänersborgs Musei vänner).

Museet har dessutom medverkat vid sommarens *Läcköutställning* i samarbete med Västergötlands Turisttrafikförening.

Museets utställningsmontrar på Lasarettet har vid upprepade tillfällen utbytts och nyarrangerats. Svenska Handelsbanken har vid flera tillfällen ställt ett skyltfönster till museets förfogande. Depositionerna till Sparbanken i Vänersborg är fortfarande utställda där.

Som framgår av besöksiffrorna ovan, har särskilt de s. k. kulturveckorna väckt uppmärksamhet och intresse. Vid dessa har veckorna igenom arrangerats föredrag, filmföreläsningar och diskussioner om respektive land. Denna form av arrangemang har visat sig mycket uppskattad, men även många andra utställningar, föredrag och diskussioner har omfattats med betydande intresse.

Under året har följande inträffat angående personalen. Fil.kand. Gunnel Tenelius, som tjänstgjort vid museet, har överflyttats till Lödöse museum, som hon nu handhar.

Under sommaren — sammanlagt tre månader — har åter kandidat Gunnar Dahlström fungerat såsom sommaramanus. Hans uppgifter har i år bestått i att *dels* ordna museets sommarutställning och arrangemangen kring denna, *dels* planera för museets vindsvånings ombyggnad, *dels* ock handlägga ett antal ärenden av intern museal karaktär.

Landsantikvarie S. A. Hallbäck har sedan den 23 november och t. o. m. den 22 februari 1966 varit tjänstledig för enmansutredning om August Abrahamsons Stiftelse och det framtida användandet av Nääs. Som vikarie har fil.kand. Claes Varenius, Stockholm, fungerat.

F. ö. är personalen oförändrad.

Under året har intendenten vid Göteborgs Etnografiska museum Karl Erik Larsson genomgått och katalogiserat museets etnografiska samlingar.

Utöver vad som ovan nämnts har även en del andra arbeten utförts i museet. Således har konservator Johan Börjesson-Eld genomgått och preparerat de naturvetenskapliga samlingarna. Vidare har konservator Eva Jonsdotter genomgått museets textilier, som f.ö. varit mycket uppskattade och efterfrågade under året. Vaktmästare Karl Andreasson har fortsatt arbetet med konservering såväl för museet som för Lödöse. Fru Anna Liss har organiserat museets arkivalier och fotosamlingar. Möllnaborgs Ingenjörbyrå, Göteborg har företagit en undersökning av museets luftfuktighetsförhållanden och framlagt förslag till förbättringar. Firma Erlandssons Rörlednings AB har utfört undersökning om museets värmeledningssystem och föreslagit ändringar. Fastighetskontoret har besiktigt museets exteriör, och staden har beslutat om grundlig renovering av densamma. Vidare har Hallmans Stenhuggeri utfört två minnestavlor över museets donatorer. Slutligen har museets magasin varit föremål för ytterligare organisationsarbete.

Forskarbesöken har fortsatt i en glädjande stor omfattning. 121 forskare har således sökt sig till museet. Det har varit till antalet främst hembygds- och bygdeforskare, men även akademiker har anlitat museet och några sådana har under längre tid förlagt sina studier till Vänersborgs museum. Även från utlandet har museet fått åtskilliga besök både från Europa: England, Frankrike, Tyskland, Italien: från de Nordiska länderna och från stora världen: från Amerika och intressant nog därför att museet ju har haft gamla förbindelser därmed — från Afrika. Således har t. ex. en forskare, geolog och ornitolog, som bott 30 år i Tanzania, mycket ingående gått igenom museet. Även från andra delar av Afrika t. ex. från Nigeria har museet fått besök.

Konsultationsverksamheten har varit av ungefär samma omfattning som tidigare med 111 mer ingående förfrågningar. Det har ofta gällt utredningar i samband med dödsfall, arvsskifte, förvärv el. d. Många har dock förhört sig också mer allmänt om konstverk, bruksföremål, möbler, porslin, silver, tenn, konstnärer, fynd etc.

Frugårdens samlingar, som efter branden i flera år magasinerats av museet, har under året återförts.

Studieverksamheten har som tidigare varit mycket livlig vid museet. Skolornas besök har ökat i hög grad, och glädjande nog används museet numera betydligt mer rationellt ur pedagogisk synpunkt än tidigare. Även den frivilliga bildningsverksamheten har utnyttjat museets möjligheter och resurser. ABF har avslutat sin studiecirkel i konsthistorisk ikonografi och även haft annan studieverksamhet på museet. Nykterhetsrörelsen har drivit en omfattande studieverksamhet med en rad kurser bl. a. arrangerade för patienter från Restad och Källshagen. Även för dövskolorna har studiemöjligheter beretts.

Omfattande har också studiebesöken från hembygdsföreningar och andra liknande organisationer varit även från trakter utanför länet, främst kanske från Västergötland och Bohuslän.

Studieverksamheten under kulturveckorna är redan nämnd. Framhållas bör även de allmänna diskussioner, som hållits på museet under året, och som rönt livligt intresse.

Donationernas mångfald har åter kommit museet till del under 1965. Nämnas bör följande. En komplett häradsdräkt med smycken skänkt av fru Märta Jennische, Vänersborg, mer än etthundra bruksföremål skänkta av herr Gustav Gustavsson, Göteborg, som också tidigare donerat stora samlingar till museet, konstverk och pallar skänkta av apotekare och fru S. Barkstedt, Vänersborg, diverse kulturhistoriskt intressanta föremål skänkta av Lions Club, konstverk skänkta av Föreningen Vänersborgs Musei Vänner, som också på andra sätt gynnat museet, böcker skänkta av kantor Alf Olsson, konstverk, skänkta av fru B. Johannesson, Skållerud. En av årets värdefullaste gåvor är ett av doktor och fru Joachims-son, Vänersborg, skänkt kinesiskt sidentäcke, som bl. a. tillhört ärkebiskop Hakvin Spegel och närmast tidigare ägts av fru Joachimssons föräldrar ärkebiskop och fru Erling Eidem.

Kronologiskt uppräknade har följande personer, institutioner etc. donerat till museet under året.

Herr Einar Alexandersson, Vänersborg; fru Märta Jennische, Vänersborg; tandläkare K. Rosén, Vänersborg; Bohusslöjd, Göteborg; herr Claes Horn af Åminne, Slottsbron; Drätselkammaren,

Lidköping; Göteborgs och Bohusläns landsting, Göteborg; kontor Alf Olsson, Vänersborg; fr. Barbro Andersson, Uddevalla; herr Emil Nilsson, Dals-Grinstad; herr Gustaf Gustavsson, Göteborg; apotekare S. Barkstedt, Göteborg; Lions Club, Vänersborg; frökarna Ellen och Anna Berndtsson, Vänersborg; herr Erik Hagberg, Åsteborg; fr. Elin Lindqvist, Göteborg; doktor och fru Joachims-son, Vänersborg.

Bland museets egna nyförvärv kan främst nämnas en rad konstverk med anknytning till stad och län.

Styrelsen, som under året varit oförändrad, har bestått av:

Ordförande	Rektor Sune Lundgren, Vänersborg
Vice ordförande	Doktor Albert Grönberg, Vänersborg
Kassaförvaltare	Bankdirektör Karl Koch, Vänersborg
Sekreterare	Landsantikvarie Sven Axel Hallbäck, Vänersborg
	Doktor Erik Salander, Vänersborg
	Köpmann Lennart Andersson, Vänersborg
	Läroverksadjunkt Håkan Noring, Vänersborg
	Förste polisassistent Gunnar Peterson, Vänersborg
Suppleanter	Lektor Richard Hylbom, Lilleskog
	Direktör Ragnar Karnéus, Vänersborg
Revisorer	Kamrer Olof Jansson, Vänersborg
	Ekonomist Sten Aronsson, Vänersborg

Vänersborg i januari 1966.

SUNE LUNDGREN.

/ Sven Axel Hallbäck

Föreningen Vänersborgs Musei Vänners årsberättelse för år 1965.

Styrelsen har under året haft följande sammansättning:

Ordförande	Länsassessor Torsten Bredin
Vice ordförande	Centraldispensärläkare Erik Salander
Kassaförvaltare	Bankkamrer Lennart Eriksson
Sekreterare	Landsantikvarie Sven Axel Hallbäck, vidare Rådman Gustaf Holst Arkitekt Per Molnit Länspolischef Erik Sahlin Kanslichef Sten Swarén

Revisorer har varit Sparbankskamrer Karl Erik Andersson och Riksbankskamrer Anders Pettersson med Kamrerassistent Per Arne Söderström som suppleant.

Arbetsutskottet har bestått av fru Britta Emanuelsson, samt herrar Enar Carlsson, Manfred Emanuelsson, Sven Axel Hallbäck och Per Molnit.

Under året har föreningens kassaförvaltare bankkamrer Lennart Eriksson avflyttat från staden. Bankdirektör Georg Ström har välvilligt åtagit sig att fungera såsom föreningens kassaförvaltare intill nästa årsmöte.

Styrelsen har hållit tre protokollförda sammanträden. Föreningen har under året haft 149 medlemmar. Årsavgifterna har varit oförändrade eller för enskilda medlemmar 10 kronor, för makar eller familjemedlemmar 5 kronor. Även övriga avgifter har varit oförändrade.

Den på initiativ av länsassessor Torsten Bredin inledda föreläsningsserien i anslutning till museets samlingar och utställningar har under året fortsatt.

Den 3 februari anordnade således föreningen tillsammans med Humanistiska förbundet en föreläsningafton med professor Carl Axel Moberg, Göteborg, som talare. Professor Moberg höll ett fängslande föredrag om den allra äldsta bergshandteringen i våra bygder. Efter föredraget anordnades en thesupé å museet, och även här framträdde professor Moberg, nu i ett kåserande anförande med utgångspunkt från en del utställda stenåldersföremål ur museets samlingar.

I samarbete med Fredrika Bremerförbundet, Göta Älvdalens Konstförening och Vänersborgs Humanistiska förbund ordnades den 18 november ett föredrag av intendenten vid Moderna Museet, Stockholm, Carlo Derkert med titeln Från Picasso till Pop-konst. På grund av det stora publikintresset måste arrangemanget flyttas till läroverkets aula, som fylldes till i det närmaste sista plats. Föredraget rönt livligt bifall.

I anslutning till museets Jul- och Nyårsutställning om tropiska och svenska fjärilar och insekter hölls vid vernissagen ett uppskattat föredrag av entomologen, doktor Uno Holmer, Uddevalla.

Föreningen har medverkat vid genomförandet av den grekiska kulturveckan 28 november till 5 december.

Arrangemangen var som vanligt mycket skiftande och programmet hade följande utseende.

Söndagen den 28 november.

Grekiska kulturveckan öppnas. Anförande av rektor Sune Lundgren. Vernissage på utställningen Grekisk och romersk antik. På kvällen föreläsning av amanuensen Anne-Marie Eriksson "Så skapades människobilden" med färgbilder. Samtal i anslutning till föreläsningen.

Måndagen den 29 november.

Vad turisten kanske inte ser på Akropolis. Föreläsning av lektor Natan Valmin, Växjö. Ljusbilder. Samtal.

Tisdagen den 30 november.

Filmafton: Tillbaka till Grekland med "Daphne", Grekland, Gammalt land och Grekisk skulptur.

Onsdagen den 1 december.

Några centralgestalter i den antika litteraturen. Föreläsning av docent Bengt Alexandersson, Göteborg. Samtal i anslutning till föreläsningen.

Torsdagen den 2 december.

Filmafton: Resa i Grekland. Den gamla sagoön. (Kreta) Gammalt land och Grekisk skulptur.

Fredagen den 3 december (Teatern).

Godtemplarorden och Grekland. Ett program ordnat av Vänersborgs Godtemplarråd.

Söndagen den 5 december.

Till klassisk mark. En kväll kring resor och resemöjligheter under medverkan av bankkamrer Karl-Erik Andersson, Sparbanken och konsulent Mats Pettersson "Reso-Mats", Stockholm. Film, frågor och svar.

Den grekiska veckan blev som de tidigare kulturveckorna en stor framgång ur alla synpunkter.

Föreningens årsmöte ägde rum å Vänersborgs museum söndagen den 28 mars och hade samlat ett femtiotal deltagare.

Efter årsmötesförhandlingarna intogs förfriskningar, varefter fil. kand. Rune Ekre höll ett ingående och mycket informativt föredrag om Gamla Lödöse. I samband härmed invigdes en historisk utställning över Lödöse omfattande bl. a. fynd från utgrävningarna därstädes.

Föreningen har under året fortsatt sin stödjande verksamhet gentemot museet och anslagit medel till samlingarnas vård och komplettering, inbindning av äldre arkivalier m. m.

Genom försäljning av ännu ett antal exemplar av litografien "Vårvinterdag vid Vätern" av Lars Norrman har föreningen erhållit kassaförstärkning. Beträffande den ekonomiska ställningen f. ö. hänvisas till särskild redogörelse.

Vänersborg i januari 1966.

TORSTEN BREDIN.

/ Sven Axel Hallbäck.

ÅRSKRÖNIKA 1965.

Vi lever i en förändringarnas och omvärderingarnas tid. Sedan årsskiftet är magistraterna i Vänersborg och 87 andra svenska städer avskaffade, och deras befogenheter har övertagits av länsstyrelser, polischefer m. fl. Det kanske inte skadar med en liten återblick på magistratsinstitutionen.

Vid tiden för Vänersborgs grundläggning styrdes Sveriges städer av en borgmästare och ett råd. Denna stadsstyrelse kallades magistraten. Borgmästaren utnämndes av konungen, vanligtvis på förslag av borgerskapet. Rådmännen, till ett antal av två eller flera, i Vänersborg vanligtvis minst sex, valdes av och bland de röstberättigade innevånarna i staden. Borgmästaren var stadens främste ämbetsman och ordförande i magistraten och rådstuvurätten. I stort kan sägas, att magistraten var den beslutande, verkställande och dömande myndigheten i Vänersborg under drygt 200 år eller fram till 1862. Detta år trädde de nya kommunallagarna i kraft och dessa innehöllo bestämmelser för stadsfullmäktigeinstitutionen och vad därmed sammanhänger. Magistratens befogenheter begränsades här till att bl. a. övervaka lagligheten i stadsfullmäktiges och dess styrelser och nämnders beslut. I kommunallagarna av 1955 beskars ytterligare magistratens inflytande på stadsfullmäktiges görande och låtande och från 1965 är alltså magistraten avskaffad och rådhusrätten förstatligad, och borgmästare Prom och rådmännen Westhall och Holst har blivit män i staten och kan helt och fullt ägna sig åt att hjälpa och vägleda alla hederliga vänersborgare bland paragrafer och förordningar och åt att lotsa större och mindre lagbrytare in på den smala vägen. För gillebröder, som studerar gamla årsskrifter och då i synnerhet Bertel Hallbergs uppsatser om gamla borgmästare och rådmän i Vänersborg, kan kanske denna mycket summariska återblick ha sitt intresse.

Av intresse är också den utredning, som vår stadsombudsman Waldemar Åström gjort beträffande Vänersborgs donationsjordar.

För att ekonomiskt hjälpa Vänersborg och stimulera brätteborna att flytta över till den nyanlagda staden, skänkte drottning Kristinas förmyndarregering genom donationsbrev av 1644 ett antal gårdar och jordområden till staden. Vissa gårdar, som tillhört staden Brätte, följde av bara farten med vid flyttningen och dessa gårdar jämte de tidigare nämnda har alltid betraktats som Vänersborgs egendom. Att hävda rätten till dessa jordar kan för sena tiders barn synas ganska enkel, men så har ingalunda varit förhållandet. Krig, brand och en hel del andra olyckor har gång efter annan drabbat staden och skapat oreda i handlingarna och arkiven. Att staden härigenom fått en del bekymmer, och att tyvärr också innevånarna själva gjort sitt för att trassla till ägandeförhållandena, kan också fastställas. Att också staten haft ett finger med i spelet då det gällt att återtaga eller till andra överlåta äganderätten till Vänersborgs donationsjordar, framskymtar också av utredningen. Karl XI har haft värdiga efterträdare i Sverige! Nåväl, med Waldemar Åströms grundliga och vederhäftiga utredning på bordet, hade Vänersborgs representanter vid sina förhandlingar med Kungl. Kammarkolegiet det stora nöjet att i alla väsentliga delar få sina synpunkter på äganderätten beaktade. Och nu är avtalet med Kronan i dessa frågor träffat och bröderna kan andas ut.

Och efter denna föreläsning i historia och samhällskunskap går vi raskt över till vad som kan synas mera påtagligt både i tiden och rummet.

Om vi då börjar längst i söder kan vi konstatera att idrottsstaden nu i stort är färdig. I anslutning till Vänersvallen grupperar sig Idrottshuset och de kostfrusna bandy- och ishockeybanorna. Idrottshuset har en huvudhall för tennis och handboll med sittplatser för 1200 och ståplatser för 500 åskådare. Vidare finns lokaler för annan inomhusidrott såsom brottning, boxning, bordtennis, badminton m. m. samt gymnastiksalar. I källarplanet finns en bowlinghall med åtta banor. Vidare är anläggningen väl försedd med omklädningsrum och duschar. Till allt detta kommer en kaffeteria. Förutom till idrott och sport lämpar sig anläggningen även för andra ändamål, ej minst för utställningar och mäsor av olika slag. Och man har anledning tro att också dessa in-

tresseområden blir bevakade, till glädje och fromma för Vänersborg med omnejd.

Vad de konstfrusna isbanorna beträffar, så tycks dessa bli den del av idrottsstaden, som genom tävlingar av riksskaraktär för att ej tala om internationella evenemang, kommer att föra Vänersborgs namn ut över landet. Och till detta kanske man vågar foga den fromma förhoppningen att även de vänersborgska bandy- och ishockeyspelarna, konståkarna och skrinnarna gör vad på dem ankommer för att visa, vad en stad med gammal skridskokultur kan åstadkomma.

I nära anslutning till idrottsstaden håller Vänersborgs nyaste skolstad på att växa fram. Man forcerar just nu fram byggnader för högstadiet, sägs det. Och här går man omkring och tror att högstadiet funnit sig väl tillrätta i sina lokaler i det nya läroverket, som invigdes för bara några år sedan! Varför skall högstadiet flytta ut till Gropbron? Vad har inträffat som kullkastat den dyrbara och tidskrävande expertutredningen, som låg bakom läroverksbyggandet? Byggde man på kalkyler från 40-talet eller på prognoser för 60—70-talet? Och, den viktigaste frågan i sammanhanget: Har det arkitektoniska mästerverket aulan tillkommit lika lättvindigt?

När man ändå rullar med millionerna, kan man då inte på en gång passa på och rulla ut aulan till Gropbron och lägga den vid kanalen mitt emot Nabbensbergs tegelbruk. Som en pendang till tegelbruket kunde den möjligen "göra sig", som vi brukade säga i Nordsta'n. Och döp sedan arrangemanget till "När skönheten kom till byn" och sätt strålkastare på aulans tak och belys tegelbruket, ty det är i alla fall tegelbruket som kommer att utgöra skönheten i konstellationen.

Och efter dessa väckelsens basunstötar för somnambulisterna i Vänersborgs skönhetsråd (det finns väl fortfarande ett sådant?) kan vi återgå till ordningen och rapportera, att arbetet med den nya överfarten vid Gropbron går enligt planerna och att bron blir färdig nästa år vid denna tid, till glädje för trafikanter, som dagligen trängs i det nuvarande nålsögat.

Från Gropbron förflyttar vi oss österut och finner att Reuter-skjöldska staden nu är utbyggd, att man på Marieroområdet pla-

nerar för ett bostadsområde, som skall sträcka sig ända till Carls grav, och att på Havenströmska lyckan växt upp ett villaområde som verkar harmoniskt och välplanerat och där innevånarna har all anledning att känna trivsel.

På Holmängensområdet har en industristad vuxit upp. Man hade nog helst sett att verkstäderna och fabrikerna hamnat vid Carls grav mellan Tenggrenstorp och Fridhem och nära de stora trafiklederna och att Holmängen blivit bostads- eller ännu hellre villaområde i anslutning till det stora parkområde, som skall sträcka sig från Skräcklan, över skjutbanorna och Holmängen utmed älvens västra strand. Men man får väl antaga att några bärande motiv föreligger, när man gör ett av stadens bäst belägna och vackraste område till industrimark!

I Nordsta'n börjar HSB-komplexet på kokhus- och bryggeritomterna att skjuta i höjden. Blivande hyresgäster får här en vidunderlig utsikt över vatten, skog och berg till ett pris, som också verkar vidunderligt.

Från kvarteret Syrenen, som kokhusområdet kallas, flyttar vi oss över till Sprängningen. Där har en pir byggts ut i höjd med Tredje Vågbrytaren för att ge skydd åt en i terrängen väl inpassad oljehamn. Vår honnör för ingenjörerna, som här gått varligt fram och ej gjort större ingrepp i naturen än vad omständigheterna krävt.

Och medan vi ändå hamnat på dalbosidan, så kan här anmälas, att Ursandsanläggningen ytterligare byggts ut och blivit ännu populärare och mer frekventerad än någonsin, men att fortfarande ingenting gjorts åt badvattentemperaturen och den solfattiga väderleken.

Efter denna geografiska rundvandring i det vänersborgska livsrummet, kanske vi kan ta oss en titt bakom kulisserna.

Vi har fått tetramjolk. Vissa tycker om den nya förpackningen och andra tycker bättre om glasflaskorna. Vilket läger som är i majoritet bland tyckarna saknar intresse, ty om ett år har vi fyrkantsmjölken här. Om vi då får ett tredje parti av tyckare, så är också detta ointressant, ty vi har fått mellanöl.

Den reklam och det ståhej som föregick mellanölets debut den 1. oktober har kommit allt annat att verka ointressant. Nåväl,

ståhejet har nu börjat lägga sig, mjölkdrinkarna har åter börjat sticka upp och krönikören sällar sig till de tyckare, som tycker att ett glas gott öl är gott och som tror, att en bekväm tillgång till ett gott öl kommer att ändra och avdramatisera svenskens dryckesvanor och efter hand få oss att intaga en mera sansad, och, skola vi kalla det, en mera mellaneuropeisk attityd till dryckesvaror och dryckesvanor.

Från 1. juli är omsen höjd till 10 % och köpmännen har meddelat att den av bekvämlighetsskäl serveras inbakad. Förlåt en stilla undran: Det går väl ingen beskäftig herre omkring någonstans och sätter jäst till baket så att vi får mer utav oms än vi orkar svälja?

Polisen har förstatligats och nedbusningen och brottsligheten bara ökar. Att nedbusningen och brottsligheten ökar har ingenting med polisens förstatligande att göra, betonar med skärpa 1:e Äldermannen, som vet vad han talar om. Nej, polisen gör nog vad den kan med de resurser och de befogenheter den har, och majoriteten av svenska folket vet detta och vet också var felet ligger. Och därför går alla och väntar att något verkligen skall bli gjort för att stoppa smågangsterväldet, sedan teoretikerna och uppfostringsdilletanterna bevisat sin inkompetens.

Vid sidan om brottsligheten, bostadsbristen och sjukvårdskrisen torde trafikolyckorna vara det största problemet i det svenska samhället. Är det så? Under 1964 dödades 1189 människor i trafiken, 3574 skadades svårt, de flesta för att tillbringa resten av sitt liv i rullstolen eller sjukbädden, och 21.235 fick lättare skador. Skadorna i pengar uppskattas till 1,5 miljarder kronor. Personliga lidande och tragedier ligger utanför den ekonomiska kalkylen. Hur reagerar gillebröderna och hur reagerar tidningarna inför dessa siffror? En jägare gick sig att jaga älg och sköt en björnhona med ungar. Hur reagerade den gången gillebröderna och hur reagerade hela den svenska pressen? Man vågar väl efterlysa proportionerna i reaktionerna utan att bli ansedd som den som försvarar den skjutgalne björnskytten?

Och efter detta ofina sätt att rumstera om i brödernas samveten, övergår vi till att tala om något annat. I Vänersborg tycks varje år vara ett jubiléernas år och denna gången märker vi främst

i jubilarernas rad den 100-åriga Enskilda Banken i Vänersborg — Svenska Handelsbanken. Bankens historia speglar bl. a. det uppsving inom handel, industri och samfärdsel, som ägde rum under andra hälften av 1800-talet och som skapade grunden till den enorma utveckling inom alla områden som Vänersborg då genomgick, och där bankens betydelse för denna expansion ej nog kan understrykas.

Under 40 år har Sjung-Sjung verkat i vår stad och sjungit sig in i våra hjärtan, och Lottorna har i 35 år och Hemvärnet i 25 hållit försvarsviljan levande och alltid varit beredda att om så behövts intaga sina platser i främsta ledet. Sist bland jubilarerna nämner vi Televerkstaden, som i 25 år verkat här och som betytt mycket för vår stad och som givit många en god och säker inkomst.

Och innan punkten blir satt i denna krönika skall här med saknad anmälas, att med drottning Louises död vår konung för andra gången blivit änkling, att prins Wilhelm, signaturen Pewe, för alltid lagt ned sin penna och att Winston Churchill, en av detta århundradets stora män, slutat sina dagar. Hans betydelse i kampen för ett andligt och politiskt fritt Europa kommer aldrig att kunna nedvärderas eller bortförklaras, och om hans gärning kan man tveklöst använda skaldens ord: "Var stode vi om han ej funnits till"?

Och med detta, mina bröder, är min krönika slut och jag önskar er alla allt gott.

Vänersborg Allhelgonadags afton 1965.

Torsten Gulz.

MINNESRUNOR 1965.

Bort gå de, stumma skrida de,
en efter en, till skuggornas värld.

Gillebröder.

Under det gångna året har tretton av våra bröder gått bort och lämnat tomrum i vår krets. Av dessa var några mycket kända i vår stad och några stod oss mycket nära. Om dem alla är det vittnat, att de redligen fyllt sitt värv och därigenom hedrat den stad, som sett dem födas eller där de verkat. Vi önskar dem den frid som varar evinnerligen.

Lagerchefen GUNNAR LIND föddes i Vänersborg den 15. mars 1910 och avled här den 14. jan. 1965. Efter studier vid hemstadens läroverk anställdes Lind i grosshandelsfirman K. Johansson, där han avancerade till lagerchef. När firman efter vissa sammanslagningar i branschen uppköptes av Clarholm & Bergmans AB, följde Lind med som lagerchef. Han var en kunnig branschman och uppskattad av chefer såväl som kunder för sitt ordningssinne och sina klara och koncisa besked. I idrottskretsar var "Massa" Lind ett begrepp. Han började som fotbollsspelare i Kamraternas juniorlag och

blev med åren en stabil back i föreningens representationslag. Efter sin aktiva idrottstid verkade han som fotbollsdomare i många år och otaliga är de matcher som han med pondus och stor kunnighet har lett. Gunnar Lind var ledamot av Västergötlands Fotbollsdomareklubb och tillhörde styrelsen för Vänersborgs Arbetsförening. — Lind inträdde i Gillet 1952.

Byggnadssnickaren GUSTAV LINDGREN föddes i Vänersborg den 15. mars 1893 och avled här den 14. febr. 1965. — Lindgren tillhörde andra generationen av den på sin tid i staden välkända byggnadsfirman Bröderna Lindgren. Tidigt kom han i timmermanslära hos sin fader och sina farbröder och blev kvar i sitt yrke hela livet. Gustav Lindgren var en skicklig yrkesman och gick stilla och försynt sin väg genom livet. — Lindgren inträdde i Gillet 1919.

Reparatören GUSTAF ANDERSSON föddes i Vänersborg den 1. juli 1901 och avled här den 22. febr. 1965. — Som sextonåring började han i A. Joh. Larssons Maskinaffär som cykelreparatör, och var där oavbrutet verksam till sin bortgång. Otaliga är de cyklar han under årens lopp sett över och reparerat. Och otaliga äro också de människor, ej minst ungdomar, som gått tröstade från "Cleas" sedan han förklarat, att deras demonterade cykel nog skulle bli åkbar igen. "Cleas" var en skicklig yrkesman som alla litade på och som höll vad han lovade. Andersson var en intresserad amatörfotograf och medlem av Vänersborgs Fotoklubb, där han

under en tid tillhörde styrelsen. Han deltog flitigt i fotoprästävlingar och erövrade många priser för sina vackra och vältagna bilder. — Andersson inträdde i Gillet 1932.

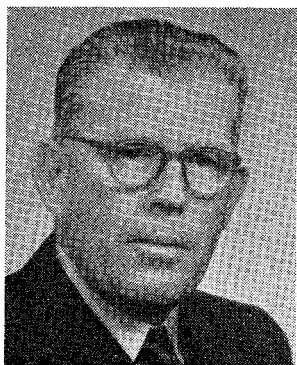
Köpmannen **KNUT HALLONQVIST** föddes i Vänersborg den 24. maj 1895 och avled här den 2. mars 1965. — Hallonqvist fick sin köpmannautbildning hos den välkända firman Arvid Bergström, där han var anställd åren 1908—1918. Sistnämnda år blev han egen företagare i herrekiperingsbranschen i sin hemstad. Inom köpmännens samman slutningar innehade han under årens lopp ett flertal förtroendeuppdrag, bland vilka kan nämnas vice ordförande i Köpmannaföreningen, ordförande i Vänersborgs beklädnads- och manufakturhandlareförening. I Vänersborgs Arbetareförening var Hallonqvist en

aktiv medlem och tillhörde under många år dess styrelse. I yngre år var han en aktiv idrottsman och framgångsrik roddare. Inom idrottsföreningen Kamraterna tillhörde han under tretton år dess styrelse, varav sex år som ordförande, och var sedan under många år ordförande i Kamratveteranerna. — Hallonqvist inträdde i Gillet 1921.

Ombudsmannen **VIKTOR ANDERSSON** föddes i Vänersborg den 12. maj 1909 och avled här den 17. april 1965. — Viktor Andersson kom tidigt med i arbetarrörelsen, där hans duglighet och goda omdöme snart kom till sin rätt. Inom det kommunala innehade han ett flertal uppdrag och var bl. a. ledamot av kyrkofullmäktige, kyrkorådet och byggnadsnämnden. HSB-rörelsen var hans stora intresse och han var med redan vid starten 1942. Efter några år som verkställande ledamot blev han dess ombudsman, i vilken befattning han kvarstod vid sin bortgång. Han kom att betyda mycket för rörelsens

utveckling och framgång, ej minst genom sitt urbana sätt och sin goda samarbetsförmåga. Han var i alla kretsar en uppskattad och omtyckt människa. — Viktor Andersson inträdde i Gillet 1952.

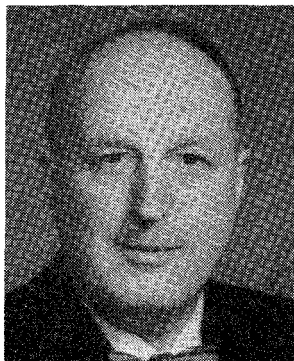
och senare IOGT. Han var även medlem i Tempelriddarorden. — Andersson inträdde i Gillet 1943.

F. Linjeförmannen JOHN ANDERSSON föddes i Vänersborg den 6. juni 1896 och avled i Uddevalla den 19. april 1965. — Han började i Televerkets tjänst i Vänersborg 1918. Efter tjänstgöring i Ulricehamn kom han 1938 till Falun samt 1947 som linjeförman till Karlskrona, där han pensionerades 1956. Redan i ungdomsåren kom han in i det fackliga och politiska arbetet och var bl. a. under en tid ordförande i Arbetarekommunen i Vänersborg samt tillhörde stadsfullmäktige. John Andersson var under hela sin livstid en aktiv och intresserad nykterhetsman. I sin ungdom tillhörde han NTO

hörde han bl. a. stadsfullmäktige i över trettio år, varav ett flertal som dess vice ordförande, var ledamot av drätselkammaren, socialnämnden, byggnadsstyrelsen, ordförande i skolstyrelsen och ledamot i direktionen för Lasarettet i Vänersborg. — Inom den frikyrkliga verksamheten gjorde Larsson betydande insatser. I nära fyrtio år var han ordförande i styrelsen för Vänersborgs Missionsförsamling och under en följd av år ordförande i Vänersborgs frikyrkliga samarbetskommitté. För sina insatser i samhällsarbetet förlänades han Vasaordens riddarkors samt Vänersborgs stads förtjänstmedalj. — Larsson invaldes i Gillet 1942.

F. försäljningschefen HILMER LARSSON föddes i Frändefors den 16. nov. 1892 och avled i Vänersborg den 27 april 1965. — Larsson kom i unga år till Vänersborg och fick anställning vid AB. A. F. Carlssons Skofabrik, där han avancerade till försäljningschef. I denna sin verksamhet fick han utlopp för sin stora energi och arbetsförmåga och när han pensionerades efter mer än femtio års tjänst i förteaget, kunde han se tillbaka på en resultatrik och lyckosam arbetsinsats. Politiskt intresserad kom Hilmer Larsson tidigt med i det kommunala arbetet och blev under årens lopp betrodde med en mångfald samhälleliga uppdrag. Sålunda till-

F. järnvägsexpeditören **ANDERS EGERSON** föddes i Vänersborg den 22. sept. 1903 och avled här den 5. maj 1965. — Efter real-examen i Vänersborg 1920 fick Egerson anställning vid UVHJ, sedermera SJ, i Vänersborg, i vilken tjänst han kvarstod till sin pensionering. Egerson var en plikttrogen och skötsam man, som gick sin väg genom livet utan stora ord och åthävor. — Egerson inträdde i Gillet 1949.

F. kamreraren **KARL BROBECK** föddes i Lilla Edet den 28. sept. 1886 och avled i Falun den 8. juli 1965 — Brobeck växte upp i Vänersborg, där han avlade student-examen 1905. Efter examen vid Göteborgs Handelsinstitut erhöll han anställning vid Stora Kopparbergs AB och var i dess tjänst till sin pensionering 1952. Karl Brobeck var en yngre broder till den släktkäre Karl Ludvig i Birger Sjöbergs "Kvartetten som sprängdes". — Brobeck inträdde i Gillet 1919.

F. lokföraren **PAUL DAHLSTRÖM** föddes i Frändefors den 15. sept. 1895 och avled i Nyköping den 5. sept 1965. — Dahlström kom i unga år till Vänersborg och började efter slutad skolgång i trädgårdsyrket men kom redan som tjugoföråring i tjänst vid UVHJ som verkstadsarbetare. Efter genomgången lokmannautbildning befordrades han till lokförare och var stationerad i bl. a. Ånge, Hudiksvall m. fl. platser innan han 1947 kom till Nyköping. Intresserad schackspelare tillhörde han under vänersborgstiden schacksällskapet. Hans stora fritidsintresse under sommarhalvåret var trädgårdslanden och under den mörka årstiden böckerna. — Dahlström inträdde i Gillet 1947.

flyttade, var han till ovärderlig hjälp vid redigeringen av årsskriftens medlemsförteckning. För distribution av årsskriften svarade han också under många år. Lindqvist var ersättare i Gillets styrelse och ledamot av beredningsnämnden. — Han inträdde i Gillet 1935.

Stadskassören SVEN LINDQVIST föddes i Vänersborg den 1. nov. 1910 och avled här den 27. sept. 1965. — Efter några års läroverksstudier kom Lindqvist i guldmedslära. År 1934 anställdes han i stadens tjänst, där han 1946 blev drätselkontorist och 1956 utnämndes till stadskassör. Lindqvist var en duglig och samvetsgrann tjänsteman, avhållen av sina kamrater och uppskattad av sina överordnade och av den allmänhet han genom sitt yrke kom i beröring med. För Gillets verksamhet hyste han ett levande intresse. Genom sin goda personkännedom om vänersborgarna, både hemmavarande och ut-

F. folkskolläraren HENNING ALMQVIST föddes i Norrköping den 12. juli 1896 och avled i Vänersborg den 30. okt. 1965. — Efter avlagd folkskollärarexamen i Linköping 1918 innehade han tjänst i bl. a. Vimmerby innan han 1921 kom till Vänersborg, vid vars folkskola han var verksam till sin pensionering 1960. Almqvists stora intresse utom skolan var sången och musiken. Han ledde under många år skolans barnkör och Par Bricoles manskör. I stadens ordensliv tog han verksam del och innehade vid sin bortgång högsta graderna i Frimurareorden och i Par Bricole. — Almqvist invaldes i Gillet 1946.

F. Disponenten OLOF von NOLTING föddes i Stockholm den 2. juni 1877 och avled i Alingsås den 22. nov. 1965. — I unga år kom v. Nolting till Vänersborg där han avlade studentexamen 1895 och utexaminerades från Tekniska Högskolan 1898. Efter anställning i Westfalen i Tyskland som kemist, blev han ingenjör vid Vänersborgs Tändsticksfabrik, där hans fader då var chef. Då fadern 1911 frånträdde chefskapet blev v. Nolting fabrikschef och kvarstod i denna befattning till 1932, då Krügerkraschen medförde, att fabriken måste nedläggas. Därefter verkade v. Nolting under många år hos

Nydqvist & Holm i Trollhättan och vidare inom försäkringsbranschen. Under sin vänersborgstid innehade v. Nolting en mängd offentliga uppdrag och var bl. a. ledamot av stadsfullmäktige och drätselkammare samt landstingsman. Han tillhörde stiftarna av Vänersborgs Fabriks- och Hantverksförening 1905 och blev snart dess ordförande, vilket uppdrag han innehade så länge han bodde kvar i Vänersborg. Under många år var även ordförande i Älvsborgs läns hantverksdistrikt. — Olof von Nolting var en älskvärd och gedigen personlighet, som i sin hemstad vann ett stort antal vänner. — Han inträdde i Gillet 1919.

Vi lysa frid över våra bortgångna gillebröders minne.

THORSTEN GULZ.

*Sida vid sida falla de,
samlas allt fler och fler,
somliga tidigt kallade,
andra då sol gått ner.*

*Skuggorna breda sig över dem,
vilan är djup och lång.
Nattliga vinden sover dem,
susar sin vaggande sång.*

(Anita Halldén.)

Vänersborgs Söners Gilles

styrelseberättelse för år 1965.

Styrelsen för Vänersborgs Söners Gille får härmed avgiva följande berättelse över verksamhetsåret 1965, Gillets 60:e arbetsår.

Gillets årsstämma ägde rum den 24 mars och högtidsstämman Allhelgonadagsafton den 5 november.

Till högtidsstämman, som leddes av 1:e Äldermannen och som avhölls i Stadshotellens lilla sal, hade 48 gillebröder infunnit sig. Gillets medalj tilldelades en förtjänt gillebroder, Handelsföreståndaren Harry Peterson, förutvarande kassafogde och 25-årstecknet erhöilo fem därtill berättigade bröder. En ändring av Gillets stadgar § 3, första stycket, fastställdes.

Efter stadgeenliga val m. m. samlades bröderna med damer och gäster, sammanlagt 110 personer, till supé med dans. Operasångaren och gillebrodern Bo Lundborg bidrog till underhållningen med sång och aftonen betecknades av festdeltagarna som mycket lyckad.

Gillet har under året av framlidne gillebrodern Nils Carlström genom testamente fått mottaga en donation av 5000:— kr.

Årsskriften har under året utkommit med sin 34:e årgång.

För Gillets understödsverksamhet redogöres i Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Älderdomshems särskilda styrelseberättelse.

Ur Major Oscar Wenerströms understödsfond har utgått en julgåva och ur Wilhelm och Nora Malmbergs donation har utgått stipendier till elever vid stadens folkskolor.

Gillets medlemsantal utgjorde vid årets början	598	
Under året har tillkommit	24	622
Ur Gillet har på grund av stadgeföreskrifter och på egen begäran utträtt	4	
under året har avlidit	18	22
varför medlemsantalet vid årets slut utgjorde		600

Beträffande Gillets fastighet med tillhörande fond hänvisas till älderdomshemsstiftelsens särskilda styrelseberättelse.

Över Gillets allmänna kassa och övriga fonder lämnas följande redogörelse:

1. ALLMÄNNA KASSAN:

Behållning från år 1964		3.678:31
Medlemsavgifter för år 1965	5.700:—	
Medlemsavgifter för år 1964	10:—	
Ränta å sparkasseräkning	195:69	5.905:69
	Kronor	9.584:—

Bidrag till kostnaden för årsskriften 1965 ..	2.258:25	
Sammanträdeskostnader	538:80	
Gåvor och uppvaktningar	787:63	
Trycksaker	295:10	
Porton	45:95	
Kostnader för 60-års jubileum	1.114:95	
Diverse	15:—	5.055:68

Behållning till år 1966:

Kassa och postgiro	113:27	
Lån till Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Älderdomshem	1.525:—	
Innestående sparkasseräkning	2.890:05	4.528:32
	Kronor	9.584:—

2. VANERSBORGS SÖNERS GILLES FÖRSKÖNINGSFOND:

Behållning från år 1964	6.075:60
Räntor	268:22
	Kronor 6.343:82

Utskylder	66:—
Behållning till år 1966: Obligationer	5.000:—
Innestående i bank	1.277:82
	Kronor 6.343:82

3. NAMNKUNNIGA VANERSBORGARES MINNESFOND:

Behållning från år 1964	1.056:32
Räntor	95:31
	Kronor 1.151:63

Behållning till år 1966:		
Innestående i bank		1.151:63
	Kronor	1.151:63
4. KNUT HERNSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:		
Behållning från år 1964		2.518:47
Räntor		113:52
	Kronor	2.631:99
Behållning till år 1966:		
Obligationer	2.000:—	
Innestående i bank	631:99	2.631:99
	Kronor	2.631:99
5. HJALMAR A. LINDEDALS MINNESFOND:		
Behållning från år 1964		7.365:70
Räntor		322:77
	Kronor	7.688:47
Behållning till år 1966:		
Obligationer	6.000:—	
Innestående i bank	1.688:47	7.688:47
	Kronor	7.688:47
6. MAJOR OSCAR WENERSTRÖMS UNDERSTÖDSFOND:		
Behållning från år 1964		3.870:65
Räntor		179:01
	Kronor	4.049:66
Julgåva		100:—
Behållning till år 1966:		
Obligationer	3.000:—	
Innestående i bank	949:66	3.949:66
	Kronor	4.049:66
7. WILHELM och NORA MALMBERGS DONATION:		
Behållning från år 1964		11.504:52
Räntor		482:91
	Kronor	11.987:43
Stipendier till elever vid stadens folkskolor	150:—	
Utskylder	133:—	283:—
Behållning till år 1966:		
Obligationer	10.000:—	
Innestående i bank	1.704:43	11.704:43
	Kronor	11.987:43

8. RICHARD DYMLINGS ÅRSSKRIFTSFOND:

Behållning från år 1964		6.930:58
Försålda årsskrifter	182:—	
Annonser i årsskriften	2.700:—	
Bidrag till kostnaden för årsskriften	2.258:25	
Räntor	353:36	
Diverse	5:—	5.498:61
	Kronor	12.429:19
Kostnad för årsskriften	5.296:50	
Utskylder	77:—	5.373:50
Behållning till år 1966:		
Obligationer	4.000:—	
Innestående i bank	3.055:69	7.055:69
	Kronor	12.429:19

9. LAURA och ESTER DANIELSSONS DONATIONSFOND:

Behållning från år 1964		7.446:60
Räntor		377:71
	Kronor	7.824:31
Behållning till år 1966:		
Obligationer	5.000:—	
Innestående i bank	2.824:31	7.824:31
	Kronor	7.824:31

10. A. B. A. F. CARLSSONS SKOFABRIKS DONATION:

Behållning från år 1964		22.445:19
Räntor		1.282:08
	Kronor	23.727:27
Utskylder		205:—
Behållning till år 1966:		
Innestående i bank		23.522:27
	Kronor	23.727:27

11. NILS CARLSTRÖMS DONATIONSFOND:

Erhållen donation		5.000:—
Räntor		283:75
	Kronor	5.283:75
Behållning till år 1966:		
Innestående i bank		5.283:75
	Kronor	5.283:75

Behållningen i allmänna kassan vid årets slut är gynnsam. Bidraget till årsskriften har kunnat hållas vid i stort sett samma nivå som tidigare år. Kallelsen till högtidsstämman kunde i år biläggas årsskriften, vilket medfört en besparing av c:a 500:— kr jämfört med föregående år. Årsskriften utsändes till medlemmarna i början av oktober.

Inom sig har styrelsen för året utsett: till 2:e Älderman och gilleskrivare driftchefen Torsten Gulz och till kassafogde kamreren Olov Janson.

Styrelsen har haft nio protokollförda sammanträden varjämte annat samråd ägt rum.

Vänersborg den 23 mars 1966.

ERIK SAHLIN.	VALTER KARLSON.	THORSTEN GULZ.
STEN SAHLIN.	OLOV JANSON.	OLE THERNQVIST

Granskningsberättelse.

Undertecknade, som utsetts att granska Vänersborgs Söners Gilles räkenskaper och förvaltning under år 1965, få efter fullgjort uppdrag avgiva följande berättelse:

Den av styrelsen i dess berättelse lämnade sammanställningen över Gillets och dess fonders ställning är i full överensstämmelse med de förelagda räkenskaperna.

Räkenskaperna äro förda med omsorg och noggrannhet. Kapitalbehållningen per den 31 december 1965 å tillhopa kronor 81.618:34 har av oss kontrollerats. Fondernas innehav av obligationer ha inventerats och befunnits överensstämma med räkenskaperna. Dock anse vi att på grund av det fortlöpande kursfallet, styrelsen kunde ta under övervägande dessas försäljning.

Då ingen anledning till anmärkning förefinnes, tillstyrka vi full ansvarsfrihet för 1965 års förvaltning.

Vänersborg den 16 mars 1966.

LENNART ANDERSSON.	STIG LARSSON.
<i>Granskningsmän.</i>	

Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles

Ålderdomshems styrelseberättelse

för år 1965.

Styrelsen för stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Ålderdomshem får härmed avgiva följande berättelse över verksamhetsåret 1965, stiftelsens fjortonde arbetsår.

Räkenskaperna utvisar följande:

VINST- och FÖRLUSTKONTO:

<i>Intäkter</i>		
Hyrors konto	11.268:—	
Räntors konto	243:41	11.511:41
Kapital konto (årets förlust)		489:43
	Kronor	12.000:84

<i>Kostnader</i>		
Räntors konto	2.091:50	
Löners konto	300:—	
Renhållnings konto	225:70	
Reparationers konto	4.810:44	
Försäkringsavgifters konto	497:—	
Skatters konto	865:—	
Diverse omkostnaders konto	11:20	8.800:84
Understöds konto		3.200:—
	Kronor	12.000:84

IN- och UTGÄENDE BALANSKONTO

<i>Tillgångar</i>		
	1/1	31/12
Fastighetens k:o (taxeringsv. 130.000:—) ..	105.000:—	105.000:—
Inventariers konto	100:—	100:—
Bank- och postgiro konto	4.423:49	455:72
Kassa konto		3:34
	Kronor	109.523:49 105.559:06

<i>Skulder</i>		
Låne konto	35.000:—	31.525:—
Kapital konto	74.523:49	74.034:06
	Kronor	109.523:49 105.559:06

SYSKONEN INGEBORG och GOTTFRID ELIASSONS DONATION

Behållning från år 1964	40.644:33
Räntor	2.102:44
Kronor	42.746:77

Behållning till år 1966

Stiftelsens lån	25.000:—	
Obligationer	8.000:—	
Innestående i bank	9.746:77	42.746:77
Kronor	42.746:77	

Under året har följande underhållsarbeten utförts: Uthusets tak har reparerats och försetts med ny papp och uthuset har målats.

På fastigheten har taket genomgått en grundlig översyn, varvid söndriga tegelpannor ersatts, plåttak, skorstenar och takrännor reparerats och målats.

Brandstege och balkong har målats. Dörrar och fönster samt trapphus till källaren har målats.

Två av resanderummen har tapetserats och målats.

Kostnaderna för fastighetens underhåll kan anses höga men som helhet kan sägas att vad som lagts ned på underhåll och förbättringar ej kan anses som orimligt och styrelsen kan konstatera att fastigheten befinner sig i gott skick.

Stiftelsens understödsverksamhet har under året varit av normal omfattning.

Inom sig har styrelsen för året utsett: till vice ordförande och sekreterare driftchefen Thorsten Gulz, till kassör kamreraren Olov Janson och till fastighetsförvaltare köpmannen Valter Karlson.

Styrelsen har under året haft nio protokollförda sammanträden, varjämte annat samråd ägt rum.

Vänersborg den 23 mars 1966.

ERIK SAHLIN.	VALTER KARLSON.	THORSTEN GULZ.
STEN SAHLIN.	OLOV JANSON.	OLE THERNQVIST

Revisionsberättelse.

Undertecknade, som av Vänersborgs Söners Gille utsetts att granska Stiftelsen Vänersborgs Söners Gilles Älderdomshems räkenskaper och förvaltning under år 1965 få efter fullgjort uppdrag avgiva följande berättelse:

Stiftelsens ställning framgår av den i styrelsens berättelse avgivna redogörelsen, vilken är i full överensstämmelse med de av oss genomgångna räkenskaperna.

Räkenskaperna äro förda med ordning och reda. Kapitalbehållningen per den 31 december 1965 tillhopa kronor 116.780:83 har av oss kontrollerats utan anmärkning. Stiftelsens och Syskonens Eliassons donation innehav av obligationer ha inventerats och befunnits överensstämma med räkenskaperna. På grund av det fortlöpande kursfallet ifrågasätta vi dock om styrelsen inte borde överväga obligationernas realisation.

Fastighetens förvaltning har handhåfts på tillfredställande sätt.

Fastigheten är även försäkrad till betryggande belopp.

Då sålunda någon anmärkning ej finnes, tillstyrka vi full ansvarsfrihet för 1965 års förvaltning.

Vänersborg den 16 mars 1966.

LENNART ANDERSSON.

STIG LARSSON.

Revisorer.

Sammanställning över Vänersborgs Söners Gilles tillgångar vid utgången av år 1965.

Allmänna kassan	4.528:32
Vänersborgs Söners Gilles Försköningsfond	6.277:82
Namnkunniga Vänersborgares Minnesfond	1.151:63
Knut Hernströms Understödsfond	2.631:99
Hjalmar A. Lindedals Minnesfond	7.688:47
Major Oscar Wenerströms Understödsfond	3.949:66

Wilhelm och Nora Malmbergs Donationsfond	11.704:43	
Richard Dymplings Årsskriftsfond	7.055:69	
Laura och Ester Danielssons Donationsfond	7.824:31	
A. B. A. F. Carlssons Skofabriks Donationsfond	23.522:27	
Nils Carlströms Donationsfond	5.283:75	
Stiftelsen Vbg:s Söners Gilles Alderdomshem		
Fastigheten	74.034:06	
Ingeborg och Gottfrid Eliasons Donationsfond	42.746:77	116.780:83
	Summa kronor	198.399:17

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES
MEDLEMMAR
1965.

Medlemmar.

	Födelse- år	Inträ- desår
ALBRECHTSON, ERIC, fd. Tillskärare, Vänersborg	1894	54
ALEXANDERSSON, ZAID, Ledningsingeniör, Vänersborg	1924	55
ALFREDSSON, EVERT, Konditor, Krylbo	1914	55
ALFREDSSON, GÖSTA, Bryggeriarbetare, Vänersborg	1922	51
AHLIN, GÖRAN, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1944	58
AHLIN, LENNART, Bilskolechef, Vänersborg	1916	54
AHLM, ALLAN, Järnhandelsbiträde, Vänersborg	1923	58
ALMQVIST, HENNING, fd. Folkskollärare, Vänersborg †	1896	46
ALMQVIST, LARS, Civiljägmästare, Lerum	1903	57
ALMQVIST, SVEN, Docent, Solna	1931	46
ALMSTRÖM, NILS OLOV, Provinsialläkare, Mariestad	1910	55
ANDERSSON, ALLAN, Sjukvårdare, Vänersborg	1917	60
ANDERSSON, ALLER, Skolvaktmästare, Vänersborg	1909	55
ANDERSSON, ALVAR, Handelsbiträde, Vänersborg	1916	45
ANDERSSON, ARNE, Folkskollärare, Bromma	1917	43
ANDERSSON, EINAR, Lagerchef, Vänersborg	1914	54
ANDERSSON, ERIC, Expeditionsvakt, Vänersborg	1915	51
ANDERSSON, ERIK, Fabrikör, Vänersborg	1909	60
ANDERSSON, FRITIOF, fd. Jordbruksförförman, Vänersborg	1897	42
*ANDERSSON, GUSTAF, Reparatör, Vänersborg †	1901	32
ANDERSSON, GÖSTA, Sjukhusintendent, Vänersborg	1913	46
ANDERSSON, GÖSTA, Sjukvårdare, Lund	1910	54
ANDERSSON, IVAR, Köpman, Vänersborg	1918	65
*ANDERSON, JOHN, Grosshandlare, Vänersborg	1910	29
ANDERSSON, JOHN, Linjeförman, Uddevalla †	1896	43
ANDERSSON, KARL, Metallarbetare, Göteborg	1896	45
ANDERSSON, KARL-ERIC, Köpman, Vänersborg	1923	58
ANDERSSON, KARL-ERIK, Sparbankskamrer, Vänersborg	1925	53
ANDERSSON, CARL W., fd. Handlande, Vänersborg	1893	55
ANDERSON, CHRISTER, Studerande, Vänersborg	1945	55
ANDERSSON, LARS, Glasmästare, Vänersborg	1930	59
ANDERSSON, LENNART, Läderhandlare, Vänersborg	1919	53
ANDERSSON, NILS, Disponent, Göteborg	1915	53
ANDERSSON, NILS, Köpman, Vänersborg	1922	51
ANDERSSON, OSCAR, fd. Förförman, Vänersborg, <i>innehavare av gillets medalj (1955)</i>	1892	42
*ANDERSSON, OSCAR, Elinstallatör, Vänersborg	1897	38
ANDERSSON, PAUL, Köpman, Vänersborg	1925	58

ANDERSSON, PER-GÖRAN, Köpman, Vänersborg	1936	60
*ANDERSSON, RAGNAR, f. d. Köpman, Bräckan, Frändefors	1919	35
ANDERSSON, STIG, Socialvårdschef, Vänersborg	1918	45
*ANDERSSON, TORSTEN, Apotekare, Skövde	1896	32
ANDERSSON, TORSTEN, Förrådsförvaltare, Vänersborg	1914	55
ANDERSSON, VIKTOR, Ombudsman, Vänersborg †	1909	52
ANDERSSON, VIKTOR, Transportarbetare, Vänersborg	1900	61
ANDRÉ, HARALD, Kamrer, Vänersborg	1906	54
*ANDREASSON, HARRY, Arkitekt, Vänersborg	1901	30
ANDREASSON, KARL, Museivaktmästare, Vänersborg	1907	53
ARVEBLAD, KARL, Maskinist, Vänersborg	1912	61
ARVIDSSON, BIRGER, Schaktmästare, Köping	1897	46
ARWIDSSON, UNO, Riksbanksvaktmästare, Vänersborg	1927	60
ASPMAN, ARNE, Elektriker, Avesta	1920	59
BACK, EVERT, Expeditionsvakt, Vänersborg	1918	55
BACK, HELGE, Förman, Vänersborg	1899	54
BACK, JAN, Konditor, Vänersborg	1934	63
BACKMAN, GUNNAR, fd. Bankkassör, Arvika	1890	45
*BARKSTEDT, SIGURD, fd. Apotekare, Vänersborg	1885	30
*BENGTTSSON, HJALMAR, Personalföreståndare, Vänersborg ..	1905	33
BENGTTSSON, JAN ANDERS, Konditor, Vänersborg	1943	65
BENGTTSSON, RAGNAR, Linjemästare, Trollhättan	1903	55
BERG, GUNNAR, Boktryckare, Vänersborg	1920	53
BERGER, GUNNAR, Ingeniör, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1943	55
BERGER, HARRY, Disponent, Vänersborg	1904	54
*BERGGREN, ERIC, Fil. lic., Rom (Italien)	1911	32
BERGLUND, GÖSTA, Sjöingeniör, Malmö	1920	43
BERGMAN, KARL-ERIK, Ingeniör, Göteborg	1920	48
*BERGSTROM, AXEL, fd. Landskamrerare, Falun	1892	26
BERGSTROM, BROR, Köpman, Hultsfred	1906	64
*BERGSTROM, GUNNAR, Odont. dr., Örebro	1906	23
*BERGSTROM, TORSTEN, Tandläkare, Hälsingborg	1912	29
BEHRNS, KARL, Expeditionsförman, Göteborg	1902	55
BERRMAN, GÖSTA, Ämneslärare, Göteborg	1910	43
BIEL, GUNNAR, Sjukgymnast, Upper Darby (U.S.A.)	1901 (24)	62
BIEL, GÖSTA, Direktör, Stocksund	1911	46
BJÖRKMAN, LENNART, Landstingssekreterare, Vänersborg	1923	65
BJÖRNBERG, MAURITZ, Kontorist, Vänersborg	1927	54
BJÖRNBERG, SVEN, Polisman, Vänersborg	1929	54
*BJÖRNDAHL, ERIK, fd. Bokbindaremästare, Vänersborg	1888	37
BJÖRNDAHL, KARL-ERIK, Bokbindaremästare, Vänersborg	1926	60
BLOMGREN, GUNNAR, Stenhuggarmästare, Vänersborg	1912	54
BODÉN, SIGVARD, Ingeniör, Bandhagen, <i>ständig medlem</i>	1923	55
BODÉN, STIG, Ingeniör, Johanneshov, <i>ständig medlem</i>	1914	55
BODÉN, SVEN, Ingeniör, Gislaved, <i>ständig medlem</i>	1918	47

BORG, EINAR, Handlande, Vänersborg	1906	48
BORG, FRITZ, fd. Hälsovårdstillsyningsman, Trollhättan	1881	50
*BORGLING, CARL, fd. Häradsskrivare, Stockholm	1888 (09)	32
BRIGELIUS, GUNNAR, Disponent, Göteborg	1919	54
*BROBECK, KARL, fd. Kamrer, Falun †	1886	19
BROCKNER, TORSTEN, Kamrer, Västerås	1898	61
*BROMAN, LASSE, Läroverksadjunkt, Lerum	1906 (07)	23
*BÜGLER, JOHN, Landskanslist, Vänersborg	1904	31
BACKSTRÖM, TORSTEN, Åkeriägare, Vänersborg	1907	54
*CEDERGREN, GÖSTA, Länsläkare, Linköping	1905	30
*CEDERGREN, RAGNAR, Disponent, Göteborg	1907	30
*CEDERGREN, STIG, Kanslichef, Gävle	1911	30
CEDERHOLM, ÅKE, Disponent, Uddevalla	1913	55
CEGRELL, ELOF, Kontorschef, Vänersborg	1916	49
CORSE, FOLKE, Posttjänsteman, Göteborg S	1909	65
DAFGÅRD, BENGT, Bilskollärare, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1939	50
DAFGÅRD, HENRY, Fabrikör, Vänersborg	1903	53
DAFGÅRD, SVEN, Köpman, Vara	1898	53
DAHL, LENNART, Bergsingeniör, Sandviken	1924	48
DAHLGREN, ARNE, Byråass., Vänersborg	1918	55
*DAHLIN, ERIK, Frisörmästare, Vänersborg	1896	30
DAHLLOF, AXEL, Affärschef, Göteborg	1911	55
DAHLSTRÖM, PAUL, fd. Lokförare, Nyköping †	1895	47
*DAHME, ALGOT, Ämneslärare, Grästorp	1909	39
DALGREN, HUGO, Mättningsingeniör, Vänersborg	1911	53
DANIELSSON, INGVAR, Målaremästare, Vänersborg	1920	55
DAVIDSSON, BILT, Kamrerassistent, Vänersborg	1938	64
DIDEROTH, ERNST, Typograf, Vänersborg	1893	52
*DINNETZ, FRITZ, Snickaremästare, Vänersborg	1895	21
*DINNETZ, KNUT, Lagerförman, Stockholm Sö	1891	32
d'ORCHIMONT, CURT, Landsfogde, Vargön	1898	60
EDHOLMER, GUNNAR, Kapten, Vänersborg	1900	62
*EDLUND, BERTIL, Bokhållare, Trollhättan	1899	30
EDLUND, HANS, Ingeniör, Göteborg	1934	56
EDLUND, HARRY, Målaremästare, Vänersborg	1903	46
EDLUND, TORSTEN, Fastighetsskötare, Vänersborg	1903	55
EGERSSON, ANDERS, Järnvägsexpeditör, Vänersborg †	1903	49
EILARD, REINHOLD, fd. Stadsfogde, Borås	1894	48
EK, HARALD, Överstelöjtnant, Näsbypark	1919	44
EK, KNUT, Slöjdlärare, Vänersborg	1924	50
EK, SVEN ACKE, Kontorist, Vänersborg	1935	65
EKBLAD, BERTIL, Köpman, Trollhättan	1916	53
EKHOLM, SVEN, Köpman, Vänersborg	1916	60
EKSTEDT, THOMAS, Studerande, Vänersborg	1951	65
ELFMAN, NILS-OLOF, Rektor, Bromma	1919	44

ELMQVIST, FREDRIK, Lokförare, Vänersborg	1903	42
*ELOW, PER, Sparbankskamrer, Brålanda	1906	30
*ELOW, STIG, Ingeniör, Sundsvall	1912	30
EMANUELSSON, ERIC, Handelsbiträde, Vänersborg	1916	51
ENGLUND, GUNNAR, Direktör, Djursholm	1913	42
ENGLUND, CLAES, Studerande, Vänersborg	1943	47
ENGLUND, MAGNUS, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1949	49
*ENGLUND, NILS, Leg. läkare, Vänersborg	1909	30
ENGLUND, NILS TURE, Med. stud., Vänersborg	1939	47
ERIKSSON, ALLAN, Överpostiljon, Vänersborg	1913	55
ERICSSON, ANDERS, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1944	54
*ERIKSSON, AXEL, Köpman, Vänersborg	1889	21
ERICSSON, BROR, Bagaremästare, Vänersborg	1913	46
ERICSON, ERIC, Stadsträdgårdsmästare, Vänersborg	1901	55
ERICSSON, EVERT, Lantbrukare, Vänersborg	1909	64
ERIKSSON, FILIP, Murare, Vänersborg	1912	46
ERICKSSON, GÖSTA, Skolvaktmästare, Vänersborg	1913	55
ERICSON, HENNING, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg ..	1902	50
ERIKSSON, HENRY, Landstingsassistent, Vänersborg	1909	55
ERICSSON, JOHN, Tandläkare, Vänersborg	1908	43
ERICSSON, JOHN-OLOV, Odont. kand., Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1939	54
ERICSSON, KARL, Kommunalråd, Vänersborg	1896	59
ERIKSSON, OLOV, Steward, Frändefors	1911	57
ERIKSSON, PER OLOF, Förman, Karlstad	1932	65
ERICSSON, STIG, Köpman, Vänersborg	1920	46
ERICSON, TAGE, Trädgårdsmästare, Vänersborg	1906	55
ERICSSON, TAGE, Åkeriägare, Vänersborg	1911	55
ERIKSSON, ÅKE, Frisörmästare, Vänersborg	1921	58
ERLANSSON, SVEN, Arkitekt SAR, Vänersborg	1925	61
EHRLING, RAGNAR, Fil. kand. Rönninge	1926	54
FALK, HARRY, Åkeriägare, Vänersborg	1906	55
FORSS, ERIC, Tullförvaltare, Södertälje	1910	52
*FRÖBERG, GÖSTA, Apotekare, Vänersborg	1896	24
*FRÖID, ARVID, fd. Förman, Vänersborg	1897	41
FRÖID, EINAR, Ekonomibiträde, Vänersborg	1900	59
FURBO, SIXTEN, Avsynare, Vänersborg	1917	56
*GADDE, ELOF, Direktör, Vänersborg	1911	30
*GADDE, NILS OLOF, Sporthandlare, Vänersborg	1915	34
GALLE, KJELL, Möbelhandlare, Vänersborg	1911	51
GEMVIK, GÖSTA, Försäljningschef, Kallhäll	1911	47
GEMVIK, OLOF, Direktör, Näsbypark	1917	46
GILLBERG, ÅKE, Förste expeditionsvakt, Vänersborg	1920	55
GLASSELL, LENNART, Typograf, Vänersborg	1910	46
GRANSTRÖM, AXEL, Direktör, Vänersborg 2	1897	54

GRANSTRÖM, ROLAND, Rörentreprenör, Vänersborg	1901	54
*GRUNDBERG, HADAR, Godsägare, Skebobruk, <i>innehavare av gilletts medalj (1956)</i>	1884	07
GRÖNBERG, ALBERT, fd. Lasarettsoverläkare, Vänersborg	1895	59
GRÖNBERG, MATS, Civilingeniör, Vänersborg	1932	60
GULLBRANTZ, SVEN, Murare, Vänersborg	1913	44
GULZ, LENNART, Fil. kand., Trollhättan	1939	54
*GULZ, THORSTEN, Driftschef, Vänersborg, <i>gilleskrivare, andre älderman</i>	1905	28
GUSTAFSSON, EDVARD, arkitekt, Linköping	1923	46
GUSTAFSSON, ELVING, Representant, Vänersborg	1922	65
*GUSTAFSSON, PER EDWARD, fd. Förste landskanslist, Vänersborg	1893	19
GUSTAFSSON, SUNE, Bagerimästare, Vänersborg	1918	55
GÖTBERG, INGVAR, Kontorist, Vänersborg	1932	64
GÖTHERED, GOTTFRID, Fastighetsägare, Vänersborg	1909	55
HAGBERG, BENGT, Källarmästare, Ed	1919	65
HAGBERG, JAN, Kalkylator, Kalmar	1922	53
*HAGBORG, ARNE, Möbelhandlare, Vänersborg	1908	30
HAGBORG, GÖRAN, Landskanslist, Vänersborg, <i>ständig medlem</i> ..	1941	53
HAGBORG, TORSTEN, Kamrer, Trollhättan, <i>ständig medlem</i> ..	1931	52
HALL, KARL-ERIK, Förrådsarbetare, Vänersborg	1912	52
*HALLBERG, KURT, fd. Drätselkontorist, Vänersborg, <i>innehavare av gilletts medalj (1957)</i>	1893	16
HALLBERG, NILS, Ingeniör, Göteborg	1912	55
*HALLONQVIST, KNUT, Köpman, Vänersborg †	1895	21
HALLONQVIST, UNO, Köpman, Vänersborg	1925	45
HALLQVIST, TAGE, Med. lic., Vänersborg	1926	45
HAMMAR, GUSTAV, Köpman, Vänersborg	1904	55
*HAMMARSTRÖM, UNO, Kapten, Umeå, <i>ständig medlem</i>	1899	28
HANSSON, BRYNOLF, Avsynare, Vänersborg	1924	52
HANSSON, EINAR, fd. Lokförare, Uddevalla	1896	48
*HANSSON, KNUT, fd. Lagerbiträde, Vänersborg	1889	38
HANSSON, CHRISTER, Studerande, Örebro, <i>ständig medlem</i> ..	1942	57
*HANSSON, VICTOR, fd. Kyrkovaktmästare, Vänersborg	1878	23
HARLITZ, GUNNAR, Studerande, Vänersborg	1940	64
HARLITZ, LENNART, Studerande, Vänersborg	1943	64
HARRING, RAGNAR, Rektor, Vänersborg	1905	59
HASSELBERG, GÖSTA, Docent, Uppsala	1909	42
*HASSELLUND, NILS, Lantmäteriasistent, Kinna	1901	36
HEDBERG, AXEL, Bangårdsmästare, Uddevalla	1899	55
HEDBERG, ÅKE, Konduktör, Uddevalla	1919	55
*HEDÉN, ALLAN, Kanslist, Vänersborg	1907	34
HEDÉN, LASSE, Vägmästare, Borås	1934	57
HEDSTRÖM, ARVID, Elektriker, Vänersborg	1904	63

HELLMAN, BERTIL, Avdelningschef, Göteborg	1900	55
*HELLMAN, EINAR, Glasmästare, Vänersborg	1906	29
*HELLMAN, ERIK, Glasmästare, Vänersborg	1898	30
HELLMAN, EVALD, Assistent, Uppsala	1902	55
HELLSTRÖM, ARNE, Köpman, Vänersborg	1930	64
HELLSTRÖM, RAGNAR, Köpman, Vänersborg	1905	43
HJELM, AXEL R., Köpman, Vänersborg	1885	54
HJELM, BERTIL, Maskinist, Vänersborg	1910	65
HJELM, HELGE, Teckningslärare, Vänersborg	1908	60
HJELM, PER-OLOV, Fångvårdstjänsteman, Vänersborg	1932	58
HOLM, ALLAN, Tjänsteman, Vänersborg	1907	53
HOLM, HERBERT, Förrådsman, Vänersborg	1903	50
HULTGREN, GÖSTA, Fartygsritare, Göteborg	1910	58
HURTIG, ERNST-MAGNUS, Elektriker, Vänersborg	1923	53
HÖGBERG, BIRGER, Sjökapten, Västra Frölunda	1904	50
HÖGBERG, PER, Disponent, Uddevalla	1922	64
HÖGZELL, LENNART, Tjänsteman, Nynäshamn	1934	61
IDEBERG, GUNNAR, Civilekonom, Karlstad	1932	53
IDEBERG, TORE, Tandläkare, Vänersborg	1901	65
JAKOBSSON, NILS, Verkmästare, Vänersborg	1908	57
JACOBSON, ROLF, Kamrer, Vänersborg	1936	59
JANSON, BENGT, Tjänsteman, Göteborg	1920	50
JANSON, GÖSTA, Konsul, Barranquilla (Colombia)	1902	49
JANSSON, KARL, Faktor, Vänersborg	1900	55
JANSON, OLOV, Kamrer, Vänersborg <i>kassafogde</i>	1909 (30)	49
JANSSON, SVEN, Expeditionsvakt, Vänersborg	1926	58
JARHED, KARL, Byggnadsarbetare, Vänersborg	1895	54
JARHED, SUNE, Tjänsteman, Vänersborg	1920	55
JARN, GÖSTA, Agronom, Härnösand	1927	54
*JENNISCHE, BENGT, Överläkare, Vänersborg	1913	30
JENNISCHE, MATS, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i> ..	1941	64
JENNISCHE, PER, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i> ..	1943	64
JENNISCHE, ÅKE, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i> ..	1947	64
*JERNQVIST, SVEN, Bankrevisor, Norrköping	1898	26
JOHANSSON, ARNE, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1907	59
*JOHANSSON, AXEL, Handelsföreståndare, Vänersborg	1903	30
JOHANSSON, BENGT, Köpman, Falkenberg	1896 (15)	45
JOHANSSON, BERTIL, Direktör, Vänersborg	1912	55
*JOHANSSON, EMIL, fd. Köpman, Vänersborg	1887	19
JOHANSSON, EVERT, Transportledare, Vänersborg	1920	60
JOHANSSON, EVERT, Köpman, Vänersborg	1916	58
JOHANSSON, GOTTHARD, Slussmästare, Trollhättan	1899	50
JOHANSSON, GUSTAV, Boktryckare, Vänersborg	1905	53
JOHANSSON, GUSTAF, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1904	54
*JOHANSSON, HARRY, Frisörmästare, Vänersborg	1899	30

JOHANSSON, HARRY, Modellör, Kumla	1910	54
JOHANSSON, HARRY, Modellör, Vänersborg	1907	60
JOHANSSON, HILMER, fd. Bryggeriarbetare, Vänersborg	1891	42
JOHANSSON, HUGO, Inspektör, Bromma	1908	44
*JOHANSSON, HUGO, Riksbanksvaktmästare, Vänersborg	1900	30
JOHANSSON, INGEMAR, Konditor, Vänersborg	1928	65
JOHANSSON, INGVAR, Byggmästare, Vänersborg	1918	55
JOHANSSON, JOHN, Åkeriägare, Vänersborg	1910	55
JOHANSSON, KARL-ERIK, Typograf, Vänersborg	1927	53
*JOHANSSON, KARL G., Byggnadssnickare, Vänersborg	1897	28
JOHANSSON, KJELL, Sjukvårdare, Vänersborg	1910	42
JOHANSSON, OLOF, Instrumentmakare, Vänersborg	1935	59
JOHANSSON, OSCAR, fd. Övermaskinist, Mölndal	1885	44
*JOHANSSON, OTTO, Köpman, Mellerud	1888	25
JOHANSSON, ROLAND, Byggnadssnickare, Vänersborg	1905	53
JOHANSSON, ROLF, Försäljningschef, Vänersborg	1930	65
JOHANSSON, STEN, Motorförförman, Vänersborg	1902	55
JOHANSON, STURE, Redaktör, Farsta	1923	57
JOHANSSON, SVEN, Telearbetare, Trollhättan	1937	59
JOHANSSON, VALFRID, fd. Skofabriksarbetare, Vänersborg ..	1894	50
*JOHANSSON, ÅKE, Fotograf, Vänersborg	1908	34
JONSSON, BENGT R., Fil. lic. Solna	1930	54
JONSSON, ERIK, Vänersborg	1920	46
JONSSON, HELGE, Expeditionsvakt, Vänersborg	1912	45
JONSSON, LARS, Vänersborg	1960	63
JONSSON, OLOF, Köpman, Vänersborg	1923	45
JONSSON, SVEN, Vänersborg	1956	63
JOSEFSSON, GUNNAR, Tjänsteman, Vänersborg	1931	65
JOSEFSSON, HELGE, Vänersborg	1909	59
JOSEFSSON, SVEN, Kamrer, Vänersborg	1933	65
*CARLSSON, ALBERT, fd. Köpman, Vänersborg	1878	35
KARLSSON, BERTIL, Elinstallatör, Kallhäll	1910	58
CARLSSON, BERTIL, Lagerchef, Vänersborg	1914	54
CARLSSON, BERTIL, Off.-aspirant, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1944	47
*CARLSSON, ELOF, Direktör, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1904	30
*CARLSSON, GUNNAR, Förrådsmästare, Vänersborg	1905	38
KARLSSON, HILDING, Bagaremästare, Vänersborg	1911	51
CARLSSON, INGEMAR, Ingeniör, Vänersborg	1928	60
*CARLSSON, CARL ANDERS, fd. Direktör, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1897	32
CARLSSON, CARL AUGUST, Restaurangchef, Chicago, (U. S. A.) <i>ständig medlem</i>	1906	59
*CARLSSON, CARL-ERIC, fd. Boktryckare, Vänersborg, <i>innehavare av gilletts medalj (1957)</i>	1885	08
*CARLSSON, CARL-GUSTAF, Fabrikör, Vänersborg	1909	30

CARLSSON, CARL-OTTO, Teknolog, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1939	47
CARLSSON, KENT, Studerande, Vänersborg	1952	60
CARLSSON, KJELL, Omnibusägare, Vänersborg	1910	55
CARLSSON, KJELL, Åkeriägare, Vänersborg	1900	54
KARLSSON, CLAES, Köpman, Vänersborg	1908	55
KARLSSON, KNUT, Målare, Vänersborg	1896	57
CARLSSON, LENNART, Studerande, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1946	47
CARLSSON, NILS-ERIK, Sjöingeniör, Vänersborg	1919	54
*KARLSSON, VALTER, Köpman, Vänersborg, <i>fastighetsförvaltare i gilletts styrelse, gillevärd</i>	1905	30
CARLSSON, ÅKE, Servitör, Vänersborg	1914	59
KARLSSON, ÅKE, Snickare, Vänersborg	1915	58
CARLSTRÖM, ERIK, Försäljningschef, Karlstad	1922	63
KIHLBERG, ERIK, fd. Kraftverkstjänsteman, Vänersborg	1895	60
KIHLSTRÖM, LARS, Fastighetsförvaltare, Vänersborg	1907	49
KIHLSTRÖM, LARS GÖRAN, Banktjänsteman, Vänersborg	1936	65
CLAESSON, CARL-ERIC, Köpman, Vänersborg	1916	55
KLING, CARL-OTTO, Byggnadsingeniör, Vänersborg	1913	55
KLING, VALDEMAR, Elinstallatör, Vänersborg	1910	55
KNUTSSON, GUNNAR, Verkmästare, Vänersborg	1905	54
KNUTSSON, LEIF, Ämneslärare, Eskilstuna	1934	64
KORÉN, GÖSTA, Kamrer, Trollhättan	1908	53
CORNELIUSSON, HJALMAR, Lantmäteritekniker, Bengtsfors ..	1905	60
KRAFFT, GUNNAR, Verkstadsägare, Vänersborg	1914	52
*CHRISTENSSON, CARL-OTTO, Inköpschef, Göteborg	1912	33
LANEVALL, OLOF, Försäljningschef, Spånga	1921	63
LARSSON, ANDERS, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1963	63
*LARSSON, AXEL, fd. Köpman, Vänersborg	1890	19
LARSSON, AXEL, Kamrer, Vänersborg	1908	54
LARSSON, BO, Verkmästare, Målsryd	1922	46
LARSSON, DAVID, Verkmästare, Vänersborg	1904	54
LARSSON, ERIC, Fabrikör, Vänersborg	1910	57
LARSSON, ERIK, Linjeförman, Dalskog	1908	62
LARSSON, FRANK, Sjukvårdare, Vänersborg	1910	64
LARSSON, GÖSTA, Civilingeniör, Karlskrona, <i>ständig medlem</i> ..	1936	55
LARSSON, HARRY, Bilmekaniker, Vänersborg	1912	54
LARSON, HILMER, fd. Försäljningschef, Vänersborg †	1892	42
LARSSON, OSCAR, Representant, Vänersborg	1908	55
LARSSON, RAGNAR, Kommunalarbetare, Vänersborg	1908	55
*LARSSON, RAGNAR, Kontorist, Vänersborg	1905	30
LARSSON, ROLF, Underinspektör, Johanneshov	1924	56
LARSSON, ROLF, Åkeriägare, Vänersborg	1921	55
LARSSON, STIG, Kamrer, Vänersborg, <i>ersättare i styrelsen</i>	1935	57
LARSSON, TORSTEN, Brukstjänsteman, Vänersborg	1911	54

LAURELL, JOHNNY, Köpman, Vänersborg	1908	46
LEWERTH, GUNNAR, Advokat, Göteborg	1892 (21)	62
LEWERTH, HARALD, Advokat, Göteborg	1894	50
LINDH, ERIK, Köpman, Vänersborg	1906	55
LIND, GUNNAR, Lagerchef, Vänersborg †	1910	52
LIND, HÅKAN, Studerande, Vänersborg	1948	54
LIND, LARS, Teknolog, Vänersborg	1944	50
LINDH, LENNART, Posttjänsteman, Vänersborg	1930	57
LIND, OLOF, Civilingenjör, Mönsterås	1920	45
*LIND, SVEN, Disponent, Vänersborg, <i>bisittare i styrelsen</i>	1913	40
LIND, ÅKE, Affärsbiträde, Vänersborg	1914	55
LINDBERG, AXEL, Föreståndare, Vänersborg	1912	42
LINDBERG, BERTIL, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1918	62
LINDBERG, GEORG, Organisationschef, Malmö	1899	47
LINDBERG, INGE, Telearbetare, Vänersborg	1921	60
LINDBERG, MAGNUS, Studerande, Vänersborg	1944	65
*LINDEDAL, SIGURD, fd. Bankkamrerare, Göteborg, <i>innehavare av gillets medalj (1955)</i>	1882	05
LINDÉN, OSKAR, Köpman, Vänersborg	1902	54
LINDÉN, ROLF, Ingenjör, Bandhagen <i>ständig medlem</i>	1927	62
LINDGREN, FOLKE, Fabrikör, Vänersborg	1914	54
LINDGREN, GUSTAF, Byggnadssnickare, Vänersborg †	1893 (19)	55
LINDGREN, GÖSTA, Byggnadssnickare, Örebro	1903	55
LINDGREN, KARL ENAR, Försäljningschef, Vänersborg	1921	65
LINDQVIST, ARNE, Filare, Vänersborg	1921	57
*LINDQVIST, HÅKAN, Kyrkoherde, Anten	1914	37
*LINDQVIST, ROLF, Landskamrerare, Mariestad	1911	35
*LINDQVIST, SVEN, Stadskassör, Vänersborg †	1910	35
*LINDSTRÖM, ALLAN, Rektor, Lerum,	1908	30
LINDSTRÖM, BROR OSKAR, Köpman, Vänersborg	1900	51
LINDSTRÖM, LENNART, Rektor, Söderfors	1918	63
LINNARSSON, NILS, Posttjänsteman, Göteborg	1912	55
*LJUNGGREN, ERIK, Köpman, Vänersborg	1898	35
LUDWIGSSON, EVERT, Verkst.-föreståndare, Vänersborg	1913	55
LUNDBERG, ERNST, fd. Rektor, Vänersborg <i>innehavare av gillets medalj (1963)</i>	1882	51
*LUNDBLAD, OLOF, Jaktvårdskonsulent, Lilleskog	1907	28
LUNDBORG, EVERT, Köpman, Vänersborg, <i>ersättare i styrelsen</i>	1921	42
LUNDBORG, GUSTAF, Skräddaremästare, Vänersborg	1900	54
LUNDBORG, STEN, Köpman, Vänersborg	1925	42
LUNDGREN, ARVID, Sekreterare, Enschede	1912	49
LUNDGREN, IVAR, Postmästare, Arboga	1898	54
LUNDGREN, SUNE, Rektor, Vänersborg	1913	53
LUNDIN, GUNNAR, Köpman, Vänersborg	1921	52
*LUNDIN, GUSTAF, fd. Byrådirektör, Stockholm	1892	19

LUNDIN, IVAR, Avsynare, Vänersborg	1919	52
*LUNDIN, IVAR, Frisörmästare, Vänersborg	1894	30
*LUNDIN, OTTO, Frisörmästare, Åmål	1901	39
LUNDIN, PER, Studerande, Vänersborg	1953	55
LUNDIN, PER OLOF, Köpman, Vänersborg	1928	55
*LUNDIN, WARNER, fd. Byrådirektör, Stockholm	1890	19
LUNDAVIK MAGNUSSON, ULF, Förste distriktstankläkare Lid- köping	1926	64
MADSÉN, LARS, Fil. mag., Lidingö	1904	55
MAGNI, GÖTE, Handlande, Vänersborg	1905	46
MAGNUSSON, ARNE, Kanslichef, Västra Frölunda	1913	49
MAGNUSSON, GUNNAR, Disponent, Viggbyholm	1914	58
MAGNUSSON, HENRY, Banktjänsteman, Vänersborg	1915	54
MAGNUSSON, CARL-AXEL, Auktuarie, Stockholm	1937	65
MAGNUSSON, CARL EDGAR, fd. Direktör, Vänersborg	1892	44
MAGNUSSON, MAGNUS, fd. Kapten, Näsbyark	1892	42
MAGNUSSON, NILS-OLOF, Lärarekandidat, Lund	1940	65
MAGNUSSON, OTTO, Kapten, Enschede	1910	60
MAGNUSSON, ÅKE, Typograf, Vänersborg	1919	51
MALMBORG, NILS, Skolvaktmästare, Lund	1908	59
MALMSTRÖM, WILHELM, Köpman, Vänersborg	1901	44
*MILLING, GUSTAF, Köpman, Uddevalla	1902	33
MILLING, TAGE, Reservdelschef, Vänersborg	1931	58
MILLING, THORE, Flygtekniker, Tun	1924	52
MOBERG, ERIK, Köpman, Vänersborg	1919	55
MOLLBERG, RUNE, Dekorator, Vänersborg	1925	54
MOSSBERG, VIKTOR, Kommunalarbetare, Vänersborg	1899	55
NAGLUM, GUNNAR, Förste kammarskrivare, Stockholm	1912	60
NAREMARK, YNGVE, Direktör, Vänersborg	1922	53
NEUMAN, WOLF, Ingeniör, Göteborg	1921	55
NIKLASSON, MATS, Kriminalass., Vänersborg	1925	56
NILSSON, GUSTAV, Lantbrukare, Vänersborg	1924	50
*NILSSON, RAGNAR, Köpman, Vänersborg	1908	41
NILSSON, SUNE, Brunnsbörare, Vänersborg	1923	58
*von NOLTING, OLOF, fd. Disponent, Alingsås †	1877	19
NORDÉN, BO, Fil. stud., Uddevalla	1931	61
NORDFELDT, JAN ERIK, Studerande, Falun	1949	50
NORDFELDT, JOHN, Ingeniör, Falun	1921	43
NORDFELDT, PER-OLOF, Köpman, Göteborg	1925	43
NORDGREN, ALLER, Typograf, Vänersborg	1909	53
NORDGREN, HARRY, Typograf, Uddevalla	1906	55
NYSTRÖM, BO, Aff.-biträde, Vänersborg	1944	59
NYSTRÖM, KARL FREDRIK, Ingeniör, Vänersborg	1928	58
NYSTRÖM, PER-ÅKE, Studerande, Vänersborg	1949	59
NYSTRÖM, ÅKE, Köpman, Vänersborg	1916	52

OHLSSON, ALLAN, Sjukvårdare, Falköping	1910	55
OLLÉN, BERTIL, Bryggeriingeniör, Falkenberg	1914	52
OLSSON, BERTIL, Vaktmästare, Vänersborg	1921	60
OLSSON, ERNST, Tegelbrännare, Vänersborg	1901	55
OLSSON, FOLKE, Tekniker, Vänersborg	1929	48
OLSSON, GUSTAF ADOLF, Frisörmästare, Finspång	1897	44
OLSSON, KARL-GUSTAF, Järnvägstjänsteman, Vänersborg	1912	60
OLSSON, KNUT, Frisörmästare, Vänersborg	1904	58
OLSSON, SVEN, Bilinstruktör, Vänersborg	1919	51
OLSSON, TORVALD, Kapten, Uddevalla	1915	55
PALMSTRÖM, HERBERT, Cementgjutare, Vänersborg	1902	53
PALMSTRÖM, NILS, Fabrikör, Vänersborg	1910	52
PATRIKSSON, RUNE, Köpman, Vänersborg	1937	65
PAULSSON, ELMER, Musiklärare, Vänersborg	1909	54
PERSSON, AXEL, Montör, Vänersborg	1910	57
PEHRSSON, SVEN, Konsul, Malmö	1910	55
*PETRÉ, ERNST, Redaktör, Vänersborg	1897	24
PETERSON, ARNE, Reparatör, Vänersborg	1917	57
PETERSON, ARVID, Montör, Vänersborg	1897	57
PETTERSSON, AXEL, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1898	49
*PETERSON, HARRY, Handelsföreståndare, Vänersborg, <i>inneha-</i> <i>vare av gilletts medalj (1965)</i>	1901	16
PETTERSSON, KARL, Poliskommissarie, Lidköping	1902	55
PETTERSSON, OSCAR, Ingeniör, Göteborg	1914	59
POUNCETTE, ERIC, Kassör, Örebro	1904	52
POUSETTE, CARL ERIC, Godsägare, Vinninga	1914	51
PÄRUD, NILS, Universitetslektor, Umeå, <i>ständig medlem</i>	1923	52
PÄRUD, PAUL, fd. Fångvårdstjänsteman, Vänersborg	1896	54
RAHM, HARRY, Överskötare, Vänersborg	1914	55
*RAHM, HJALMAR, Bankdirektör, Alingsås	1900	20
*RAHNE, KARL, fd. Folkskollärare, Trollhättan	1883	35
RAPP, HÅKAN, Köpman, Vänersborg	1933	60
RAPP, NILS, Frisörmästare, Vänersborg	1913	51
*REYNOLDS, ALDOR, fd. Köpman, Vänersborg	1888	31
ROBERTSSON, FOLKE, Yrkeslärare, Vänersborg	1908	54
ROLANDER, GUNNAR, Faktor, Vänersborg	1909	46
ROSÉN, GUNNAR, Ingeniör, Vänersborg	1923	55
*ROSLIN, GEORG, Skolvaktmästare, Vänersborg	1907	41
*ROSLIN, HENRY, Köpman, Trollhättan	1906	31
ROSLIND, LARS-GÖRAN, Optiker, Vänersborg, <i>ständig medlem</i>	1946	58
ROSLIND, SVEN-GUNNAR, Studerande, Vänersborg, <i>ständig</i> <i>medlem</i>	1940	58
RUTGERSSON, CHARLES, Förman, Vänersborg	1903	43
RYDING, ÅKE, Målaremästare, Vänersborg	1920	53

*RÖTTLE, HJALMAR C:SON, Direktör, Bromma, <i>ständig medlem</i>	1877	30
*SAHLIN, ERIK, Länspolischef, Vänersborg <i>förste älderman</i> ..	1909	34
SAHLIN, PER-ANDERS, Officersaspirant, Vänersborg	1945	50
*SAHLIN, STEN, Direktör, Vänersborg, <i>bisittare i styrelsen</i>	1913	36
*SANDBERG, NILS, Förste bibliotekarie, Göteborg	1911	34
*SANDBERG, WILHELM, fd. Brevbärare, Vänersborg	1881	18
SANDGREN, EGON, Elektriker, Västra Frölunda	1913	55
SANDSTEDT, GUSTAF ADOLF, Kyrkoherde, Vinninga	1909	62
SJÖÖ, ANDERS (SVENSSON), Postiljon, Vänersborg	1914	42
SJÖLING, LARS-GÖSTA, Köpman, Vänersborg	1926	52
SJÖSTAD, OLOF, Elektriker, Vänersborg	1933	52
SJÖSTRAND, ERNST, Sjukvårdare, Vänersborg	1917	58
SJÖSTRÖM, BENGTOLOF, Köpman, Vänersborg	1922	65
*SJÖSTRÖM, GUSTAF, Köpman, Vänersborg	1900	30
SKAGSTEDT, MELKER, Kamrer, Stockholm	1914	45
SKOOGH, LARS-OLOF, Järnvägstjänsteman, Vänersborg	1925	58
*SCHRÖDER, KARL GUSTAF, Provinsialläkare, Jörlanda ..	1897	28
*SKÄRBERG, OSCAR, Korrespondent, Trollhättan	1896	24
SKÖLDEBORG, KARL-AXEL, Billackerare, Vänersborg	1927	62
SCHÖNDELL, BENGT, Ingeniör, Uddevalla	1923	57
SOHLBERG, ALLAN, Köpman, Vänersborg	1918	50
SORTING, OLOF, Lokomotivförare, Göteborg	1912	55
STENBERG, BROR, Kyrkogårdsförmän, Vänersborg	1904	59
*STENSTRÖM, LARS, Länsassistent, Vänersborg	1905	30
*STERNER, NILS, Apotekare, Höhög	1922	41
STERNER, SVEN-AXEL, Länsassessor, Vänersborg	1923	47
STRÖM, GÖSTA, Konditor, Hedemora	1908	55
STRÖM, LARS, Direktör, Vänersborg	1930	64
*SUNDELIUS, GOTTFRID, fd. Köpman, Vänersborg	1890	19
*SUNDELIUS, KJELL, Fastighetsmäklare, Vänersborg	1908	30
*SUNDELIUS, OSKAR, 1:e Poliskonstapel, Vänersborg	1901	30
SUNNERDAHL, OLOF, Fastighetsskötare, Västra Tunhem	1909	51
SUNNERDAHL, VILGOT, 1:e Mätare, Vänersborg	1908	51
SWAHN, EVERT, Sjukvårdare, Vänersborg	1909	55
SVANBERG, NILS, Förmän, Vänersborg	1909	54
SVANBERG, SVEN OLOF, Målare, Vänersborg	1918	55
SVENSSON, ALF, Kamrer, Vänersborg	1923	48
SVENSSON, ARNE, Elektriker, Vänersborg	1916	43
SVENSSON, BENGT, Verkstadsarbetare	1932	64
SVENSSON, GÖSTA, Överingeniör, Göteborg	1912	42
*SVENSSON, KNUT, fd. Stadsförmän, Vänersborg	1896	36
*SVENSSON, LARS, Dövlärare, Vänersborg	1910	36
SVENSSON, PER, Studerande, Vänersborg	1953	63

*SVARD, GUSTAF, Verkmästare, Stockholm	1895	37
SWARD, IVAR, Köpman, Trollhättan	1916	55
*SVARD, TAGE, Disponent, Farsta	1910	35
SVARD, YNGVE, Eldare, Vänersborg	1916	42
*von SYDOW, DANIEL, Kapten, Roslags-Näsby	1909	30
*von SYDOW, FREDRIK, Advokat, Lidingö	1896	20
*von SYDOW, GERHARD, Överdirektör, Göteborg	1899	26
von SYDOW, CHRISTIAN, Disponent, Stavsjöbruk	1899	45
SYLWAN, GUNNAR, Lektor, Hälsingborg	1902	49
SÄFSTRÖM, PER-OLOF, Ingeniör, Gävle	1924	42
SÖDERSTRÖM, BERTIL, Fastighetsförvaltare, Vänersborg	1902	49
TAUBE, EDVARD, Greve, Ombudsman, Ljungskile	1916	46
*TAUBE, FREDRIK, Greve, Kommendör, Lidingö	1909	35
TENG, AXEL, Charkuterist, Vänersborg	1912	61
TENGELIN, CARL, Tillskärare, Karlsborg	1916	53
THEODORSSON, MELKER, Ingeniör, Karlstad	1909 (30)	54
THERNQUIST, KJELL, Redovisningsman, Vänersborg	1939	50
*THERNQUIST, OLE, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg <i>bi-</i> <i>sittare i styrelsen</i>	1911	30
*THERNQUIST, TUVE, Textilingeniör, Göteborg	1899	19
TIBBLIN, ARNE, Posttjänsteman, Vänersborg	1925	51
TIBBLIN, BERT, Reklamtecknare, Bohus	1930	61
TIBBLIN, LENNART, Kontrollant, Gråbo	1935	61
TIDSTRAND, ERIK, Kakelugnsmakare, Vänersborg	1907	53
TILLBJÖRN, HARRY, Köpman, Vänersborg	1915	59
THIMGREN, HALDOR, Direktör, Hägersten	1904	54
*THOMSON, YNGVE, fd. Sparbankskassör, Vänersborg	1898	28
TRADEGÅRD, ERIC, Handelsträdgårdsmästare, Vänersborg	1899	43
TRADEGÅRD, JAN-ERIC, Blomsterdekoratör, Vänersborg	1937	52
*TULLBERG, INGE, Avdelningschef, Stockholm, <i>ständig medlem</i>	1905	18
THUNBERG, EINAR, Bankvaktmästare, Vänersborg	1901	53
THUNBERG, GUNNAR, Föreståndare, Vänersborg	1922	55
THUNBERG, HJALMAR, Skofabriksarbetare, Vänersborg	1906	42
THUNBLAD, ARNE, Handlande, Vänersborg	1915	55
*TUNQVIST, TORSTEN, Gymnastikdirektör, Bromma	1907	29
THUNSTRÖM, SVEN, Lasarettsoverläkare, Vänersborg	1898	60
WAHLIN, CARL-VIKING, Köpman, Vänersborg	1932	51
*WAHLQVIST, ÅKE, Polisassistent, Vänersborg	1904	41
WASSÉN, GUNNAR, Elektriker, Vänersborg	1902	65
WASSÉNIUS, GUSTAF, Verkmästare, Vänersborg	1907	54
WASSENIOUS, CURT, 1:e Poliskonstapel, Vänersborg	1908	55
WEDELFORS, GUNNAR, Civilingeniör, Göteborg	1904	53
WEINSTOCK, ERLING, Försäljningschef, Lidingö	1916	42
WEINSTOCK, WILLIAM, Redaktör, Leksand	1908	42
WEISS, EINAR, Vattenrättsdomare, Vänersborg	1901	65

*WELANDER, GUSTAF, fd. Banktjänsteman, Vänersborg	1891	26
WELANDER, GÖSTA, Kammaråklagare, Göteborg	1935	61
WELANDER, STEN, Kronofogdesekreterare, Trollhättan	1939	61
WENNBERG, JOHN, Kommunalarbetare, Vänersborg	1907	55
WENNBERG, LARS, Bokhandlare, Vänersborg	1931	46
WERNER, ARNE, Lasarettsvaktmästare, Vänersborg	1912	58
WERNER, BENGT, Ingeniör, Vänersborg	1925	60
*WERNER, OLOV, Handelsföreståndare, Trollhättan	1909	32
WERNER, TORSTEN, Fångvårdstjänsteman, Vänersborg	1908	54
VESSBY, ENAR, Svetsare, Vänersborg	1939	52
VESSBY, SIGVARD, Linjearbetare, Vänersborg	1917	52
*WEST, JOHN, fd. Läroverksadjunkt, Göteborg	1892	30
WESTERBOM, KLAS, fd. Byggnadsarbetare, Vänersborg	1885	54
WESTERLUND, AXEL, 1:e Hälsovårdsinspektör, Vänersborg	1901	55
WESTERLUND, EINAR, 1:e Kronoassistent, Vänersborg	1913	46
*WESTERLUND, KARL-ERIK, Stabsredaktör, Näsby park	1910	40
*WESTERLUND, SVEN, Häradsskrivare, Linköping	1912	38
*WESTHALL, BO, Förste rådman, Vänersborg	1905	34
*WESTHALL, CURT, Länsassessor, Halmstad	1908	36
WETTERLUNDH, SIXTEN, Konditor, Trollhättan	1905	55
*WETTERLUNDH, SUNE, Direktör, Malmö	1904	28
*WIBOM, TOR, fd. Major, Stockholm, <i>innehavare av gilletts medalj</i> (1955)	1885	06
WIDQVIST, LARS-OLOF, Gymnastiklärare, Vänersborg	1919	58
WIKNER, KARL-WILHELM, Prakt. läkare, Kumla	1903	59
*WIKSTRÖM, HELGE, fd. Kapten, Stockholm	1894	28
WIKSTRÖM, CARL-HELGE, Kamrer, Göteborg	1923	46
WILHELMSSON, BERTIL, Radiomontör, Vällingby	1924	51
*WILHELMSSON, CARL, fd. Gasverksarbetare, Vänersborg	1889	35
WREDBERG, BIRGER, Frisörmästare, Vänersborg	1896	43
WULF, ANDERS, Studerande, Vänersborg	1943	63
WULF, CURT, Direktör, Vänersborg	1903	63
WULF, ERIK, Studerande, Vänersborg	1950	63
WULF, GUNNAR, Försäljningsassistent, Vällingby	1937	63
WARNE, ALBIN, fd. Folkskollärare, Vänersborg	1890	49
WARNE, ORVAR, Kontorist, Trollhättan	1928	53
ZETTERBERG, FOLKE, Pappersbr.arb., Vänersborg	1922	64
ZETTERBERG, HARRY, Sulfitarbetare, Vänersborg	1914	64
ZETTERBERG, KARL GUSTAV, Representant, Vänersborg	1917	64
ZETTERBERG, SVEN AUGUST, fd. Kommunalarb., Vänersborg	1888	64
ZETTERBERG, SVEN OLOF, Vänersborg	1950	64
ZETTERBERG, THORSTEN, Chaufför, Vänersborg	1913	58
ÅBERG, BERTIL, Bruktjänsteman, Vargön	1900	55
ÅBERG, FOLKE, Lagerchef, Vänersborg	1920	55
ÅBERG, SVEN OLOF, Tjänsteman, Vänersborg	1923	61

ÅKESSON, NILS ERIK, Kaptän, Solna	1922	46
ÅSTRÖM, HELGE, Poliskommissarie, Vänersborg	1902	42
ÖBERG, ERIK, Komminister, Alingsås	1913	60

* = innehavare av gillet 25-årstecken.

Antal medlemmar under året: 600.

Tillkomna under 1966.

ANDRÉEN, BERTHEL, Järnhandlare, Vänersborg	1908	66
BERG, KARL, Åkeriägare, Vänersborg	1899	66
ERICSSON, GUNNAR V., Portvakt, Vänersborg	1918	66
GILLBERG, GÖSTA, Köpman, Trollhättan	1918	66
GUSTAFSSON, PAUL, Verkstadsägare, Vänersborg	1935	66
HAGBERG, CARL-GÖRAN, Konstnär, Ed	1922	66
HALLINGBERG, OLOF, Tandläkare, Vänersborg	1915	66
HARLITZ, ALVAR, Ingenjör, Vänersborg	1908	66
HURTIG, BENGT MAGNUS, Studerande, Vänersborg	1953	66
JANSON, LARS, Gymnastikdirektör, Vänersborg	1938	66
JOHANSSON, GUNNAR, Konditor, Vänersborg	1933	66
JOHANSSON, GUNNAR, Typograf, Vänersborg	1946	66
JONSSON, HENRY, Förste poliskonstapel, Vänersborg	1914	66
CARLSSON, CARL-OTTO, Instruktör, Vänersborg	1917	66
LARSSON, GÖTE ELOV, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1944	66
LARSSON, HERBERT, Riksdagsman, Vänersborg	1909	66
LINDBERG, BENGT ARNE, Verkstadsarbetare, Vänersborg	1949	66
LUNDBORG, BO, Operasångare, Stockholm	1932	66
LUNDBORG, ERIC, Studerande, Vänersborg	1957	66
MÄNGBERG, CARL-ERIK, Inspektör, Hallsberg	1923	66
NISSEN, HARALD, Lektor, Vänersborg	1910	66
NYLÉN, ALGOT, Byggnadschef, Vänersborg	1901	66
RAHM, GUNNAR, Apotekare, Askim	1929	66
SKANTZ, LENNART, Sjöingenjör, Uddevalla	1920	66
SÖDERSTRÖM, PER ARNE, Kamrer, Vänersborg	1933	66
TROPP, OTTO, Åkeriägare, Vänersborg	1906	66
WIDQVIST, STEFAN, Studerande, Vänersborg	1948	66
WIDQVIST, ULF, Studerande, Vänersborg	1943	66
WIKNER, ALFRED, New York	1899	66

Styrelsen är tacksam för uppgift å personer, som böra kallas till medlemmar i Gillet.

För att underlätta kassafogdens arbete med medlemsförteckningen ombedes gillebröderna att till Gillet anmäla ev. ändring av adress, titel, m. m.

VÄNERSBORGS SÖNERS GILLE 1966.

Styrelse.

SAHLIN, ERIK, Länspolischef, *Förste ålderman* 1964.
GULZ, THORSTEN, Driftchef, *Andre ålderman, Gilleskrivare* 1954.
JANSON, OLOV, Kamrer, *Kassafogde*, 1964.
KARLSON, VALTER, Handlande, *Gillevärd* 1949.
SAHLIN, STEN, Direktör, *Bisittare* 1962.
THERNQUIST, OLE, Handelsträdgårdsmästare, *Bisittare* 1964.
LIND, SVEN, Disponent, *Bisittare* 1966.

LUNDBORG, EVERT, Köpman, *Ersättare* 1966
LARSSON, STIG, Kamrer, *Ersättare* 1966.

Beredningsnämnd.

GULZ, THORSTEN, Driftchef, *Gilleskrivare*.
KARLSSON, VALTER, Handlande, *Gillevärd*.
JANSON, OLOV, Kamrer.
LUNDBORG, EVERT, Köpman.
LARSSON, STIG, Kamrer.
BJÖRKMAN, LENNART, Landstingssekreterare.
DAVIDSSON, BILT, Banktjänsteman.

Årsskriftsnämnd.

PÄRUD, NILS, Universitetslektor.
SANDBERG, NILS, Förste bibliotekarie.
JOHANSON, STURE, Redaktör.
LUNDGREN, SUNE, Rektor.
GULZ, THORSTEN, Driftchef.

Räkenskapsgranskare.

ANDERSSON, LENNART, Läderhandlare.
ANDERSSON, KARL-ERIK, Köpman.

THERNQUIST, KJELL, Kontorist, *Ersättare*.

STIFTELSEN VÄNERSBORGS SÖNERS GILLES ÅLDERDOMSHEM 1966.

Styrelse.

SAHLIN, ERIK, Länspolischef, *Ordförande* 1964.
GULZ, THORSTEN, Driftchef, *Vice ordförande, Sekreterare* 1954.
JANSON, OLOV, Kamrer, *Kassör* 1964.
KARLSON, VALTER, Handlande, *Fastighetsförvaltare* 1949.
SAHLIN, STEN, Direktör, *Ledamot* 1962.
THERNQUIST, OLE, Handelsträdgårdsmästare, *Ledamot* 1964.
LIND, SVEN, Disponent, *Ledamot* 1966.

LUNDBORG, EVERT, Köpman, *Suppleant* 1966.
LARSSON, STIG, Kamrer, *Suppleant* 1966.

Revisorer.

ANDERSSON, LENNART, Läderhandlare.
ANDERSSON, KARL-ERIK, Köpman.

THERNQUIST, KJELL, Kontorist, *Suppleant*.

Vänersborgs Dötrars Gille 1966.

Styrelse.

SELNERT, MAUD, Fru, *Första åldermor.*
NILSSON, GERD, Fru, *Andra åldermor.*
SVÄRD, AGNES, Fru, *Första gilleskrivare.*
PETRÉ-STROM, Fru, *Andra gilleskrivare.*
FORSELL, GUNHILD, Fru, *Kassafogde.*
ENGQVIST, ELSA, Fru, *Gillevärdinna.*
LJUNGGREN, GRETA, Fru, *Gillevärdinna.*
TENG, KAISA, Fru, *Gillevärdinna.*
NORDGREN, ASTRID, Fru, *Gillevärdinna.*

AHLIN, ANNA-LISA, Fru, *Ersättare.*
HEDÉN, ADA, Fru, *Ersättare.*

Beredningsnämnd.

ÖBERG, ALVA, Fru
JOHANSSON, GRETA, Fru.
ROSLIND, GUNHILD, Fru.
JACOBSSON, LISA, Fröken.
NILSSON, GERD, Fru.

ARVIDSSON, KARIN, Fru, *Ersättare.*
SAND, ARTRID, Fru, *Ersättare.*

Arkivarie.

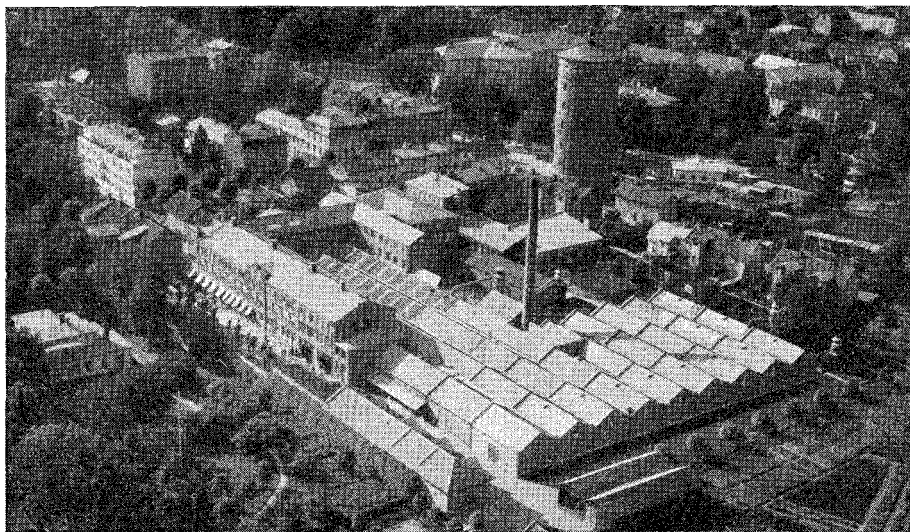
TIDSTRAND, ELIN, Fru.

Siffergranskare.

SÄRNER, RUTH, Fru.
SJÖGREN, STINA, Fru.

ZACKRISSON, ELSA, Fru, *Ersättare.*
GULZ, GRETA, Fru, *Ersättare.*

Gillet har 282 medlemmar, varav 7 ständiga.

AKTIEBOLAGET

A. F. CARLSSONS SKOFABRIK

VÄNERSBORG

Grundad 1860

Sparbankens traditionella uppgift att
befordra sparsamhet har med tiden
förgrenats att även omfatta bl. a.

Kassafack Checkräkning

Löneutbetalning via bank

Resevaluta Fondaffärer

Notariattjänst Ekonomitjänst

Fastighetsförmedling

NÄR NI KAN SPARA

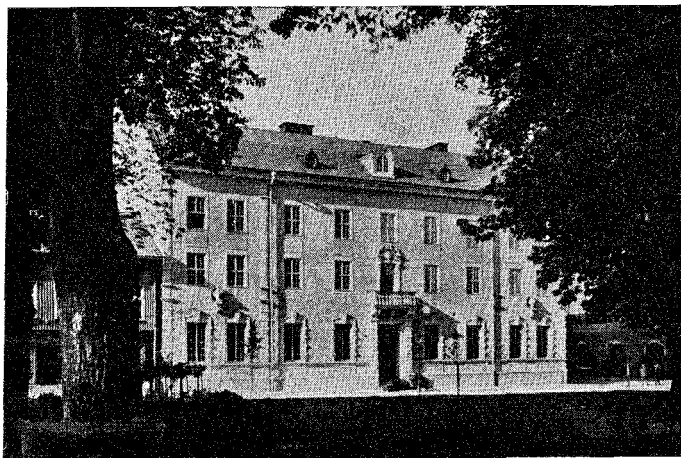
NÄR NI BEHÖVER LÅNA

GÅ TILL HEMORTENS

OCH BYGDENS BANK

SPARBANKEN I VÄNERSBORG

Vänersborg Brålanda Frändefors Vargön

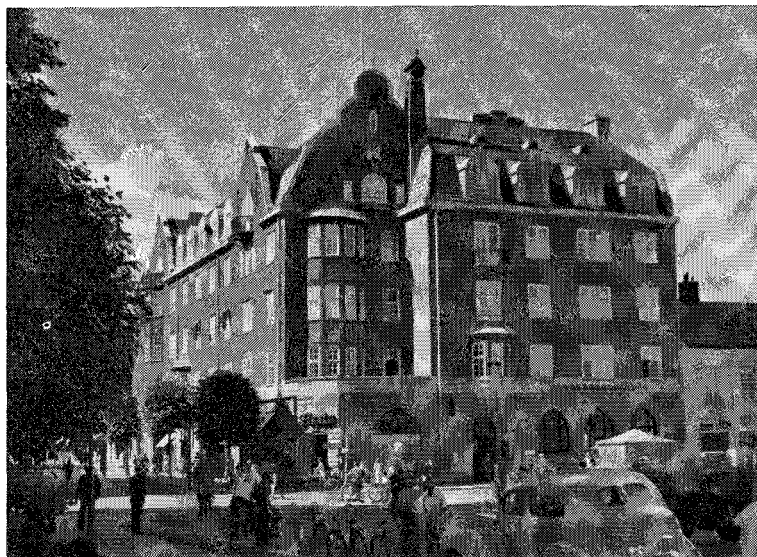

Välkomna till

SVENSKA HANDELSBANKEN

banken för hela folket

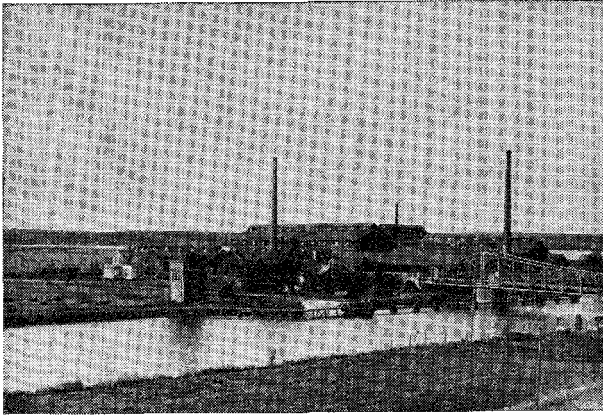

SVERIGES KREDITBANK

VÄNERSBORG

Erbjuder Eder sina tjänster

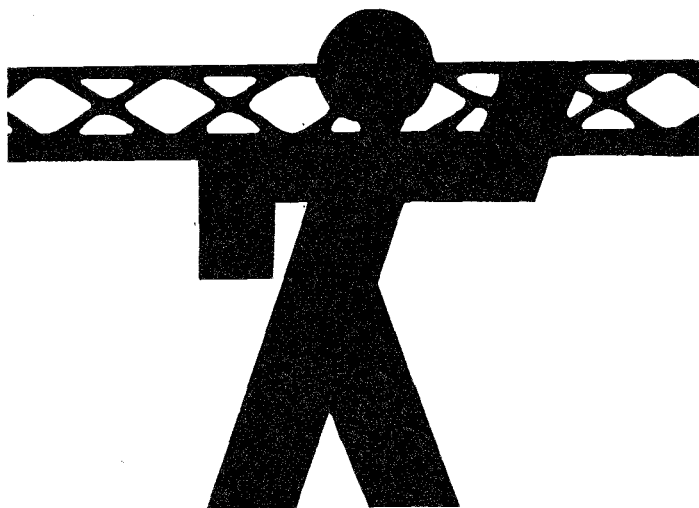

AB Nabbensbergs Tegelbruk

Vänersborg

Tel. 100 05

100 69

KAISERBJÄLKLAGET

AB Jönsson & Claesson

VÄNERSBORG 1

Telefon växel 0521/138 75

A. Joh. Larssons Maskinaffär

VÄNERSBORG

Försäljer:

GLAS

PEUGOT

och

SKODA

GRANITFIRMAN

Hallman &

Blomgren

VÄNERSBORG

Gravvårdar

Stenhuggeriet tel. 113 45

Välj

General Motors
bilar

OPEL
CHEVROLET
BEDFORD

KVALITETSPRODUKTER

Automobilfirman
BRÖDERNA KARLGE AB

Vänersborg

Tel. 120 75

Trollhättan

Tel. 154 01

165 01

Ingen rök utan eld

Ingen eld utan försäkring

i

ÄLVSBORGS LÄNS BRANDSTODSBOLAG

Vallgatan 19 A

VÄNERSBORG

Tel. 138 45

Eldningsolja

från

Sjöström & Co Vänersborg AB

Tel. 102 54 — 132 54

Harry Falk AB

Tel. 103 19

Leveranser från egna tankanläggningar i Vänersborg

OLJEVÄRME

=====

VÄNERSBORG

=====

Tel. 122 36

Tel. 125 32

Eldningsoljor

GRUS

MASKINGRÄVNING

Kyl –

Frys –

Tvättmaskiner

köper Ni bäst och billigast
hos

LOTTAS SPARKÖP

Petersbergsvägen 37 — Tel. 172 16

Rydings

Måleri AB

VERKSTAD:

Kronogatan 5

Telefon 131 25

BOSTAD:

Telefon 115 96

Utför allt inom yrket

Jarls

CHARKUTERIFABRIK

VÄNERSBORG

— är en länk mellan
jordbruk och hushåll

En toppmodern charkuterifabrik med skicklig personal och modern utrustning samt kontrollerad tillverkning och hygienisk distribution borgar för kvalitetsvaror.

NORDFELDTS KONDITORI

Edsgatan 12 B — Tel. 101 10

INGEMARS KONDITORI

Östra vägen 37 C — Tel. 166 95

Hedmansgatan 3 — Tel. 109 15

*Förstklassiga och välsmakande
Konditorivaror*

Tänker Ni bygga ett eget hem?

Tag då redan
i dag kontakt
med vår re-
presentant!
Skriv eller
ring!

Distriktschef Nils Haglind
Storgatan 26, tel. 118 17.

MYRESJÖ-HUS

Myresjö Tel. Namnanrop

Stadshotellet

Vänersborg

R e k o m m e n d e r a s !

Allt i **TEGEL**

AB TENGGRENSTORPS

TEGEL

Tel. 110 11 — 165 50.

Gör som jag...

abonnera på ELA och Ni får inte bara väl bevakade
ortsnyheter utan även kulturartiklar, husmors- och fa-
miljesidor, förströelseläsning, idrott och mycket annat —
allt utmärkt redigerat.

Ni kommer också att trivas med

ELFSBORGS LÄNS ANNONSBLAD

— landets största varannandagstidning —

Välklädda gillebröder

ekiperar sig med

fördel i

NYA *Beklädnadsaffären*
VÄNERSBORG AB

Tel. Herraff. 10330 - 11730 Junioraff. 10677

Västkustens Fiskhall AB

Residensgatan 11

Telefon 105 60

Filialer:

Marierovägen 18

Tel. 165 58

Vargön, Fyrkanten

Tel. 202 10

Lager o. Bostad

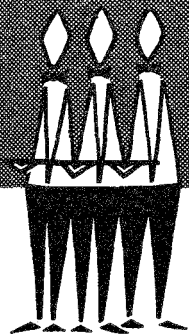
Tel. 103 14

Kök

Tel. 112 12

Dagligen färsk fisk

SKALDJUR – KONSERVER – DELIKATESSER

Frimurarelogens Restaurang Vänersborg

Trivselseentrum med unik
konstnärlig utsmyckning

BAR KVARTETTEN

Självserving i anslutning
till restaurangen.

Bordbeställning tel. 105 44, 102 48

Vi hälsar Er hjärtligt välkomna!

Ordna Edra

TURISTRESOR

med säker chaufför från

Vänersborgs Linjetrafik

Kjell Carlson Tel. **149 85** Kontor – Tel. **125 93** Bostad

BEKVÄMA TURISTBUSSAR
FÖR UPP TILL 49 PERSONER

Välj HSB – vägen till bostad!

Medlemsskap + insatssparande =
lägenhet med bostadsrätt.

Lägenheterna erbjudas i turordning.

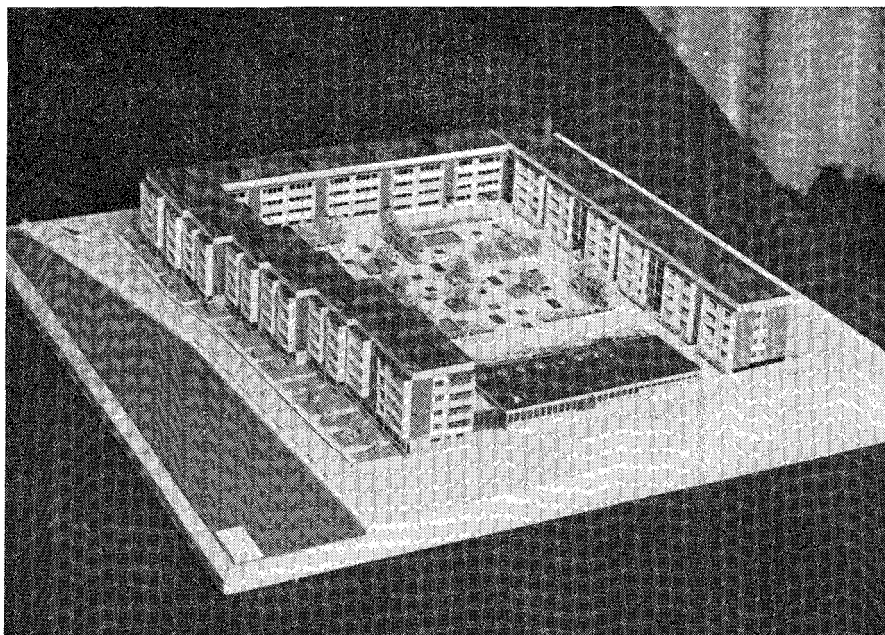
Bostadsrätten ger Er:

MEDINFLYTANDE, när det gäller
fastighetens förvaltning.

När det gäller bostaden – tala med

HSB VÄNERSBORG

Kungsgatan 27, Vänersborg, tel. 117 93.

Kvarteret Syrenen.

(Bryggeri- Kokhustomterna)

Modell till just nu pågående nybyggnad.

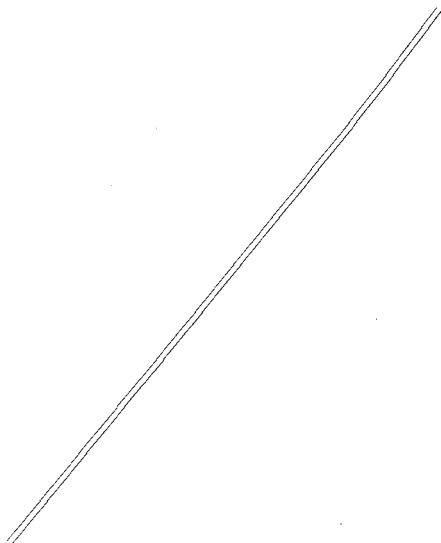
TRADITION

KVALITÉ

Ivars Korv

TORGET

VÄNERSBORG

Kvalitetsvaror från

Malmö Wienerkorvfabriks AB

SE BÄTTRE

med våra glasögon

HÖR BÄTTRE

med våra hörglasögon

*Kvalitetsvaror och god service får Ni alltid
hos*

Roslinds Optik

Specialoptiker

Edsgatan 16

Vänersborg

tel. 142 84

Kvalitetsvaror

I LÄDER och PARFYM

Väskan

Roslinds Hörna

Vänersborg

tel. affär 113 88

tel. kontor 103 83

LUNDINS RADIO och TV

Edsgatan 6

Tel. 105 43

Allt i Radio, TV., Musik, Grammofoner
och Service

Högtalaranläggningar uthyras

Gillebrodern

ekiperar sig bäst hos

Lundborgs

VÄNERSBORGS GLASMÄSTERI

(Hellman & C:o)

Affär:

Edsgatan 10, Tel. 101 28

Verkstad och lager:

Vassbotten, Tel. ankn.

Fönsterglas, Ornament- och Råglas, Spegelglas,

Butiksrutor, Bilglas, Fönsterkitt m. m.

Glasmästeri, Glasning av nybyggnader m. m.

Glassliperi

Inramningar, Ramlist, Ovala ramar,

**Fotografiramar, Speglar, Tavlor, Oljemålningar,
Konst, Hantverk, Presentartiklar.**

Thernquists Blomsterhandel

Säg det med Blommor!

EDSGATAN 21

TELEFON 136 73 — 100 63

A.-B. Vänersborgs Järnhandel

Tel. 100 82 — 102 87

En välsorterad järnhandel

Kläderna för Kvinnan

HEGARDTS

har det

Edsgatan 13

VÄNERSBORG

Tel. 102 20

132 20

Allt för modern inredning

Vänersborgs Färg- & Kemikalieaffär

Edsgatan 17

Inneh. Åke Nyström

Tel. 102 99

*rekommenderar sig
med allt vad till
branschen hör*

A. SJÖDÉN

Byggnadsfirma

Fredriksbergsgatan 9 a

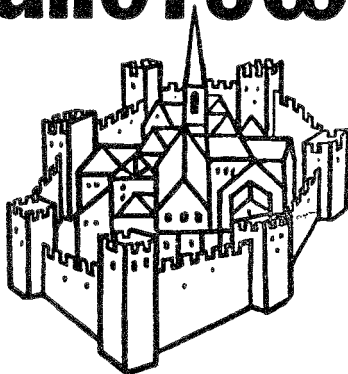
VÄNERSBORG

Tel. 116 47

- Ny- och ombyggnader
- Reparationer
- Värderingar

allt i ett är den moderna form av allsidigt försäkringsskydd som Ansvar erbjuder sina försäkringstagare. Ansvars allt i ett — försäkring för hemmet innebär att vi samlat en rad önskvärda och nödvändiga försäkringar i ett enda försäkringsbrev. Allt i ett för hemmet ger ersättning för skador på personligt lösöre vid brand, vattenutströmning, inbrott och under resa. Dessutom ingår privat skadeståndsförsäkring för hela familjen jämte olycksfall och polioförsäkring för maka och barn. Det finns allt i ett försäkring för hemmet, villan, sportstugan, fastigheten, affären, lantbruket etc.

allt i ett

A **ANSVAR**

försäkringsbolag för helnyktra

Kontor: Drottninggatan 12, Tel. 119 00 G. Håkansson

Målerifirman

ALLAN SVANBERG

VÄNERSBORG

Rekommenderas!

Tel. Verkstad 144 46
Bostad 105 42

Gåvor av värde

finner Ni hos oss.

Vår utsökta sortering i

Guld- och Silverarbeten samt Matsilver

ger Er tillfälle välja en värdefull

och uppskattad gåva.

Vänerns Guldsmidsaffär

.....
Firman grundad år 1847

Edsgatan 18 VÄNERSBORG Tel. 102 26

VÄNERSBORGS BOKHANDELS AB

Etablerad 1832

Allt i böcker, papper och kontorsmaterial
samt skrivmaskiner — även för uthyrning.

Specialité:

Vänersborgs- och Sjöbergslitteratur, varav
ett flertal restupplagor.

BOKHANDELN VID TORGET

I centrum av "LILLA PARIS" finner Ni de
välklädda damernas affär,

Specialaffären för

Dam- och Tonårskläder,
Klänningstyger

Ragnar Nilsson

Tel. 104 94

Vänersborg

Edsgatan 21

Andersson, Larsson & C:o Aktiebolag

VÄNERSBORG — Telefon 106 69, 112 69

TRÄVAROR

HYVLERI

Byggnadsmaterial

Snickerifabrik

Papp, Spik, Masonite m. m.

för byggnadsändamål

Eldningsoljor

Kol

Koks

VÄNERSBORGS STADSBUDSBYRÅ

(Carlsson & C:o)

TELEFON 103 89

Tryck- saker

för hemmet,
föreningen eller affären
levereras av oss
snabbt
och välgjort

Petrés Tryckeri

Söderg. 3

Tel. 139 40

Vänersborgs Bokförings- och Revisionsbyrå

Tel. 105 99

Kronogatan 20

Vänersborg

Deklarationer Bokföringsuppdrag

Bouppteckningar, Boutredningar, Arvskiften

GRAND HOTELL

Hamngatan 7

~~~~~  
Nytt — Modernt — Komfortabelt  
~~~~~

Tel. 138 50 — 138 51 växel

Frättbaren

EDSGATAN 19 • VÄNERSBORG • TEL. 10196

ÖPPET:

vardagar 8—19

lördagar 8—13

TEL.

10196

Självbetjäning med
HELAUTOMATISKA MASKINER

KEMTVÄTT 4 kg på **30** min.

VITTVÄTT 6 kg på **50** min.

Torktumlare — elektriska kallmanglar

Vänersborgs Nya Bleck- & Plåtslageri

Taktäckning och allt vad till yrket hör

Lilla Vassbotten, Vänersborg

Telefon 109 96

Mäklarfirman

KJELL SUNDELIUS

FÖRMEDLAR köp och försäljning av Affärsrörelser,
Fastigheter och Egendomar.

VERKSTÄLLER: Auktioner och Boutredningar

UPPRÄTTAR: Firmaanmälningar, Testamenten, Äkten-
skapsförord m. m.

Telefon 100 90 – Bost. 169 74

Edsgatan 26, Vänersborg

Av Handelskammaren auktoriserad fastighetsmäklare.

VÄNERSBORGS MÅLERIAFFÄR

Verkstaden Sundsgatan 37

Tel. 103 41 – 112 25

Vi utför under ansvar alla slag av
MÅLNINGSARBETEN

Nybyggnader Reparationer
Skylt- och Möbelmålning

Försäljer:
OLJOR, FÄRGER, LACKER, PLASTFÄRGER
m. m.

Rörledningsfirman

B. ERLANDSSON A-B

R. R. medlem

Tel. 11085 — 15850

GETE FRUKT

EDSGATAN 15 — TEL. 104 72

— Specialisten på frukt —

Alla dagsaktuella

FRUKTER — KONSERVER — FRUKTKONSERVER

FÖRENINGSTJÄNST

V. DAHLQVIST, Vänersborg.

KONTOR & LAGER Fridhemsvägen 3

Tel. 134 61, 174 61

Bost. V. Dahlqvist 129 01

Bost. A Dahlqvist 134 61

- Ledande firma inom basar- och lotteribranschen.
- Vi föra i lager allt för festarrangörer.
- Lotterier och tombolor i toppklass.
- Artistförmedling — Stor låneservice — Dansbanor — Barnens-dags-anläggningar — Försäljningskiosker, större och mindre.
- Från de förnämsta fabriker föra vi:
Kaffe — Choklad — Nattkorv.
- Stor sortering i sportpriser. Egen gravyranstalt.

**30 år i lotteribranschen borgar för att Ni tryggt kan vända
Eder till oss.**

Kvalitetstrycksaker

Bergs Tryckeri

VÄNERSBORGS BOKTRYCKERI

Telefon 100 02, 133 02

HOTELL GILLET

inrymt i

Vänersborgs Söners Gilles hus

Edsgatan 53

LUGNT, TRIVSAMT MED GODA BÄDDAR

Humana priser

Tel. 105 89

JOHANSOHN & PETERSSON

103 57

VÄNERSBORG

103 20

Lager: Östra Landsvägen, tel. 126 14

SNICKERIFABRIK

Specialité: **KÖKSINREDEN**

TRÄVAROR - BYGGNADSMATERIAL

PARKETTGOVL

Ensamförsäljare för **TESTA-FÖNSTER**

Vänersborgs Elektriska

OLLE SJÖSTAD

Edsgatan 31

VÄNERSBORG

Tel. 110 66

Utför: Alla slag av el. installationer

Försäljer: El. materiel, armatur, kylskåp,

dammsugare m. m.

Välkommen till

Vänersborgs Bra Bohag – affär, som genom samköp med landets ledande möbelaffärer kan erbjuda Er bra bohag till verkligt förmånliga priser.

Vid gamla vattentornet.

Tel. 105 73, 165 73.

Vänersborg

Säj bara

Yngves

om radio eller TV krånglar —
det räcker

Yngves
RADIO-TV

Edsgatan 20 Tel. 103 11
Vänersborg

Drottningtorget Tel. 134 00
Trollhättan

FULLSTÄNDIG SERVICE

Thure Carlssons Cykel- & Sport

Edsgatan 37

Tel. 117 24

SCOOTERS VESPA

MOPEDER: PUCH – CRESCENT

Cyklar: CRESCENT – DBS – SUNBEAUM

SPORTARTIKLAR – FISKREDSKAP

SAHLINS BOKBINDERI AB

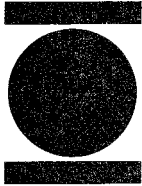
(etablerat 1860)

Parti- och privatbokbinderi

Hamngatan 5

Tel. 108 21

VÄNERSBORG

C W Carlssons Eftr Boktryckeri AB

Kyrkogatan 21 Vänersborg tel 102 51

NÄR DET GÄLLER BÖCKER GÅ TILL

Mattssons Bokhandel AB

Residensgatan 2 Vänersborg Tel. 154 50

mittemot Stadsbiblioteket

BILFRAKT i Vänersborg AB

ALLAN NILSSON

Utför allt i lastbilstransporter, kortare såväl som längre

Försäljare för NYNÄS Eldningsoljor

Ordertelefon 0521 / 117 40

Gaddes Sport & Vapen

Bästa inköpskällan för tillbehör och delar till

VICTORIA VICKY mopeden

HUSQVARNA och SAUER & SOHN jaktgevär

Fullständig service

Kungsgatan 5

Tel 116 12

Vänersborgs Läderaffär

Rekommenderas

Tel. 10751

Berthel Andréen

JÄRN- & MASKINAFFÄR

Sundsgatan 23

Tel. 100 84

Allt som fordras i en välsorterad

SPECERIAFFÄR finner Ni hos

Sundelius Specerier

Sundsgatan 23

Tel. 102 98

Elektriska

installationer för belysning och kraft,
reparationer av alla slag.

Radio- & El- Service

Tel. kont. 116 67, bost. 127 34

Behörig installationsfirma för Vänersborg med omnejd.

Billengrens

HERREKIPERING

—

HERRKONFEKTION

Tel. 110 10

Vänersborg

Malmberg

Tel. 109 06

Cykel- & Sportaffär

VÄNERSBORG

Björndahls Bokbinderi

Nygatan 14 a

TEL. 137 29

REKOMMENDERAS

Andersson & Fagerström Elektriska

Utför alla slag av
ELEKTRISKA ANLÄGGNINGAR

Vallgatan 15

Tel. 106 09 — 134 91

ZETTERBERGS SKOAFFÄR

Edsgatan 29

Vänersborg

Tel. 101 76

REKOMMENDERAS

Vänersborgs Cementgjuteri

rekommenderar
sina välkända betongvaror

Junior

Välsorterad
specialaffär i

Goss- & Flickkläder

VÄNERSBORG

Affären för ungdom

Möbler, Mattor, Gardiner, Sängkläder

Henry Dafgårds Livsmedel

Residensgatan 24

VÄNERSBORG

Tel. 129 30

- **KÖTT, FLÄSK**
- Egna tillverkningar av charkuterivaror
- Stor sortering av **KONSERVER**

Vittvätt – Stärkning – Strykning

Special-Tvätten

Tel Vänersborg 127 55

Rörledningsfirman V S P Eftr.

Jarl Haglund

Tel. 114 61 — Hamngatan 9 — Vänersborg

Nyanläggningar — Reparationer
Oljeeldningsinstallationer — Service

